

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Ühiskonnateaduste instituut

Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Laura Põldma

**Sotsiaalmeedia roll kogukonnaaktivismis
kolme konfliktse juhtumi näitel**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Marko Uibu, PhD

Tartu 2021

Sisukord

SISSEJUHATUS	3
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	6
1.1. KODANIKUÜHISKOND JA SELLE ARENG EESTIS.....	6
1.2. SOTSIAALSED LIKUMISED JA AKTIVISTID	8
1.3. SOTSIAALNE KONFLIKT	10
1.4. KOGUKONNA MOBILISEERUMINE	12
1.5. KOMMUNIKATIIVSED VAHENDID JA KANALID KOGUKONNAAKTIVISMIS.....	14
1.6. SOTSIAALMEEDIA ROLL JA OMADUSED.....	15
2. UURIMUSE EESMÄRK JA UURIMISKÜSIMUSED	20
3. MEETODID JA VALIM	21
3.1. UURIMISMEETOD: JUHTUMIUURIMUS.....	21
3.2. VALIMI KOOSTAMINE	21
3.3. JUHTUMIUURIMUSES KASUTATAVAD MEETODID	27
4. TULEMUSED	32
4.1. MIS AJENDITEL NENDE JUHTUMITE NÄITEL KOGUKONNAD MOBILISEERUVAD?.....	32
4.2. MILLINE ON NENDE JUHTUMITE NÄITEL KOGUKONNA STRUKTUUR NING KUIDAS KORRALDATAKSE KOGUKONNAS KOMMUNIKATSIOONIJUHTIMIST?.....	35
4.3. MILLISEID KOMMUNIKATSIOONIKANALEID JA -VAHENDEID KOGUKONNAAKTIVISTID NENDE JUHTUMITE NÄITEL KASUTAVAD?	38
4.4. MILLISED ON NENDE JUHTUMITE NÄITEL KOGUKONNAAKTIVISMIS SOTSIAALMEEDIA KASUTAMISE PÕHJUSED JA PÕHIMÕTTED?	47
4.5. MILLISEID SOTSIAALMEEDIA POSITIIVSEID JA NEGATIIVSEID OMADUSI TAJUVAD EESTVEDAJAD KOGUKONNAAKTIVISMI KONTEKSTIS?.....	51
4.6. MIDA SOOVITAVAD KODANIKUÜHISKONNA EKSPERDID KOGUKONNAAKTIVISTIDELE SOTSIAALMEEDIA KASUTAMISEL?.....	57
5. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	63
5.1. KOGUKONNA MOBILISEERUMISE AJENDID	63
5.2. KOGUKONNA STRUKTUUR JA KOMMUNIKATSIOONIJUHTIMISE KORRALDUS	65
5.3. KOMMUNIKATSIOONIKANALID JA -VAHENDID KOGUKONNAAKTIVISMIS	67
5.4. SOTSIAALMEEDIA KASUTAMISE PÕHJUSED JA PÕHIMÕTTED KOGUKONNAAKTIVISMIS	69
5.5. SOTSIAALMEEDIA POSITIIVSETE JA NEGATIIVSETE OMADUSTE TAJUMINE KOGUKONNAAKTIVISMI KONTEKSTIS.....	70
5.6. SOTSIAALMEEDIA-ALASED SOOVITUSED KOGUKONNAAKTIVISTIDELE	76
5.7. MEETODIKRIITIKA JA EDASISED UURIMISVÕIMALUSED	77
KOKKUVÕTE	79
SUMMARY	81
LISAD	83
LISA 1. DOKUMENDIANALÜÜSIS KASUTATUD ALLIKATE NIMISTU	83
LISA 2. INTERVJUUKAVADE KOOSTAMISE ALUSED	91
LISA 3. KOODIPUU.....	93
KASUTATUD KIRJANDUS	94

Sissejuhatus

Viimase seitsme-kaheksa aasta jooksul on kodanikuaktiivsus Eestis pärast pikaajalist langust jõudsalt kasvanud, olles nüüdseks kerkinud samale tasemele, mis see oli 1990. aastate lõpus (Realo, 2019: 29). Ka avalikus diskussioonis on viimastel aastatel kõnetemaks olnud mitmeid kodanikuaktiivsmi juhtumeid: muuhulgas 2018. aastal alanud Põlva haigla sünnitusosakonna sulgemise vastu võitlemine, 2018. aastal alguse saanud Kose vallas paikneva Harmi kooli kogukonna pingutused kooli säilimise nimel, aga ka kohalike elanike mobiliseerumine 2017. aastal Lüganuse lubjakivikarjääri arenduse vastu võitlemiseks. Kõivu (2020) järgi on Eesti inimesed valmis oma meelsuse näitamiseks koonduma ja häält tegema ning seejuures paistab selline kodanikuaktiivsmi puhang olevat üsna hiljutine.

Ehkki võib öelda, et üleriiklikult on laiemat kõnepinda leidnud Põlva kogukonna võitlus ning vähem tähelepanu saanud näiteks Lüganuse juhtum, on kõik kolm siiski kohaliku tasandi juhtumid ehk näited kogukonnaaktiivsmist. Eesti õigekeelsussõnaraamatu (2018) järgi on kogukond „mingis piirkonnas elav ning sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimrühm“, aktivist aga „aktiivi kuuluv isik“. Minu bakalaureusetöö näitel on kogukonnaaktivist näiteks see inimene, kes soovib, et tema lapsed saaksid sündida haiglas, mis asub tema kodu lähedal, ning selle nimel ka aktiivselt tegutseb. Ent kogukonnaaktivist on ka inimene, kes võitleb selle vastu, et tema kodu lähedale ei rajataks lubjakivikarjääri, kartuses, et see muudab tema kaevuvee joomiskõlbmatuks – või oma lapse kooli säilimise eest võitlev lapsevanem.

Kõiki kolme juhtumit ühendab see, et kogukonnaaktivistid on kasutanud võitlustegevuses sotsiaalmeediat – näiteks on loodud kogukonna võitlust kajastavaid Facebooki grupe ja lehti, kasutatud sotsiaalmeediat veebipetitsioonide levitamiseks ning kogukonnasiseseks infovahetuseks. Ehkki bakalaureusetöö valimisse lisasin need juhtumid just sotsiaalmeedia kasutamise tõttu, on ka kirjanduse põhjal sotsiaalmeedia järjest olemuslikum osa sotsiaalsete liikumiste organiseerimises (Cammaerts, 2015: 2). Internetti (st ka sotsiaalmeediat) ei kasuta mitte ainult massiliikumised, vaid ka väikesed kogukonnapõhised liikumised, kellele annab internet võimaluse suhelda teiste sarnaste gruppide ja suuremate organisatsioonidega, värvata uusi liikmeid ja aktiviste, suhelda erinevate asutustega otse, hõlbustada infovoogu ning ületada kohalikke piire (Ruiu ja Ragnedda, 2017: 51).

Kõiv (2020) toob Eesti kodanikuaktiivsmi analüüsidest välja, et on iseküsimus, kas meelevalduste hulga ning kodanikuühiskonna tugevuse vahele saab vedada võrdusmärgi. Samas kirjutab ta, et

lõppenud kümnendil hakkas kodanikuühiskond Eestis lõpuks kaela kandma, olles täna mitmekesisem, süvenemisevõimelisem, iseseisvam ja mõjukam kui kunagi varem (*ibid.*). Ka kogukonnaalgatuste kasv ei tähenda alati seda, et kogukonnaaktivism on tugevnenud. Ent kui mõista kogukonnaaktivismi tugevnemise all kasvanud võimekust kogukonda mobiliseerida ning võimalust meelt avaldada ehk otsustajaid mõjutada, võib oletada, et üheks tugevnemise põhjuseks on just sotsiaalmeedia. Samas nimetavad kriitikud *online*-aktivismi ka *clicktivism*'iks või laisaks aktivismiks, mis võib küll tekitada inimesele hea tunde, ent millel on tegelikult poliitilistele otsustele väike mõju (Christensen, 2011: 9).

Kogukonnaaktivismi ei ole kommunikatiivsest küljest varem palju uuritud. Vörk (2019) on uurinud kommunikatsiooni rolli tööstus- ja energeetikarajatiste arendamise protsessis Lüganuse lubjakivikarjääri näitel, ent sotsiaalmeedia ei ole tema töö fookuses. Interneti ja sotsiaalmeedia mõjusid aktivismile on käsitlenud küll mitmed välisautorid (näiteks Van Laer, 2010; Van Laer ja Van Aelst, 2010; Cammaerts, 2015; Poell ja Van Dijck, 2015; Ferrari, 2016), ent nende uurimuste fookus ei ole suunatud vaid kitsalt kogukonnapõhisele aktivismile. Lisaks on sotsiaalmeedia kiiresti arenev valdkond, mistõttu vananevad sellealased allikad üsna kiiresti. Seetõttu näen olulist väärtust Eesti kogukonnaaktivistide sotsiaalmeedia kasutamise uurimises, et mõista, kuidas sotsiaalmeedia otsustusprotsessidele mõjub ning milliseid võimalusi ja ohte peidab endas selle kasutamine ühiskondlikul tasandil.

Oma bakalaureusetöö eesmärgiks seadsingi uurida sotsiaalmeedia rolli kogukonnaaktivismis kolme konfliktse juhtumi – juba eelnevalt mainitud Põlva Haigla sünnitusosakonna, Lüganuse lubjakivikarjääri ning Harmi kooli – näitel. Selleks kaardistan kommunikatiivsete aspektide, aga eelkõige sotsiaalmeedia mõju kogukonnaaktivismile nii mobiliseerimis- kui mõjutustegevuste vaatenurgast. Samuti soovin tööga välja pakkuda sotsiaalmeedia kasutamise soovitusel kogukonnaaktivistidele, mis ühest küljest aitaksid sotsiaalmeedia võimalusi paremini ära kasutada, ent teisalt mõista ka potentsiaalseid ohukohti. Soovituste andmisel tuginen kodanikuühiskonna ekspertide nägemusele.

Töö jaotub viieks osaks: esimesena tutvustan tausta seisukohast olulisi teoreetilisi ja empiirilisi lähtekohti, teisena sõnastan kuus peamist uurimisküsimust, millele soovin bakalaureusetöö tulemusena vastuseid leida. Kolmandaks tutvustan valitud andmekogumis- ja töötlusmeetodeid, neljandaks esitlen töö tulemusi, mille hulgas on ka kodanikuühiskonna ekspertide soovitusel. Töö viimaseks osaks on järelduste ja diskussiooni osa, kus kõrvutan juhtumiuurimuse käigus saadud tulemusi teoreetilise materjaliga ning pakun välja peamised sotsiaalmeedia kasutamise soovitusel

kogukonnaaktivistidele; samuti toon välja meetodikriitika ning edasised võimalikud uurimissuunad.

Täna oma juhendajat Marko Uibut, kes toetas oma asjatundlike nõuannetega töö valmimist selle igas etapis. Soovin tänada ka kõikide juhtumite eestvedajaid, kes olid valmis oma kogemust jagama, ning intervjueeritud eksperte, kes omapoolseid soovitusi jagasid. Lisaks soovin tänada Karoliina Kruusmaad nõuannete eest töö toimetamisel ning retsensent Greetel Joanna Vörku põhjaliku tagasiside eest.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Ehkki minu bakalaureusetöö keskendub kogukonnaaktivismile, käsitlen laiemalt ka kodanikuühiskonna teoreetilist poolt – kodanikuühiskond on raam, kuhu paikkondlik kodanikuaktivism ja kogukondade kujunemine paigutub. Samuti on sotsiaalmeedia rolli mõistmiseks oluline tajuda kommunikatiivsete kanalite ja vahendite kasutamist laiemalt. Seetõttu annan esmalt ülevaate teemadest, mida pean kogukonnaaktivismi kontekstis sotsiaalmeedia rolli mõistmiseks oluliseks.

Peatükk annab ülevaate Eesti kodanikuühiskonnast ja selle arengust, avab sotsiaalsete liikumiste ja sotsiaalse konflikti teemasid ning selgitab kogukonna mobiliseerumise põhjuseid. Viimaks räägib see ka ülevaate kogukonnaaktivismis kasutatavatest kommunikatiivsetest vahenditest ja kanalitest, sotsiaalmeedia rollist ja omadustest, muuhulgas *offline*- ja *online*-aktivismi suhestumisest kogukonnaaktivismi kontekstis.

1.1. Kodanikuühiskond ja selle areng Eestis

Kaasaegsetes sotsiaalteooriates on mõiste „kodanikuühiskond“ ühtviisi nii laialdaselt levinud kui ka mitmetähenduslik (Lagerspetz, 2018: 2). Sellega seoses võib kodanikuühiskonda võrrelda kontseptsioonidega nagu sotsiaalne kapital, poliitiline kultuur, identiteet või isegi ühiskond (Sundback, 2007, viidatud Lagerspetz, 2018: 2 kaudu). Täpse definitsiooni puudumine ei ole aga ilmtingimata kitsaskoht, sest avatus erinevatele tõlgendustele võib luua sidemeid selle empiiriliselt mitmekesise fenomeni üle arutavate teoreetiliste debattide vahel (Lagerspetz, 2018: 2). Selle bakalaureusetöö kontekstis on see loodetavasti diskussiooni soodustav asjaolu, kuna ka kogukonnaaktivismi käsitlemine nõuab interdistsiplinaarset lähenemist, milles on oluline osa ka kommunikatsioonil.

Kodanikuühiskonna jaoks oli pöördepunktiks 2002. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsioon (EKAK) (Lagerspetzi, 2018: 7). EKAK (2002: 2) defineerib kodanikuühiskonda kui inimeste omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamises ja otsustamises osalemiseks, samuti seda koostööd võimaldavaid ühendusi, võrgustikke ja institutsioone.

Võimalusi kodanikuühiskonna olukorra ja arengu näitlikustamiseks on erinevaid. 2017. aasta¹ seisuga oli Eestis umbes 33 000 mittetulundusühingut (edaspidi: MTÜ) ja sihtasutust (edaspidi: SA) (e-äriregister, 2019). Võrreldes sajandi algusega on MTÜde ja SAde arv kasvanud ligi kaks korda – 2002. aastal² oli vastav arv ligikaudu 17 000. Võrreldes varasemaga on kasvanud ka aktiivsete liikmete osakaal: kui 2009./2010. aastal ja 2014. aastal tehtud uuringu tulemusena leiti, et aktiivsed liikmed moodustavad keskmiselt 40% MTÜde liikmeskonnast³, siis 2018. aastal oli see näitaja ligikaudu 50% (TLÜ, IBS, Turu-uuringute AS, 2019: 23).

Ent nagu rõhutab Siseministerium, siis ei kirjelda MTÜde arv kodanikuühiskonna olukorda tõeselt, sest hinnanguliselt võib kuni 6000 MTÜd olla passiivsed. Seega on MTÜde ja SAde arv pigem kvantitatiivne näitaja, mis ei iseloomusta kodanikuühiskonna institutsionaliseerumise taset ega mitmekülgsust (Siseministeriumi kodulehekül, 2019). Lisaks on oluline eristada kodanikualgatuslikke avalikes huvides tegutsevaid MTÜsid ja riigi- või kohaliku omavalitsuse üksuse poolt asutatud või selle valitseva mõju all olevaid MTÜsid – kõik MTÜd ei ole kodanikualgatuslikud (*ibid.*).

Kodanikuaktiivsuse mõõtmiseks on ka teisi võimalusi, Maailma ja Euroopa väärtuste uuring vaatleb nende inimeste osakaalu ühiskonnas, kes on kunagi poliitilise protesti vormina alla kirjutanud mõnele petitsioonile või palvekirjale, või plaanivad seda kunagi teha (Realo, 2019: 29). Bakalaureusetöö kontekstis on see näitaja küllaltki ilmikas, sest ka minu valitud juhtumid on olemuselt seotud just protestikäitumisega. Viimase seitsme-kaheksa aasta jooksul on kodanikuaktiivsus Eestis pärast pikaajalist langust jõudsalt kasvanud (Realo, 2019: 29). Ehkki kodanikuaktiivsus langes Eestis perioodil 1990 (77%) kuni 2011 (44%) märkimisväärselt, oli see 2018. aasta andmete kohaselt kerkinud samale tasemele nagu 1990. aastate lõpus (55%) (*ibid.*: 30).

Sellest hoolimata toob Realo (*ibid.*) välja, et Eesti on kodanikuaktiivsuse poolest oma arengus mitte ainult Soomest ja Rootsist, aga isegi Sloveeniast rohkem kui mitukümmend aastat maas. Oletatavalt on Eestis ja mõnevõrra ka Sloveenias postmaterialistlikke väärtusi rõhutavate inimeste osakaal jätkuvalt madalam kui teistes võrdlusriikides seetõttu, et n-ö kriitiline murrang Lääne-Euroopa sõjajärgse põlvkonna ja nende järeltulijate mõtteviisis toimus 1970.–1980. aastatel, mil

---

¹ Kuna alates 2018. aastast ei kuulu korteriühistud enam mittetulundusühingutega sama juriidilise vormi alla, valis autor viimaseks võrreldavaks aastaks 2017. aasta.

² Registrate ja Infosüsteemide Keskuse e-äriregistris kõige varasem aasta, mille kohta on olemas andmed.

³ TLÜ, IBS & Turu-uuringute AS-i uuringus jäeti kõrvale SA-d, korteriühistud ja aiandus- ja garaažiühistud, ent kuna neid ei ole võimalik 2002. aasta statistikas eristada, siis jättis autor need esialgsesse arvulisse võrdlusesse siiski sisse.

Eesti ja Sloveenia olid alles n-ö raudse eesriide taga (Realo, 2019: 33). Seega on inimesed lääne ühiskondades saanud oma sõnavabadust realiseerida oluliselt pikema aja jooksul.

1.2. Sotsiaalsed liikumised ja aktivistid

Kogukonnaaktivism paigutub laiemasse sotsiaalsete liikumiste konteksti. Sotsiaalseid liikumisi iseloomustavad tunnused nagu eristuv kollektiivne identiteet; ühendatus tihedate mitteametlike võrgustike kaudu ning kaasatus konfliktsetesse suhetesse, kus vastased on selged (della Porta ja Diani, 2006: 20). Ühest küljest ei ole sotsiaalsed liikumised massihullused või -trendid, mis on spontaansed ja struktureerimata, ent samas ei ole need ka hästi arenenud stabiilsed organisatsioonid (Freeman ja Johnson, 1999: 1). Selle asemel paigutuvad sotsiaalsed liikumised kuhugi vahepealsele alale (*ibid.*).

Mitte kõik sotsiaalsed liikumised ei mängi olulist rolli riiklikes või rahvusvahelistes küsimustes – mõned liikumised on eelkõige kohalikud nii liikumise ulatuse kui ka eesmärgi mõttes (Snow, Soule, Kriesi ja McCammon, 2019: 2). Sellised liikumised on näiteks petitsoonid suurte poodide rajamise suhtes või koduomanike protestimine nende lähedusse rajatava kodutute varjupaiga vastu (*ibid.*). Ehkki tihti jäävad sellised kohalikud liikumised väljapoole riikliku või rahvusvahelise meedia radarit – ning jäävad seetõttu ka märkamatuks –, on kohalikke liikumisi tegelikult palju rohkem kui laiaulatuslikke protestiüritusi, mis saavad oluliselt rohkem tähelepanu (*ibid.*).

Sotsiaalsete liikumiste keskmes on aktivistid (Oliver ja Marwell, 1992: 2). Aktivistid on inimesed, kes hoolivad mingist küsimusest nii palju, et nad on oma eesmärkide saavutamiseks valmis kandma märgatavaid kulusid (*ibid.*). Aktivistide rolli tähtsustab ka Christiansen (2009: 3), kelle järgi on näiteks bürokratiseerumise faasis väga olulised just võimekad meeskonnaliikmed, kes suudavad liikumise eesmärgi ellu viia. Selles faasis ei saa enam toetuda vaid massile või inspireerivatele liidritele, eesmärkide teostamiseks on vaja tugevat meeskonda (*ibid.*). Vahel tegutsevad aktivistid üksi, ent tihti püüavad nad kollektiivsesse tegutsemisesse kaasata ka teisi (Oliver ja Marwell, 1992: 2).

Van der Horsti (2007: 2710) järgi saab aktiviste jaotada protesti liidriteks-organisaatoriteks ning laiemaks grupiks inimesteks, kes on valmis oma muret väljendama ehk näiteks petitsoone allkirjastama või protestimarsiga ühinema. Oliveri ja Marwelli (1992: 3) järgi võib iga aktivist olla vastavalt küsimusele ka mitte-aktivist ehk isik, kes panustab vaid siis, kui seda temalt eraldi palutakse. Nende sõnul ei ole aktivistide puhul küsimus selles, kas nad tegutsevad, vaid kuidas nad tegutsevad (*ibid.*).

Vallimäe ja Vihma (2019: 185) toovad Tallinna Ülikooli, Balti Uuringute Instituudi ja Turuuuringute ASi koostöös valminud Eesti kodanikuühiskonna olukorda hindava uuringu tulemusi analüüsidest välja, et kodanikuühenduste sisemise dünaamika seisukohalt on märkimisväärne sotsiaalmeedia kui võrgustumisvahendi tähtsuse kasv. Üha enam inimesi osaleb kodanikualgatuses organisatsioonidega formaalselt liitumata, olgu selleks ettevõtmised näiteks keskkonna või haavatavate rühmade toetamise teemal (*ibid.*: 184). Kodanikualgatuslik tegevus ei eelda tingimata liikmelisust mõnes vabäühenduses ning selles mõttes on ühenduste kaal vähenenud (*ibid.*). Earl ja Schussman (2003, Van Laer, 2010: 406 kaudu) toovad välja, et internetiaktivism tekitab pigem protesti-kasutajaid (ingl *protest users*) kui protestiliikmeid (ingl *protest members*). See tähendab, et ehkki internet võimaldab protesti kiiret kasvumist ja levikut, kiirendab see ka pühendumuse vähenemist (Van Laer, 2010: 406).

Interneti kaudu protestiga liitumine nõuab inimestelt vähest pingutust, mistõttu saavad nad vastavalt enda eelistustele ja prioriteetidele liituda erinevate protestidega hõlpsasti, aga ka nendes osalemisest loobuda (Van Laer, 2010: 406). Seega ei pruugi internet olla tõhus vahend jätkusuutliku aktivistide võrgustiku loomiseks, mis aga ohustab sotsiaalsete liikumiste haldamist ja koordineerimist (*ibid.*). Ka Vallimäe ja Vihma (2019: 185) järgi tekitab trend, kus ühenduste tegemistel eelistatakse silma peal hoida sotsiaalvõrgustiku kaudu, teatud väljakutseid. Näiteks on avalikul sektoril keerulisem hinnata, milliseid ühendusi poliitikakujundamisse kaasata, sest ka väikese formaalse liikmeskonnaga ühendusel võib sotsiaalmeedia vahendusel olla elanikelt tugev mandaat (*ibid.*). Samuti tunnetavad ühendused vajadust heade digioskuste järele, et sotsiaalmeedia kaudu inimesteni jõuda (*ibid.*).

1.2.1. NIMBY-fenomen

Vahel puudutavad sotsiaalsete liikumiste aktiviste vahetult nende kodu lähedal planeeritud arendused. Akronüüm NIMBY (ingl *Not In My Backyard* ehk „mitte minu tagaaias“) viitab kaitsvatele hoiakutele ja opositsioonitaktikatele, mille on omaks võtnud kogukonnagrupid, kes seisavad vastamisi soovimatu arenguga nende naabruskonnas (Dear, 1992: 288). Üldiselt nendivad kohalikud elanikud, et sellised rajatised on küll vajalikud, ent mitte nende kodude lähedal ja seega mitte nende tagaaias (*ibid.*). Hermansson (2007: 25) toob välja, et NIMBY-kontseptsioon tähendab seega rohkem kui lihtsalt vastandumist – tihti on oponendid on vastu arendusele enda naabruskonnas, ent neil ei ole vastuväiteid sarnastele arendustele mujal.

Kogukonnad võivad vastanduda eri tüüpi arendustele – need võivad olla näiteks tuumajäätmehoiud, uued raudteed (eriti kiirrongidele või ohtlike kaupade vedamiseks mõeldud

raudteed), kuid ka näiteks vanglad või rehabilitatsioonikeskused narkosõitlastele (Hermansson, 2007: 23). Mannarini, Roccato, Fedi ja Rovere (2009: 898) järgi eristab NIMBY-t teistest kollektiivse tegevuse vormidest kaks asjaolu. Esiteks on NIMBY-liikumised kohalikud mastaabiga ehk need arenevad kindlal geograafilisel alal ja adresseerivad probleeme, mis puudutavad just seda ala ja sealseid elanikke. See muudab „kogukonna“ mõiste osalejatele eriti oluliseks (*ibid.*). Teiseks on need liikumised oma koosseisult heterogeensed, koondades tavakodanikke, kelle jaoks protestikogemus on esmakordne, kohalikke esindajaid ja inimesi, kes on sotsiaalsete tegevusrühmadega juba seotud (*ibid.*).

Laialdasest kasutamisest hoolimata on NIMBY-kontseptsiooni sotsiaalteadlaste poolt ka ulatuslikult kritiseeritud (Devine-Wright, 2009: 426). NIMBY sildistab arendustele vastuseisvaid inimesi halvustavalt ning seega annab sellele kontseptsioonile viitamine võimaluse projektile vastuseisvaid inimesi halba valgusesse seada (*ibid.*: 430). Devine-Wright (*ibid.*: 432) ei pea NIMBY-kontseptsioonist loobumist vajalikuks ning toob välja, et NIMBY-hoiakule omast käitumist ja reageerimist tuleks ümber mõtestada kui kohakaitselist tegevust, mis tugineb kohakiindumuse ja kohaidentiteedi protsessidele – nii on võimalik muutustega kaasnevaid sotsiaalseid ja psühholoogilisi aspekte paremini mõista.

NIMBY-fenomeni seostatakse ka teiste sarnaste akronüümidega, mis on samuti suhteliselt negatiivse konnotatsiooniga (Schively, 2007: 255). Nendeks on näiteks LULU (kohalike poolt mittesoovitud maakasutus, ingl *locally unwanted land uses*) või BANANA (ärge-ehitage-mitte-midagi-mitte-kuhugi, ingl *build absolutely nothing anywhere near anyone*) või NOPE (mitte-planeedil-Maa, ingl *not on planet Earth*) (*ibid.*).

1.3. Sotsiaalne konflikt

Kogukonnaaktivismi juhtumid on tihti konfliktised ning ka Põlva ja Lügänuuse juhtumite puhul olid osapooled omavahel konfliktises suhtes. Kriesbergi ja Daytoni (2012: 2) järgi tekib sotsiaalne konflikt siis, kui kaks või enam inimest või gruppi avaldavad veendumust, et neil on mitteühtivad eesmärgid. Seejuures tähendavad mitteühtivad eesmärgid, et konflikti üks osapool usub, et teine pool takistab mõne tema eesmärgi saavutamist (*ibid.*). Minevikus on konflikte võrdsustatud lahingutega ning tänase päevani on inimesi, kes käituvad nii, nagu oleks võitlemine ainuke valik (Proksch, 2016: 2). Kuid üha enam leiab kandepinda ka arusaam, mille kohaselt on konflikt ka võimalus konstruktiivseks debatiks ning seeläbi ka konsensuseks ja koostööks (*ibid.*).

Kriesbergi ja Daytoni (2012: 3) sõnul on sotsiaalsed konfliktid loomulikud, vältimatud ja hädavajalikud sotsiaalse elu aspektid. Nende kaudu saab üksikisikuid, organisatsioone ja kogukondasid hoiatada pingete eest, mis eksisteerivad mingil määral igas sotsiaalses suhtes (*ibid.*). Süsteemi ei saa muuta ilma konflikti kogemata (Marcus, 2014: 522). Konfliktideta jääksid eksploateerivad hierhariad vaidlustamata; organisatsioonid jääksid stagneerunuks; suhted ei kujuneks küpsemaks ega areneks; ning probleeme, millega grupid, organisatsioonid ja rahvused vastakuti seisavad, ei oleks võimalik põhjalikult läbi arutada ja lahendada (Kriesberg ja Dayton, 2012: 3). Seega võivad konfliktid osutada kasulikuks mitmete inimeste jaoks ja parandada suhteid seniste vastaste vahel (*ibid.*).

Prokschi (2016: 4) sõnul on konflikti puhul väga oluline selle tüüpi määratlemine, sest see vähendab riski hakata tegelema vale probleemiga. Tihti ei ole osapoolte poolt kirjeldatav keskne probleem tegelikult konflikti tuum (*ibid.*). Konflikte käsitlevas kirjanduses eristatakse üldiselt kolme erinevat tüüpi konflikte (Coppens, 2014: 106).

Tajukonflikt on ühist eesmärki jagavate partnerite vaheline lahkarvamus empiiriliste või faktiliste asjaolude suhtes (Coppens, 2014: 106). Sellist tüüpi konflikte on defineeritud ka kui vaidluseid või sõnasõdasisid (*ibid.*). Samuti on konflikte käsitlevas kirjanduses kasutatud ka terminit “faktikonflikt”, mille puhul on tegemist kahe vastandliku arvamusega, mis ei saa samaaegselt kehtida (Lehtsaar, 2008, viidatud Kätt, 2016: 7 kaudu).

Huvikonflikti puhul ei ole osapooltel erinevaid nägemusi faktilisest küljest, konflikti tuum peitub huvikonflikti puhul lahknenuid huvides (Proksch, 2016: 5). Näiteks, kui baari omanik ja baari lähedal elav isik on omavahel konfliktis mürahäiringu tõttu, siis on omaniku legitiimne huvi saada palju küllastajaid, ent samal ajal on elanikul legitiimne huvi rahu ja vaikuse vastu (*ibid.*).

Kui huvikonflikti puhul on vaidlusalused küsimused läbiräägitavad, siis **väärtuskonflikti** korral pigem mitte (Coppens, 2014: 107). Üldiselt on inimesed valmis kauplema eesmärkide ja huvide üle, ent nad ei ole valmis tegema kompromisse sügavale juurdunud väärtuste ja maailmavaadete arvelt (*ibid.*).

Siiski on konfliktide jaotamise tüpoloogias päriseluliste konfliktide jaoks mõnevõrra kunstlik – piirid faktide, huvide ja väärtuste vahel on sageli hägustunud Coppens (2014: 106).

1.4. Kogukonna mobiliseerumine

Eelpool andsin ülevaate sotsiaalsete liikumiste mitmekesisusest – neid on väga erinevaid, rahvusvahelistest liikumistest kogukonnapõhisteni. Ent omakorda on ka väga eripalgelisi kogukonnaaktivismi juhtumeid – kogukondi on eri vormides ning need tegutsevad eri valdkondades ja tasemetel (Gilchrist, 2019: 14). Kogukonnad mobiliseeruvad ja organiseeruvad erinevate eesmärkide nimel – külakiige rajamiseks või kultuurisündmuste korraldamiseks organiseerumine erineb oluliselt näiteks uue arenduse vastu võitlemiseks mobiliseerumisest. Lisaks traditsioonilistele, eelkõige geograafiliselt defineeritud kogukondadele, tuleks arvesse võtta ka teisi vorme, mida inimesed inimesed üksteisega ühendudes moodustavad – nende seas on näiteks (*ibid.*):

- identiteedikogukonnad (kultuuritegevuste ja -kogemuste jagamiseks);
- huvikogukonnad (ühiste huvidega tegelemiseks);
- eesmärgipõhised kogukonnad (ühiste eesmärkide saavutamiseks);
- praktikakogukonnad (kogemuste vahetamiseks ja õppimiseks);
- uurimiskogukonnad (probleemi ühiseks uurimiseks);
- tugikogukonnad (vastastikuse abi pakkumiseks);
- olukorrapõhised kogukonnad (tegelemaks ajutiste-ootamatute olukordadega).

Seejuures võivad eri tüüpi kogukonnad inimese elus eri hetkedel ka kattuda või mõni hoopis tugevamalt esile tulla (*ibid.*).

Kirjanduse põhjal toetub elanike valmisolek mobiliseeruda erinevatele aspektidele, mille hulgas on näiteks tähenduste omaksvõtmine, paigakiindumus, identiteet, sotsiaalsesse võrgustikesse integreeritus ning emotsioonid. Stedman (2002), kes uuris Wisconsinis järveäärses piirkonnas planeeritavaid uusi elamuarendusi, tuvastas **konkreetsete tähenduste omaksvõtmise** rolli. Need, kes omandasid oma kodukandile tähenduse kui paigale, mis asub põhjapoolsel alal (*up north*), vastandusid arendusele tõenäolisemalt kui need, kes tajusid järveäärset ala lihtsalt „naabrite kogukonnana“ (*ibid.*: 570–571). Seega on inimesed valmis võitlema kohtade nimel, mis on nende identiteedis kesksel kohal – ning seda eriti siis, kui eeldatav muutus ohustab olulisi sümbolilisi tähendusi (*ibid.*: 577).

Valmisolek osaleda kohakaitsetes tegevustes sõltub ka **paigakiindumusest** (Stedman, 2002: 572). Vorkinn ja Riese (2001: 259) uurisid ühe Norra asula kohalike elanike hoiakuid kavandatava hüdroenergia projekti osas ning leidsid, et mida rohkem olid kohalikud elanikud mõjutatud alasse

kiindunud, seda negatiivsem oli nende suhtumine arendusse. Mannarini (2009: 911), kes uurisid Itaaliasse Val di Susa piirkonda kiirtee planeerimise juhtumit, tõid välja, et inimese ja keskkonna omavaheline suhe võib mõjutada otsust saada aktivistiks. Mobiliseerumisel on oluline roll **identiteedil** – nii grupiidentiteedil (Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 2) kui ka paigaidentiteedil (Devine-Wright, 2009: 428). Mida rohkem inimesed end grupiga identifitseerivad, seda altimad on nad selle grupi nimel protesteerima (Simon ja Klandermans, 2001, viidatud Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 2 kaudu).

Mannarini jt (2009: 912) toovad Val di Susa näitel välja ka **sotsiaalsete võrgustikesse integreerituse** olulisuse – võrgustikud parandasid märgatavalt osalejate värbamist. Mobiliseerumine sõltub ka **tõhususest** ehk eeldusest, et protesti kaudu on võimalik tingimusi või poliitikat muuta (Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1). Mida efektiivsemana üksikisik protesti tajub, seda tõenäolisemalt ta selles osaleb (*ibid.*). Kui üksikisik tajub, et ta ei suuda otsustusprotsessi mõjutada, ei jää tal üle muud, kui muutust aktsepteerida või kohast eemalduda (Devine-Wright, 2009: 435).

Sotsiaalsetes liikumistes osalemise selgitamiseks on kasutatud muuhulgas ka **emotsioone** (Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1). Van Zomereni, Spearsi, Fischeri ja Leachi (2004: 661) järgi on just viha üks emotsioonidest, mis soodustab kollektiivset tegutsemist, ent autorid lisavad, et tegutsemisega võivad olla seotud ka teised emotsioonid. Liikumistes osalemise puhul on kesksel kohal ka **rahulolematus** – see võib olla nii moraalne nõrdimus mingi olukorra suhtes, äkitselt tekkinud rahulolematus, ilmajätmise või ebaõigluse tunne või kogemus ebaseaduslikust ebavõrdsusest (Klandermans, 1997, viidatud Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1 kaudu).

On leitud, et mobiliseerumist võivad toetada ka erinevad **kommunikatiivsed aspektid**. Mannarini jt (2009: 911) toovad Val di Susa juhtumi puhul ühe olulisema tulemusena välja, et mobilisatsiooni kiirendas taju, et enamik kogukonna liikmetest on protestiva hoiakuga ehk uue raudtee ehitamise vastu – see on näide **vaikuse spiraali efektist**. Selle teooria kohaselt ei ole inimesed valmis avalikult arvamust avalikult avaldama, kui nad usuvad end olevat osa vähemusest, ent kui isik näeb end olevat osa enamusest, siis on ta häälekam (*ibid.*). See on omakorda seotud ka **tõhususega**, kuivõrd taju, et teised grupiliikmed on samuti valmis tegutsema, võib tõsta kollektiivset tõhusust ehk usku, et suur hulk üksikisikuid on valmis võitlema ning seeläbi soodustada kollektiivset tegutsemist (van Zomeren jt, 2004: 651).

1.5. Kommunikatiivsed vahendid ja kanalid kogukonnaaktivismis

Aktivistigrupid erinevad suuruselt ja struktuurilt ning kasutavad vastavalt organisatsioonilisele vormile ja eesmärkidele väga erinevaid strateegiaid (Sommerfeldt, 2013: 347). Seejuures on avalike suhete alases kirjanduses hakatud järjest enam aktiviste mõistma mitte lihtsalt antagonistidena, vaid omaette suhtekorralduspraktikutena (*ibid.*).

Smithi (2005: 5) järgi on aktivism protsess, mille käigus avaldavad grupid survet organisatsioonidele või muudele asutustele, eesmärgiga muuta poliitikaid, tavasid või tingimusi, mida nad peavad problemaatiliseks. Sommerfeldt (2013: 349) leiab, et sellisena on aktivism fundamentaalselt sõltuv ressurside mobiliseerimisest ja haldamisest. Vastavalt neile kahele peamisele suunale – mõjutamine ning selle eelduseks olev mobiliseerimine – saab eristada ka eesmärkide täitmiseks rakendatavaid kanaleid ja vahendeid.

Uute liikmeteni jõudmiseks ehk **mobiliseerimiseks** kasutatavate vahenditena toovad Ruiu ja Ragnedda (2017: 51) välja näiteks massimeedia, suusõnalise ning e-kirja-suhtluse, erinevate organisatsioonidega sidemete loomise, ent järjest olulisemaks peavad nad ka interneti rolli. Kübar (2011: 26) toob vabaihendustele mõeldud käsiraamatus välja huvikaitse tegevustena ehk **mõjutamisele** suunatud tegevustena välja näiteks konsultatsioonides osalemise, kohtumised-läbirääkimised, eelnõude algatamise, manifestid, reklaamikampaaniad, allkirjade kogumised, meeleavaldused, kohtusse kaebamise, aga ka näiteks kübertüütamine (massiline sama sõnumiga kirjade saatmine).

Aktivistide rakendatavaid strateegiaid-vahendeid on väga erinevaid – tagasihoidlikest ekstreemseteni – ning see näitab, kui palju aktivistid üksteisest erineda võivad (Sommerfeldt, 2013: 351). Lisaks võivad kanalid ja vahendid muutuda vastavalt liikumise faasidele – näiteks muutub aktivistide suhe meediaga vastavalt süstematiseerituse suurenemisele (*ibid.*). Kui n-ö rohujuure tasandi liikumised sõltuvad palju meediatähelepanust, siis ressursirikkad grupid sellist tähelepanu ei vaja (*ibid.*).

Ajalooliselt on aktivistid laiemal avalikkusega suhtlemiseks püüdnud ligi pääseda massimeediale (Poell ja Van Dijck, 2015: 527). Ent avaliku tähelepanu saamine peavoolumeedia kaudu on olnud alati keeruline, sest see on sundinud aktiviste tegema järeleandmisi avalik esituse viisi osas – massimeedia nõuab vaatemängu, konflikte ja uudisvääruslikke isikuid (*ibid.*). Kui neil ka õnnestub meediakajastust saada, avastatakse tihti, et nende ideid naeruvääristatakse,

depolitiseeritakse või hoopis kujundatakse ümber nii, et need oleksid peavooluga kooskõlas (Ferrari, 2016: 144).

Aktivismile mõeldes kujutatakse enamasti ette massikäitumist – demonstratsioone, blokaade või mässe (Greidanus jt, 2020: 49). Need vastanduvad *online*-aktivismile, kus inividid on ühendatud maailmavaate poolest, kuid eraldatud aja ja füüsilise asukoha mõttes (Greidanus jt, 2020: 49). Nagu Ruiu ja Ragnedda (2017: 51) kirjeldavad, ei kasuta interneti mitte ainult massiliikumised, vaid ka väikesed kogukonnapõhised algatused, kes väljendavad end interneti kaudu nii kohalikes piirides kui ka väljaspool. Interneti kaudu saavad nad suhelda nii sarnaste gruppide kui suuremate organisatsioonidega, värvata liikmeid ja suhelda otse erinevate asutustega (*ibid.*). Seega kasutavad kogukonnad interneti nii mobiliseerimiseks kui mõjutamiseks.

Aktivistide poolt kasutatavaid vahendeid ja kanaleid saab seega omakorda jaotada ka *online-offline* skaalal. Ent nagu toovad välja Greidanus jt (2020: 51), siis paljudel juhtudel on *online-* ja *offline*-aktivism omavahel põimunud – näiteks võib ühe inimese *online*-aktivism mobiliseerida teisi *offline*-aktivismiks. Veebivahendeid võib võtta ka kui olemasolevate vahendite „pikendus“ – näiteks võib veebipetitsioon olla paberil allkirjade kogumise pikendus (Van Laer ja Van Aelst, 2010: 4). Samas ei toeta internet mitte ainult traditsioonilisi *offline*-tegevusi, vaid loob ka täiesti uusi *online*-protesti tegevusi (*ibid.*: 2).

1.6. Sotsiaalmeedia roll ja omadused

Sotsiaalmeedia avaldab ühiskonnale suurt mõju ning ka sotsiaalsed liikumised on hakanud kasutama sotsiaalmeediat ühiskonnas oma mõtete laiemaks levitamiseks ja poolehoidjate leidmiseks (Imhonopi, Adenike ja Urim, 2013: 84). Sotsiaalvõrgustikud (nagu Facebook), mikroblogid (näiteks Twitter) ja sisujagamise keskkonnad (nagu YouTube) pakuvad võimalust laialdaseks *online*-osaluseks (Rotman, Vieweg, Yardi, Chi, Preece, Shneiderman, Pirolli, Glaisyer, 2011: 819). Bakalauresetöös uurin kolme olemuslikult võitluslikku ja protestikäitumisega seotud juhtumit ning erinevad uuringud on näidanud, et **sotsiaalmeedia mängib protestikäitumises osalemises olulist rolli.**

Valenzuela, Arriagada ja Scherman (2012: 13), kes uurisid Facebooki kasutamise ja protestikäitumise seoseid Tšiili noorte seas, toovad välja, et Facebooki kasutamise ja protestiva käitumise vahel on positiivne seos. Sama tulemuseni jõudis Valenzuela (2013) ka täiskasvanute seas tänavameeleavaldusi käsitleva tehtud uurimuse põhjal. Selgus, et sotsiaalmeedia on protestimisega positiivselt ja märgatavalt seotud – nende kahe vaheline suhe võrreldav isegi selle

mõjuga, mida avaldavad eliidi vastu võitlevale poliitilisele käitumisele kodanikuühendustesse kuulumine ja haridus (*ibid.*: 16). Kuna Boulianne (2015: 534) järgi on sotsiaalmeedia ja poliitilise tegevuse seoste uurimisel „segatud“ kokku erinevaid poliitilise osaluse tüüpe, on sotsiaalmeedia ja protestiva käitumise suhet raske eritada. Siiski on eri tüüpi protestivaid tegevusi (mh marsid, demonstratsioonid, petitsioonid, boikotid) eristavad uuringud tuvastanud, et sotsiaalmeedia mängib kodanike osaluses positiivset roll (*ibid.*).

Sotsiaalmeedial on võrreldes teiste meediumitega nii olulisi eeliseid kui ka puudusi – seda nii mobiliseerimis- kui ka mõjutuskanalina. Kuna sotsiaalmeedia on üks *online*-aktivismi liikidest, on eelised-puudused sarnased teistele internetipõhiste vahenditele.

1.6.1. Sotsiaalmeedia eelised

2011. aastal Egiptuses toimunud Tahriri väljaku protestide puhul leidis kinnitust sotsiaalmeedia roll **eri tüüpi sidemete vahendajana**, mis pakkus üksikisikutele poliitilises protestis osalemiseks vajalikku teavet ja sotsiaalset tuge (Tufekci ja Wilson, 2012: 376). Samuti pakub sotsiaalmeedia inimeste jaoks sobivaid võimalusi mobiliseeriva informatsiooniga kokkupuutumiseks. Lemerti (1981, viidatud Valenzuela, 2013: 6 kaudu) järgi saab mobiliseerivat informatsiooni jagada kolmeks: identifitseeriv (näiteks nimed ja kontaktinfo, mida on kodanikel poliitiliseks osalemiseks teada vaja); asukohapõhine (poliitilise tegevuse või protestiaktsiooni koht ja aeg); taktikaline (otsesed ja kaudsed juhised selle kohta, kuidas ettevõtmises osaleda saab). Võrreldes teist tüüpi meediumitega pakub sotsiaalmeedia sobivaid võimalusi **kõiki kolme tüüpi mobiliseeriva informatsiooniga kokkupuutumiseks** (Valenzuela, 2013: 6).

Näiteks on peavoolumeedial piiratud võime mobiliseerumist puudutava info levitamisel, kuivõrd paljude ajakirjanduslike osapoolte jaoks rikub seda tüüpi sisu neutraalsuse norme (Hoffman, 2006: 68). Samas toetab tihtipeale kohalik meedia maapiirkondades küll kohalikku võimu, ent kui konflikti põhjusena tajutakse välist riski ning selle suhtes on kõrge ka kogukonna konsensus, võivad ajakirjanikud pakkuda sellist meediakajastust, mis motiveeriks inimesi ühiselt ohu suhtes tegutsema (Nicodemus, 2004: 172).

Afouxenidis (2014) uuris *online*-aktivismi võimalusi ja piiranguid Kreeka näitel, kus valitsus otsustas majanduskriisi ajal “külmutada” uustulnukatest õppejõudude ülikoolisüsteemi sisenemise ning mille ajal koondusid nad omaloodud *online*-platvormile. Tema uuringu tulemusena selgus, et 95% vastanutest leidis, et õppejõududest koosnevat gruppi ei oleks ilma selle internetisaidita tekkinud (*ibid.*: 3). Ent mobiliseerumisele pühendunud veebisaitide puudus on nende selektiivne kallutatus, kuivõrd enamasti leiavad need saidid üles vaid need, kellel on eelnev psühholoogiline

eelsoodumus või motivatsioon neid otsida (Valenzuela, 2013: 6). Sotsiaalmeedia on aga **vaba objektiivsuse normidest** ja see on üles ehitatud isiklikele kontaktidele, mitte poliitiliste eesmärkidele (*ibid.*).

Ühe sotsiaalmeedia eelisena võib näha ka juba varem välja toodud internetipõhiste vahendite eelise – see **võimaldab inimestel vastavalt eelistustele ja prioriteetidele erinevate protestidega hõlpsasti liituda**, aga ka nendes osalemisest loobuda (Van Laer, 2010: 406). Ühest küljest aitab internet (mh sotsiaalmeedia) seega kaasa protestide kiirele levikule, ent samas kiirendab ka pühendumuse vähenemist (*ibid.*).

1.6.2. Sotsiaalmeedia puudused

Osa kirjanduses väljatoodud internetipõhiste vahendite **puuduseid** võib üldistada ka sotsiaalmeediale. Näiteks kirjeldavad Van Laer ja Van Aelst (2010: 17), et esmapilgul võib e-kirja-põhine petitsioon tunduda suurepärase lahendus – seda saab kergesti kasutada ja suurele hulgale inimeste edastada, sõltumata ajast ja geograafilistest piiridest. Võrreldes 2010. aastaga kasutatakse petitsioonide levitamiseks e-kirjade asemel ilmselt rohkem sotsiaalmeediat, ent autorite mõte ei muutu: otsustajatele ei avalda muljet selline list, kus on **palju korduvaid allkirju, pseudonüüme või hoopis allkirju inimestelt, kes on väljaspool otsustajate vastutusalas olevat ringkonda** (Meikle, 2002, Van Laer ja Van Aelst, 2010: 17 kaudu). Paraku ei taju otsustajad isikupärastamata e-maili võrdväärseks käsitsi kirjutatud kirjaga (*ibid.*). Samas on Eestis digiallkirjastamisega seotud süsteemid need probleemid suures osas kõrvaldanud – siit nähtubki taas asjaolu, et sotsiaalmeedia-alane kirjandus aegub kiiresti.

Puudusena võib mõista ka seda, mida Viik (2019) nimetab **konteksti hävinguks sotsiaalmeedias**. Sotsiaalsete keskkondade ümbert seinte kadumise tõttu lähevad kõik sõnumid välja kontekstivabalt ja ebamäärasele auditooriumile (*ibid.*). Seetõttu peab iga ütleja arvestama sellega, et ta kas solvab kedagi või silub oma sõnumi nii lahjaks, et ei paku enam kellelegi eriti huvi (*ibid.*).

Van Laer ja Van Aelst (2010: 18) kirjeldavad aega 20 ja rohkem aastat tagasi, mil internet võimaldas sotsiaalsetel liikumistel teha vastased relvituks. Nüüdseks kasutatakse internetti kõikides eluvaldkondades – **uus meedia on kaotanud oma uuduse** (*ibid.*) Samasuguse avaliku tähelepanu saamiseks või poliitilise surve avaldamiseks on aktivistid sunnitud oma tegevusrepertuaari uuendama (*ibid.*). Kriitikute silmis on *online*-aktivism lihtsalt **slacktivism** – tegevus, mis võib indiviidis hea tunde tekitada, ent millel on tegelikult poliitilistele otsustele väike mõju (Christensen, 2011: 9). Seda tegevust on nimetatud ka laisaks aktivismiks või *clicktivism*'iks (Cammaerts, 2015: 7). Arvatakse, et see võib isegi kodanike tähelepanu teistest ja tõhusamatest

osalusvormidest kõrvale juhtida (*ibid.*). Ehkki Christenseni sõnul pole võimalik tuvastada, kas interneti-kampaaniatel on püsiv mõju otsustamisele, ent pole ka tõestust väitmaks vastupidist (*ibid.*).

1.6.3. Kõlakambri efekt

Lisaks on konfliktsete kogukonnaaktivismi juhtumite puhul oluline, kuidas tajuvad aktivistid vastaspooli ning nende arvamust ja argumente. Sotsiaalmeedia omadused (näiteks sõbralistist eemaldamise lihtsus) soodustavad ka kõlakambri efekti teket (Greijdanus, Fernandes, Turner-Zwinkels, Honari, Roos, Rosenbusch ja Postmes, 2020: 50). Ka Ventseli ja Madissoni (2017) järgi iseloomustab ühismeedia (ehk sotsiaalmeedia) arvamuskliimat sageli kõlakambri efekt. Omasuguste vestluspartneritega suheldes kinnistuvad ja võimenduvad eelarvamused ning samad seisukohad, neid kahtluse alla seadvasse infosse suhtutakse aga kui ebaolulisse või umbusku tekitavasse kumusse; opositsioonilisi vaateid käsitletakse selektiivselt (*ibid.*). Nende sõnul on see nii olnud igasuguse kommunikatsiooni puhul, ent ühismeedia võimaldab n-ö soovimatud hääled teadlikult välja sorteerida ning samuti teevad suure töö ära algoritmid (*ibid.*).

Siibaku (2015) sõnul loovad Facebooki algoritmid paralleelmaailmu, mis on ühel platvormil koos üksteisest midagi teadmata. Teistsuguseid seisukohti kasutaja uudisvoos lihtsalt ei kuvata ning mitte kunagi varem pole olnud võimalust nii kerge vaevaga omasugused üles leida ja koonduda (*ibid.*). See tähendab, et “ühine reaalsus” saab kõlakambris sotsiaalselt valideeritud ning võimendub, mis omakorda soodustab monokultuuride teket (Greijdanus jt, 2020: 50). Tekkinud “ühine reaalsus” võib tugevdada inimeste maailmavaateid (*ibid.*). Ent kirjanduse põhjal ei ole jõutud selgusele, kas see probleem on suurem *online*'is või *offline*'is – ning tegelikult on näiteid sellest, et ka arvamuste heterogeensus (ehk kõlakambrite vastand) võib samuti anda kollektiivsele tegevusele jõudu (*ibid.*).

1.6.4. Online- ja offline-aktivismi suhestumine

Ent nagu Valenzuela (2013: 16) välja toob, on sotsiaalmeedia siiski pigem poliitilise tegevuse tööriist, mitte põhjus. *Online*-tööriistad nagu Facebook ei loo niivõrd uusi protestivorme, vaid pigem võimendavad traditsioonilisi vorme (nagu näiteks tänavademonstratsioone) (Valenzuela, Arriagada, Scherman, 2012: 13; Valenzuela, 2013: 17). Ühiskondlikud liikumised, mis soovivad ühiskonnas muutusi läbi viia, peavad seega mõistma, et suhtlusvõrgustikud ja muud Web 2.0-platvormid saavad aidata kaasa kodanikuosaluse *offline*-vormidele, selle asemel, et olla kaks eraldiseisvat ja paralleelset aktivismivormi (Valenzuela, 2013: 17).

Sotsiaalmeedia ja protestiva käitumise vaheline suhe sisaldab endas nii võimalusi kui ka väljakutseid (Valenzuela jt, 2012: 13). Ühest küljest vähendavad sotsiaalvõrgustikud kollektiivse tegutsemise jaoks selle kulusid, võimaldades elanikel ise lihtsamini organiseeruda ja oma muresid avalikumalt väljendada (*ibid.*). Teisalt kaasneb sellega ka risk süvendada ebavõrdsust, kui sotsiaalmeedia kasutajate populatsioon kaldub tehnoloogiliselt asjatundlike inimeste ja nende poole, kellel on kõrge inimkapital ning sotsiaalne ja majanduslik kapital (*ibid.*). Uurijad on juba ammu olnud mures mõju üle, mida digitaalse ebavõrdsus marginaliseeritud rühmadele avaldada võib (Elliott ja Earl, 2018: 698). Mure digilõhe osas laieneb ka sotsiaalsete liikumiste uurijatele, kes on väljendanud kahtlust, et *online*-aktivism paneb liikumised marginaliseeritud inimestest ja nende muredest järjest enam eemale liikuma (*ibid.*: 714).

Kui varasemalt on digilõhele keskendutud just ligipääsetavuse nurgast, siis nüüd käsitletakse ka n-ö teise taseme lõhet, mis hõlmab ka näiteks digipädevust jm aspekte (Elliott ja Earl, 2018: 699). Digipädevuse kontekstis on oluline, et Euroopa Poliitikauuringute Keskuse 2019. aasta raporti andmetel on Eesti digitaalse õppimise poolest Euroopa Liidu riikide seas esimesel kohal, muuhulgas tuuakse Eesti elanikel kõrge arvutialane kirjaoskus (HITSA, 2019). Elliott ja Earl leiavad (*ibid.*: 714) oma uurimuse tulemusena, et ehkki internetile ligipääsetavuse osas on digilõhe endiselt olemas, siis sellist mustrit ei joonistu välja *online*-aktivismis osalemise osas. See tähendab, et ehkki haridus, sissetulek ja vanus näitavad, kas inimesel on ligipääs internetile, siis see ei ennusta *online*-aktivismis osalemist (*ibid.*).

Igal juhul on oluline *online*- ja *offline*-kanalite kasutamisel tasakaalu leidmine – Cammaerts (2007: 17) sõnul tuleks vältida liiga meedia- või interneti-keskset aktivismile lähenemist. Traditsiooniliste võtete – lobitöö, ajakirjanduse poole pöördumine, otsustajate ja teiste huvirühmade surveamine jm – olulisust kiputakse ignoreerima (*ibid.*). Cammaerts leiab, et kohaliku kogukonna toetus ja ametlike poliitiliste osalejate kaasamine on olnud n-ö alternatiivsete diskursuste ühiskonnale tutvustamisel mõjukam kui internet (*ibid.*). Väikestes kogukondades, kus sotsiaalne sidusus on niigi kõrge, suhtlevad inimesed peamiselt näost näkku (Ruiu ja Ragnedda, 2017: 64). Ehkki internet on väga kasulik vahend eriti liikumisse uute inimeste kaasamiseks, paistab konkreetne kohalik lähenemine pakkuvat efektiivsemaid tagajärgi (*ibid.*).

2. Uurimuse eesmärk ja uurimisküsimused

Bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida sotsiaalmeedia rolli kogukonnaaktivismis kolme konfliktse juhtumi – Põlva Haigla sünnitusosakonna, Lüganuse lubjakivikarjääri ning Harmi kooli – näitel. Selleks kaardistan sotsiaalmeedia mõju kogukonnaaktivismile nii mobiliseerimis- kui mõjutustegevuste vaatenurgast. Samuti on töö eesmärgiks anda kogukonnaaktivistidele sotsiaalmeedia-alasied soovitusi, mille tegemiseks viin läbi intervjuud kodanikuühiskonna ekspertidega.

Kuna kogukonnaaktivismi mõistmine eeldab laiemat pildi ning taustsüsteemi mõistmist, uurin enne sotsiaalmeediale keskendumist kogukondade mobiliseerumist, sisemist struktuuri ja kommunikatsioonijuhtimise korraldust ning kommunikatiivsete vahendite ja kanalite kasutamist laiemalt.

Bakalaureusetöö eesmärkidest lähtuvalt püstitasin kuus uurimisküsimust, mis on järgmised:

1. Võitlusprotsessi kirjeldus

- 1.1. Mis ajenditel nende juhtumite näitel kogukonnad mobiliseeruvad?
- 1.2. Milline on nende juhtumite näitel kogukonna struktuur ning kuidas korraldatakse kogukonnas kommunikatsioonijuhtimist?
- 1.3. Milliseid kommunikatsioonikanaleid ja -vahendeid kogukonnaaktivistid nende juhtumite näitel kasutavad?

2. Sotsiaalmeedia roll mobiliseerimis- ja mõjutustegevustes

- 2.1. Millised on nende juhtumite näitel kogukonnaaktivismis sotsiaalmeedia kasutamise põhjused ja põhimõtted?
- 2.2. Milliseid sotsiaalmeedia positiivseid ja negatiivseid omadusi tajuvad eestvedajad kogukonnaaktivismi kontekstis?

3. Soovitused kogukonnaaktivistidele sotsiaalmeedia kasutamiseks

- 3.1. Mida soovitavad kodanikuühiskonna eksperdid kogukonnaaktivistidele sotsiaalmeedia kasutamisel?

3. Meetodid ja valim

Selles peatükis annan ülevaate andmete kogumise ja analüüsi põhimõtetest ning tutvustan valimi koostamise strateegiat.

3.1. Uurimismeetod: juhtumiuurimus

Bakalaureusetöös kasutasin uurimisküsimustele vastamiseks kvalitatiivset uurimismeetodit. Keskseks meetodiks valisin juhtumiuurimuse, kuivõrd selle keskmes on juhtum oma terviklikkuses ja loomulikus kontekstis, mitte kategooriad ja muutujad (Strömp, 2014). Stake'i (2005: 443) sõnul ei ole juhtumiuurimus metodoloogiline valik, vaid määrab valiku, mida uuritakse. Yini (2018: 15) sõnul on juhtumiuurimus empiiriline meetod, mis uurib kaasaegset nähtust (juhtumit) sügavuti selle päriselulises kontekstis, eriti siis, kui piirid nähtise ja konteksti vahel ei ole täiesti selged.

Nagu toob välja Strömpl (2014), eristatakse juhtumitest lähtuvalt seesmise ja instrumentaalse juhtumiuurimuse tüüpe. Seesmise juhtumi puhul on uurimuse eesmärk just juhtumi enda tundaõppimine ning sel juhul ei presenteerigi juhtum mingit üldist nähtust (*ibid.*). Instrumentaalse juhtumi puhul aga on juhtumi eesmärk esindada midagi muud, näiteks üldisemat fenomeni (*ibid.*). Kuna minu bakalaureusetöö eesmärk on teha üldistusi kahe juhtumi näitel, määratlen enda juhtumiuurimust instrumentaalse juhtumiuurimuseks.

Üks juhtumiuurimus võib sisaldada rohkem kui ühte juhtumit, sellisel juhul on kasutatud mitme-juhtumi disaini (Yin, 2018: 54). Mitme-juhtumi disain erineb ühe-juhtumi disainist selle poolest, et esimeses uuritakse juhtumitevahelisi sarnasusi ja erinevusi (Baxter ja Jack, 2008: 550). Ehkki Yini (2018: 61) järgi võivad eri tüüpi juhtumiuurimuse disainid olla edukad, tasub võimaluse korral eelistada mitme-juhtumid disainiga uuringut, nii välditakse nii-öelda kõikide munade ühte korvi panemist. Analüütilised järeldused, mis kooruvad iseseisvalt kahest juhtumist on tugevamad kui need, mis tulenevad vaid ühe-juhtumi disainiga uurimisest (*ibid.*). Bakalaureusetöös kasutasin just mitme-juhtumi disaini, et uurida sarnasusi, erinevusi ning teha üldistusi kahe juhtumi näitel.

3.2. Valimi koostamine

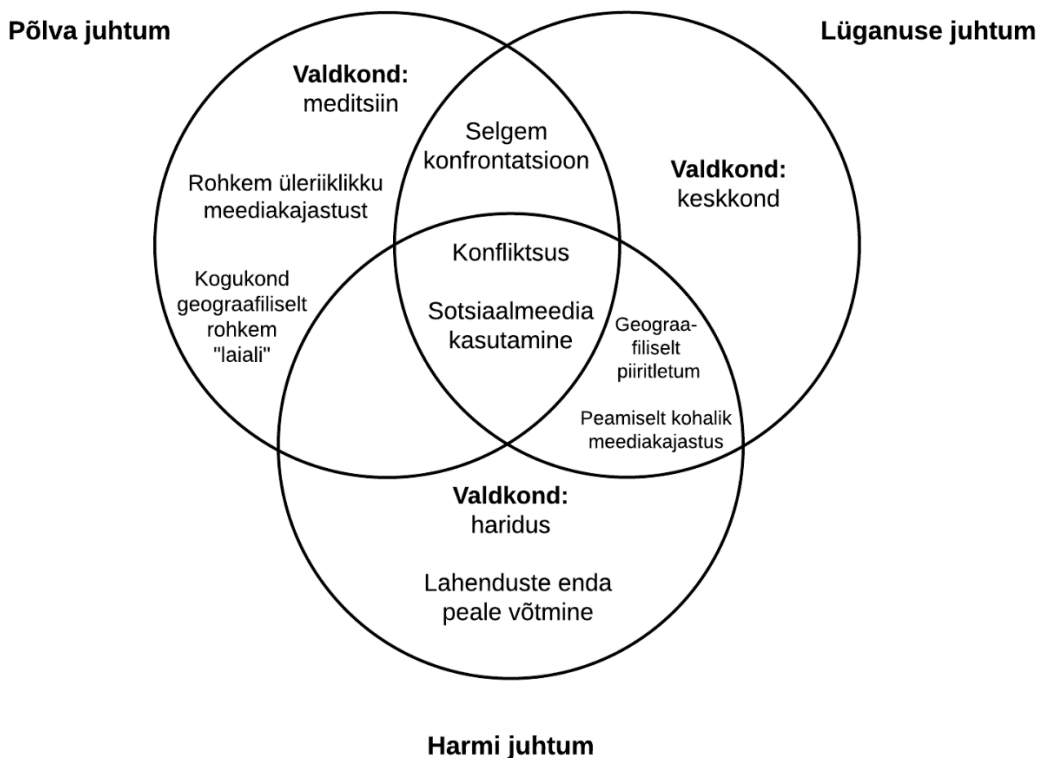
Juhtumite valik mitme-juhtumi disainiga uuringusse peaks olema hästi läbi mõeldud (Laherand, 2008: 79, Yin, 2018: 55). Juhtumid tuleb valida nii, et juhtumite puhul võib kas a) ennustada sarnaseid tulemusi või b) ennustada vastandlikke tulemusi, ent seda ootuspärastel põhjustel (Yin, 2018: 55). Sellist lähenemist nimetatakse dubleerimisloogikaks (*replication logic*) ning see peab

olema selgelt eristatud küsimustike puhul tihti kasutatavast valimi loogikast (*sampling logic*) (*ibid.*). Dupleerimisloogika on analoogne eksperimentide puhul kasutatavale lähenemisele – näiteks on eksperimentide korral mõne märkimisväärse leiu avastamisel põhieesmärk kopeerida seda leidu teise, kolmanda ning isegi rohkemate eksperimentide korraldamisega (*ibid.*).

Selle bakalaureusetöö puhul on tegemist just mitme-juhtumi lähenemisega ning juhtumid valisin tuginedes dupleerimisloogikale, otsides juhtumeid, mille puhul võiks eeldada sarnaseid tulemusi. Eelkõige pidasin silmas seda, et tegu oleks konfliktsete kogukonnaaktivismi juhtumitega, mille käigus on kommunikatiivse kanalina kasutatud ka sotsiaalmeediat. Samas soovisin käsitleda juhtumeid, mille puhul konflikti tuum pisut erineb. Põlva sünnitusosakonna ja Harmi kooli juhtumid on olemuselt võitlused millegi allesjäämise nimel, ent Lüganuse lubjakivikarjääri juhtumi puhul millegi uue, see tähendab selle vastu, et arendus ei tuleks elanike “tagaaeda“.

Ehkki nii Põlvas kui Harmis võideldi millegi olulise säilimise nimel, siis nende kahe puhul tuleb olulisena välja, miks olen juhtumite puhul silmas pidanud ka seda, et nende põhiküsimused oleks eri valdkondadest (Põlva: meditsiin; Lüganuse: keskkond; Harmi: haridus). Valdkond on oluline, sest võib mõjutada ka juhtumi sisulist kulgu. Näiteks on Harmi juhtum konstruktiivsem kui Põlva juhtum. See tähendab, et Harmi kogukonnal oli võimalik lahenduste pakkumist ka enda peale võtta, sest kogukond oleks põhimõtteliselt võimeline ka ise kogukonnakooli edasi vedama. Samas ei suudaks Põlva kogukond meditsiinilist tuge pakkuvat haiglat iseseisvalt töös hoida.

Kaardistasin juhtumite valimisel oma esialgsete teadmiste kohaselt kolme juhtumi sarnasused ja erinevused (vt Joonis 1).

Joonis 1. Kolme juhtumi võrdlus Venni diagrammina

Järgnevalt kirjeldan lühidalt valitud juhtumite kulgu.

3.2.1. Põlva haigla sünnitusosakonna juhtum

Põlva haigla sünnitusosakonna juhtumi alguseks võib pidada 15. märtsi 2018, mil avalikkuseni jõudis uudis, et Haigekassa ja Põlva haigla on otsustanud sama aasta oktoobrist sulgeda Põlva haigla sünnitusosakonna (Eesti Haigekassa..., 2018). Haigekassa poolt saadetud pressiteates toodi sulgemise põhjusena välja väike sünnituste hulk (2017. aastal 245 sünnitust) ning et see jääb alla piiri, mis on Naistearstide Seltsi hinnangul vajalik kvaliteetse teenuse osutamiseks (400-500 juhtu aastas) (*ibid.*). Lisaks toodi välja, et otsust on aastaid edasi lükatud ning teatati, et sünnitajad suunatakse edaspidi Võrru Lõuna-Eesti Haiglasse ja Tartu Ülikooli Kliinikumi (*ibid.*).

Otsuse peale mobiliseerus väga kiiresti kohalik kogukond, kelle jaoks jäi ebaselgeks, kes selle otsuse tegi, mis argumentidel see põhineb ning kes oli häiritud, et nii suure otsuse tegemisse ei kaasatud kogukonda (Lõuna-Eesti Postimees, 2018a). Diskussioon on saanud laialdaselt kajastust ka meedias, muuhulgas on arvamuskirjutajad kirjutanud ka kogukonna eestvedajad, kes leidsid, et sünnitusosakonna sulgemise põhjendamiseks kasutatavad argumendid ei pea paika (Sarapuu ja Parder, 2018). Põlva vallavanem viitas muuhulgas Haigekassaga kokkuleppele, mille järgi hoitakse sünnitusosakonda seni, kuni sünnitusi on aastas üle 200 ning et Põlva haigla aktsiate

müümisel Tartu Ülikooli Kliinikumile lepingus oli punkt, mis kinnitas sünnitusosakonna jätkamist 2018. aasta lõpuni (Koppel, 2018).

Kogukond tegutses aktiivselt sünnitusosakonna jätkamise nimel, näiteks loodi avalik Facebooki grupp “Põlva Sünnitusosakonna Kaitseks”, kuhu tipphetkel kogunes ligi 3200 inimest. Samuti koguti sünnitusosakonna jätkamise toetuseks ka allkirju – kokku koguti neid 9292. 1. juunil 2018 anti kogutud allkirjad üle tervise- ja tööminister Riina Sikkutile (Rudi, 2018).

21. mail 2018 esitas Põlva haigla nõukogu valitsusele taotluse katta Põlva haigla sünnitusteenuse osutamisest tekkivat kahjumit 200 000 euroga, taotluse rahuldamise korral pidi sünnitusosakond jätkama 2019. aasta lõpuni (ERR, 2018). Üks liikumise eestvedajatest, Mari-Liisa Parder, ütles toona “Aktuaalsele kaamerale” nõukogu otsust kommenteerides, et kodanike häält on kuulda võetud, ent kohalik kogukond ei võta seda lõpliku otsusena, kuna leiab, et sünnitusabi võiks maakonda edasi jääda (*ibid.*). Ligi pool aastat hiljem, septembris 2018, selguski, et valitsus otsustas anda riigieelarve järgi 200 000 eurot ühekordseks toetuseks Põlva haiglale sünnitusabi kvaliteedi tagamiseks (Riigieelarve seaduse seletuskiri, 2019: 213).

Rohkem kui aasta hiljem, 12. novembril 2019 otsustas haigla nõukogu, et sünnitusabi teenuse jaoks ei taotleta lisarahastust (ERR, 2019). Otsustati, et haiglasse rajatakse Lõuna-Eesti esimene ämmaemanduskeskus ja kaasajastatakse Põlva haigla erakorralise meditsiini osakonda (*ibid.*). Haigla sünnitusosakond töötas viimast korda 31. jaanuaril 2019, alates 1. jaanuarist 2020 seales haiglas sünnitada ei saa (ERR, 2020).

3.2.2. Lüganuse alevikku planeeritava lubjakivikarjääri juhtum

Lüganuse juhtumi tuumaks on Ida-Virumaale Lüganuse valda Lüganuse alevikku planeeritav lubjakivikarjäär. Planeeritav ehituslubjakivi karjäär on 7,81 hektari suurune kinnistu, kus kavatsetakse kaevandada 15 aasta jooksul viie meetri sügavuselt 223 000 m³ lubjakivi ehk 15 000 m³ aastas (Orru, Uibu, Vihalemm, Torpan, Kangur, Kangur, Orru, Rosentau, 2018: 7). Juhtumi puhul on oluline teada, et karjääri kavandamise ajalugu ulatub juba aastatesse 2004–2005 (Võrk, 2019: 23). Sel ajal kavandatud karjääri vastu tekkis elanike protestilaine, mille mõjutusel otsustati määrata arendajale täismahus keskkonnamõjude hindamise kohustus ning toonane arendaja loobus kaevandamisloa taotlemisest (*ibid.*). Lüganuse lubjakivikarjääri näitel tööstus- ja energeetikarajatiste arendamise protsessis kommunikatsiooni rolli uurinud Võrk (*ibid.*) toob välja, et Maalehe ajakirjanik Sikk (2018) on Lüganuse kogukonda iseloomustanud nii: “Murru kinnistu on 2005. aastast olnud küla südames ja sõjas”.

Bakalaureusetöös käsitlen juhtumi n-ö teist lainet, mille alguseks võib pidada 2017. aasta jaanuari. 18. jaanuaril 2017 kirjutas kohalik väljaanne Põhjarannik, et tosin aastat tagasi elanike vastuseisu tõttu rajamata jäänud lubjakivikarjäär on uuesti päevakorral ning et OÜ Kaltsiumkarbonaat on esitanud keskkonnaametile Lügänuše lubjakivikarjääri maavara kaevandamise loa taotluse ning soovib seal murda lubjakivi ehitus- ja viimistlusmaterjaliks (Romanovitš, 2017).

Ent kogukond oli ka sel korral karjääri rajamise vastu. Sealsete elanike hoiakuid ja võimalikke leevendusmeetmeid uuris Lügänuše vallavalitsuse tellimisel 2018. aasta sügisel Tartu Ülikooli uurimisrühm. Uuringu raames küsitletud külaelanikest oli 90% karjääri rajamisele täielikult vastu ning ülejäänud väljendasid mõningast vastuseisu või olid neutraalsel seisukohal (Orru, jt, 2018: 18). Samuti iseloomustab Lügänuše ja Matka külade elanikke kõrge paigakiindumus (*ibid.*: 2018: 30). Elanike arvates on planeeritava karjääri asukoht on liiga küla keskel ning elanike elukvaliteedi languse tõttu ei tohi karjääri rajada (*ibid.*: 36). Kohalik kogukond võitleb aktiivselt karjääri rajamise vastu – korraldatud on protestiüritusi, kogutud on ligi 300 allkirja karjääri rajamise vastu ning loodud ka avalik Facebooki leht “Lügänuše ja Matka põliskülade kaitseks”, kus 2020. aasta maikuu seisuga on üle 400 jälgija.

2020. aasta maikuuks ei ole võetud vastu otsust karjääri rajamise osas. Kaevandamisloa taotlust menetlev Keskkonnaamet on olnud Lügänuše valla arvamusel ootel (Kriis, 2018a). 2018. aasta veebruaris hakkas asja arutama vallavolikogu keskkonnakomisjon, kes leidis, et arendaja ja kogukond peaksid üritama läbi rääkida ja kompromissi leida ning et teha tuleks keskkonnamõju hindamine (Kriis, 2018b). 2018. aasta novembris tutvustaski Tartu Ülikooli uurimisrühm vallavalitsuse tellimisel tehtud uuringu tulemusi (Kriis, 2018c). 2019. aasta märtsis küsis vald lubjakarjääri otsuse jaoks taas ajapikendust, tuues põhjenduseks vajaduse arendaja esitatud koostöölepingut põhjalikult arutada (Kriis, 2019a). 2019. aasta mais sai koostöölepingu projekt vallavolikogus võrdsest poolt- ja vastuhääli ning jäi kinnitamata (Kriis, 2019b). Edasi tegeles asjaga kohus, kes andis 2020. aasta aprillis volikogule kaks kuud aega, et otsus üle vaadata (Kriis, 2020a). Volikogu ei suutnud siiski lubjakivikarjääri kohta otsust vastu võtta, mistõttu liikus otsustamine Keskkonnaameti lauale (Kriis, 2020b). Keskkonnaamet jõudis kaevandamisloa eelnõuni 23. oktoobril 2020 ning otsustas, et maapõueseadusest lähtudes pole alust kaevandamisloa andmisest keelduda (Kriis, 2020c). Siiski seati kaevandajale ka mitmeid lisatingimusi (*ibid.*).

3.2.3. Harmi kooli juhtum

Harjumaal Kose vallas Harmi mõisas tegutsevat Harmi kooli on sulgemine ähvardanud juba aastakümneid. Töö käigus intervjueritud liikumise esindaja kirjeldab, kuidas ühele kooli praegusele õpetajale öeldi juba 50 aastat tagasi (1970. aastatel), et kool sulgetakse peagi. Sulgemise oht on aastate jooksul aeg-ajalt üles kerkinud ning siis jälle taandunud. 2015. aastal kirjutas Maaleht, et „29 õpilasega Harmi põhikooli jäämine või sulgemine on jutuks igal aastal“ (Rand, 2015). Eesti Ekspress kirjeldas samal aastal, et „aktiveerunud on kogu küla“ (Jürgen, 2015).

Oma bakalaureusetöös keskendun 2018. aastal alguse saanud võitlusele, kus Harmi kooli kogukond taas aktiveerus. Harmi ei olnud toona eraldiseisev kool, vaid kuulus Kose gümnaasiumi koosseisu, olles selle üks õppehoonetest. Harmi kooli on meedias kutsutud ka „ratsutamiskallakuga kooliks“ (Alver, 2017). Eesti Päevaleht kirjutas 2018. aastal kooli sulgemist kajastades, et seal tegutseb ka ratsaring, samuti toodi välja, et lapsi tuuakse Harmi kooli ka mitmekümne kilomeetri kauguselt (Nemsitsveridze, 2018a). Tõepoolest, vähemalt eemalt vaadates on kool paistnud välja tugeva, loodusharidust toetava kogukonnana.

2018. aasta augustis, enne uue õppeaasta algust, teatas Kose vald Harmi õpipaiga sulgemisest (Nemsitsveridze, 2018a). Vald viitas erinevatele põhjustele nagu vähene laste arv, maja tehnilised puudujäägid ning juhtkonna jõuetus (*ibid.*). Samas oli kool väidetavalt rahaliselt ise toime tulnud ning kogukond ei tahtnud põhjustega leppida (*ibid.*). Ehkki juriidilises mõttes on kohustus anda kooli sulgemisest teada vähemalt kuus kuud enne uue õppeaasta algust, siis kuna Harmi puhul oli tegemist koolisisese õppehoonega (Kose gümnaasiumi õppehoonega), siis võis vald seda teha sisuliselt päeva pealt (*ibid.*).

Kogukond aktiveerus ning 4. septembril loodi MTÜ Harmi Haridusselts (Harmi kooli kodulehekülj, 2020a). Kogukond võitles kooli sulgemise vastu aktiivselt, näiteks korraldati 3. detsembril 2018 vallavolikogu istungi eel Kose valla kultuurikeskuse ees protest, mille käigus avaldati meelt volikogu plaani vastu (Nemsitsveridze, 2018b). Veel enne istungi toimumist algatati kooli tuleviku osas ka petitioon, mille eesmärk oli kogukonna esindaja sõnul näidata, et Harmi kooli tulevik pole oluline mitte ainult käputäiele kooliga seotud inimestele, vaid üldsusele laiemalt (*ibid.*). Petitiooni käigus koguti kiiresti ligi 900 häält (*ibid.*).

Vallavolikogu istungil otsustati siiski, et kool saab tegutseda Harmis kuni 31. maini, ent uuest õppeaastast kool seal enam ei jätkata (Nemsitsveridze, 2018b). Pärast Kose gümnaasiumist

eraldumist sai kogukond vallalt õiguse mõisahoone kasutamiseks. Ent 2019. aasta novembrist tegutseb kool Gaia kooli individuaalõppekeskusena, Gaia kooli n-ö kodukool asub Tallinnas Kadriorus (Harmi kooli kodulehekülg, 2020b).

3.3. Juhtumiuurimuses kasutatavad meetodid

Kvalitatiivset juhtumiuurimust iseloomustab rikkalik ja süvitsi kogutud andmestik (Strömpl, 2014). Juhtumiuurimuses ei ole soovitatav kasutada vaid ühte, eraldiseisvat allikat – juhtumiuurimuse peamine tugevus on just see, et meetod võimaldab koguda tõestusi erinevatest allikatest (Yin, 2018: 126). Ka Laheranna (2012: 83) sõnul tuleks juhtumiuurimuses kasutada mitmest allikast pärinevaid andmeid, näiteks võib ühe juhtumi uurimiseks korraldada nii intervjuusid kui ka vaatlusi ning koguda dokumendiinfot. Ükskõik milline juhtumiuurimuse tulemus või järeldus on tõenäoliselt mõjuvam siis, kui see põhineb mitmel erineval infoallikal (Yin, 2018: 128).

Ühe ja sama uuringu raames eri tüüpi meetodite kasutamist nimetatakse triangulatsiooniks (Lagerspetz, 2017: 123; Yin, 2018: 126). Triangulatsiooni põhimõtet silmas pidades kasutasin bakalaureusetöös andmete kogumiseks kaht erinevat meetodit: dokumendianalüüsi ja poolstruktureeritud intervjuusid. Jaotasin juhtumiuurimuse kolme etappi, milleks on dokumendianalüüsi I osa, poolstruktureeritud intervjuud ja dokumendianalüüsi II osa. Juhtumiuurimuses kasutatud meetoditest annan ülevaate Tabelis 1.

Tabel 1. Andmete kogumiseks kasutatud meetodid

Andmete kogumiseks kasutatud meetodid			
Dokumendianalüüsi I osa	Poolstruktureeritud individuaalintervjuud		Dokumendianalüüsi II osa
	Eestvedajatega	Ekspertidega	
Kolme juhtumi kulgemisest ja nende kommunikatiivsest küljest ülevaate saamine, kasutades teiseseid andmeid	Kolme kogukonna eestvedajate nägemuse uurimine seoses kogukonnaaktivismi kommunikatiivse küljega	Dokumendianalüüsi ja eestvedajate intervjuude põhjal ekspertide nägemuse uurimine ja nende soovitude kogumine	Dokumendianalüüsi I osas kogutud andmete ning eestvedajate-ekspertidega tehtud poolstruktureeritud intervjuude tulemuste kõrvutamise

3.3.1 Dokumendianalüüs

Dokumendianalüüs (*desk research*) on sisuliselt teiseste andmete (*secondary data*) analüüs. Teisene allikas on näiteks varasem uurimisteave ehk tekstid, mis esitavad ja analüüsivad empiirilise uurimise ja tähelepanekute teel mõnest esmasest allikast kogutud teavet (Lagerspetz, 2017: 94). Ent samuti on teiseste allikatega tegemist juhul, kui kasutatakse mõnd muud olemasolevat dokumenti (näiteks kirja pandud mälestusi või ametkondlikke raporteid) selleks, et saada informatsiooni nähtuste kohta, mis on aset leidnud minevikus või mille uurimine esmaste allikate kaudu on mõnel muul põhjusel ebapraktiline (*ibid.*: 95).

Dokumentide analüüsiga saab täiendada teisi andmekogumismeetodeid, näiteks intervjuusid ja etnograafiat, ent seda võib kasutada ka iseseisva meetodina (Flick, 2009: 255). Dokumendid võivad olla abiks sotsiaalse reaalsuse mõistmisel ning neid tuleks vaadelda kui kommunikatiivseid seadmeid, mis on koostatud, kasutatud ja taaskasutatud konkreetsetel praktilistel eesmärkidel – neid ei tohiks võtta kui erapooletuid andmeid (*ibid.*: 262). Teiseste andmete kasutamisel tuleb alati olla allikakriitiline (Lagerspetz, 2017: 287). Dokumendid on viljakaks lisaks teist tüüpi andmetele – seda juhul, kui võetakse arvesse koostamise ja kasutamise konteksti (Flick, 2009: 262).

Interneti avarus ja selle kasvav ligipääsetavus teevad sellest tõhusa allika nii kvantitatiivse kui ka kvalitatiivse andmeanalüüsi jaoks (Bryman, 2012: 554). Ka näiteks postitused aruteluforumites või suhtlus jututubades on sellised veebipõhised materjalid, mida võib tõlgendada dokumentidena (*ibid.*: 656). Taolisi andmeid võib koguda reaajas ja sellisel juhul on protsess olemuselt lähemal vaatlusele, ent need andmed võivad olla ka arhiveeritud vormis ning sel juhul on need üks dokumentide vorm (*ibid.*: 657).

Dokumendianalüüsi käigus kasutasin nii avalikke allikaid, uuringuid, veebilehekülgi, meediakajastusi kui ka muid dokumente. Meediakajastusest hea ülevaate saamiseks viisin läbi meediamonitooringu iga juhtumi põhiselt. Dokumentidena kasutasin ka sotsiaalmeedias olevat sisu, näiteks gruppe „Põlva Sünnitusosakonna Kaitseks“, „Lüganuse ja Matka põliskülade toetuseks“ ja „Harmi heaks“. Täielik dokumendianalüüsi allikate loetelu on esitatud Lisas 1.

3.3.2. Poolstruktureeritud intervjuu

Dokumendianalüüsi käigus kogutud andmete täiendamiseks ja kontrollimiseks viisin läbi ka viis intervjuud – kolm neist juhtumite eestvedajatega, kaks kodanikuühiskonna ekspertidega. Minu eesmärgiks oli viia läbi üks intervjuu kõigi juhtumite ühe eestvedajaga, et saada ülevaade juhtumis osalenud eestvedajate enda nägemusest ja tõlgendusest seoses kogukonnaaktivismi kommunikatiivse küljega, eriti sotsiaalmeedia vaatenurgast. Kuna töö üheks eesmärgiks on tuua

välja ka soovitud kogukonnaaktivistidele, intervjuerisin ka kaht kodanikuühiskonna eksperti, kellega arutlesin töö tulemuste ning eestvedajate intervjuudest läbi käinud küsimuste, murekohtade ning kahtluste üle. Täpne ülevaade intervjuudest on Tabelis 2.

Tabel 2. Juhtumiuurimuse raames tehtud intervjuud

Tähis	Juhtum	Intervjueeritav	Intervjuu vorm	Intervjuu aeg	Kestus
P	Põlva Haigla sünnitusosakond	Liikumise eestvedaja	Individuaalintervjuu Skype'i vahendusel	16.03.2020	1h
L	Lüganuse lubjakivikarjäär	Liikumise eestvedaja	Individuaalintervjuu Skype'i vahendusel	01.05.2020	1,5h
H	Harmi kool	Liikumise eestvedaja	Individuaalintervjuu Skype'i vahendusel	09.11.2020	1,5h
		Hille Hinsberg, kodanikuühiskonna ekspert	Individuaalintervjuu Skype'i vahendusel	02.12.2020	1h
		Martin Noorkõiv, kodanikuühiskonna ekspert	Individuaalintervjuu Skype'i vahendusel	04.01.2020	1h

Lihtsaim viis intervjuud defineerida on nimetada seda vestluseks, millel on eelnevalt kavandatud eesmärk (Laherand, 2012: 176). Nii vestluses kui ka intervjuus mõjutavad osapooled teineteist (*ibid.*). Intervjuu eelis on paindlikkus (Bryman, 2012: 469); see võimaldab vastavalt olukorrale ja vastajale andmekogumist reguleerida (Laherand, 2012: 177). Intervjuu on ilmselt kõige laialdasemalt kasutatud meetod kvalitatiivses uurimises (Bryman, 2012: 469).

Intervjuusid on võimalik liigitada väga erinevate tunnuste alusel, muuhulgas pidades silmas 1) intervjuu struktureeritust; 2) intervjuu standardiseeritust; 3) seda, kas intervjuu viiakse läbi ühe või mitme intervjueeritavaga; 4) seda, kas intervjueeritav on kõnealuse teema puhul arvamust avaldava osaleja või oma ala eksperdi rollis (Lepik, Harro-Loit, Kello, Linno, Selg, Strömpl, 2014).

Minu tehtud intervjuud on

- poolstruktureeritud – intervjuu läbiviimisel kasutatakse varem koostatud intervjuukava, ent muuta küsimuste järjekorda võib muuta ja küsida võib ka täpsustavaid küsimusi (Lepik jt, 2014);

- standardiseerimata – intervjuueeritavatel on võimalik vastata küsimustele täiel määral oma sõnadega (*ibid.*);
- individuaalintervjuud – intervjuueeritavatel on võimalik privaatset oma tempos käsitletavaid teemasid läbi arutada (*ibid.*).

Lagerspetzi (2017: 141) järgi loodetakse avatud intervjuu puhul (ka poolstruktureeritud intervjuud võib käsitleda kui avatud intervjuud), et vastaja räägib midagi sellist, mida uurija ei oska oodata, ning püütakse vähendada ohtu, et uurija suunaks liigselt vastajat intervjuu teemade käsitlemisel ja sõnastamisel.

Intervjuueeritavate valikule järgnes nendega kontakteerumine, mida tegin e-kirja teel. Kõik intervjuud viisin läbi eesti keeles. Intervjuukava koostamisel pidasin silmas bakalaureusetöö teoreetilises osas saadud pidepunkte ning uurimisküsimusi.

Teooriast ja uurimusküsimustest lähtuvalt lõin intervjuukavasse (nii eestvedajate kui ka ekspertide kavasse) lisaks sisse- ja väljajuhatusele neli teemaplokki. Intervjuukavade koostamise alused on Lisas 2.

Brymani (2012: 471) järgi korjab intervjuueerija poolstruktureeritud intervjuude käigus üles intervjuueeritavate mõtteid ning lubatud on küsida ka neid küsimusi, mis pole kavas. Ka mina kaldusin aeg-ajalt oma intervjuukavast kõrvale, et täpsustada intervjuueeritava mõtteid või laiendada mõnda intervjuueeritava põnevat mõttekäiku. Siiski esitatakse intervjuueeritavale enamus kavas olevatest küsimustest ning intervjuust intervjuusse kasutatakse sarnast sõnastust (*ibid.*) – nii toimisin ka mina.

3.3.3. Kvalitatiivne temaatiline sisuanalüüs

Kogutud andmeid analüüsisin kvalitatiivse temaatilise sisuanalüüsi kaudu. Lagerspetzi (2017: 201) sõnul võib kvalitatiivset sisuanalüüsi eelistada vähemalt kolmel põhjusel: 1) kui uurija soovib käsitleda uuritavat teksti tervikuna; 2) kui uurijat huvitab teksti latentne sisu; 3) see, mida tekstist täpsemalt otsitakse, ei pruugi kohe analüüsi alguses olla piisavalt selge, et võimaldada loendamist. Erinevalt kvantitatiivsest uurimisstrateegiast on kvalitatiivse uurimuse puhul esialgne materjal vähem struktureeritud ja alles analüüsi käigus tehakse lõplik otsus selle kohta, missuguseid materjali külgi analüüsima hakatakse ja mida mitte (Lagerspetz, 2017: 123). Kalmus, Masso ja Linno (2015) toovad välja, et kvalitatiivse sisuanalüüsi käigus püütakse enamasti saada ülevaade uuritavast tekstist kui tervikust ning et see lubab analüüsida latentset sisu ehk võtta arvesse ridade

vahele peidetut. Selle meetodi puhul ei ole eesmärgiks määrata koodide esinemissagedust ning koode ja kategooriaid on võimalik üle vaadata ja lisada analüüsi käigus (*ibid.*).

Kvalitatiivse sisuanalüüsi tegemiseks on erinevaid mooduseid või tehnikaid (Kalmus jt, 2015). Nagu toob välja Strömpl (2014), toimub olemasolevate andmete analüüs kas juhtumiseselt (*within-case analysis*), mis sarnaneb temaatilise analüüsiga, või juhtumeid läbivalt (*cross-case analysis*), mis keskendub eri juhtumite sarnasuste ja erinevuste väljaselgitamisele. Juhtumiülese analüüsi puhul vaadeldakse samal ajal mitut analüüsitavat juhtumit: näiteks kogutakse erinevatest intervjuudest kokku kogu mingit teatud teemat puudutav informatsioon (Kalmus jt, 2015). Selles bakalaureusetöös on tegu just viimasega, kuivõrd keskendun kolme juhtumi põhjal üldistuste tegemisele.

Võrdlusvõimalus loob eeldused suuremaks üldistatavuseks võrreldes juhtumipõhise analüüsiga (Kalmus jt, 2015). Analüüsi eesmärgiks võib olla mitme juhtumi võrdlemine, mis võib anda tulemuseks juhtumite tüpologia; läbivate teemade leidmine; tegevus-, seose- või muude mustrite väljaselgitamine (*ibid.*). Minu analüüsi eesmärgiks on kolme juhtumi näitel teha üldistusi sotsiaalmeedia rolli kohta kogukonnaaktivismis. Kvalitatiivse sisuanalüüsi peamiseks puuduseks on aga, et see loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali (sageli mitteteadlikuks) kogumiseks ning uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks (Kalmus jt, 2015).

Kvalitatiivse sisuanalüüsi puhul on koode ja kategooriaid on võimalik üle vaadata ja lisada analüüsi käigus (Kalmus jt, 2015). Kasutasingi üheskoos nii eelnevalt ette valmistatud kui ka jooksvalt loodud koode. Just seetõttu, et intervjuu käigus räägib intervjuueritav uurijale tihti midagi ootamatut, millel intervjueeritava vaatenurgast on aga seos käsitletava teemaga – kui teha analüüs eelnevalt ette valmistatud kategooriate abil, võivad seesugused ütlused kergesti tähelepanuta jääda (Lagerspetz, 2017: 201–202). Eelnevalt lõin koode näiteks kasutatud kommunikatiivsete kanalite kohta – sedalaadi infot juba dokumendianalüüsi käigus –, ent saades intervjueeritavalt informatsiooni näiteks kanalite valikuprotsessi kohta, lõin vastavad koodid jooksvalt. Koodid jagasin seejärel ka suurematesse kategooriatesse. Kategooria on uurija loodud analüütiline üksus, millesse koondatakse sarnased koodid (Kalmus jt, 2015). Kodeerimisel kasutasin programmi MAXQDA, koodipuu on leitav Lisas 3.

4. Tulemused

Tulemused esitan horisontaalanalüüsina ehk teen üldistusi kolme juhtumi põhjal. Vastavalt uurimisküsimustele jaotub tulemuste peatükk viieks osaks.

Tulemuste näitlikustamiseks kasutan tsitaate intervjuudest juhtumite esindajatega, tsitaatide lühendamisel olen kasutanud märgistust “/.../”.

4.1. Mis ajenditel nende juhtumite näitel kogukonnad mobiliseeruvad?

Kõik kolm kogukonda mobiliseerusid võitluseks, mistõttu olid kolm juhtumit oma olemuselt **konfliktised**. Nii Lüganuse, Põlva ka kui Harmi juhtumite puhul seisneb konflikti tuum väärtustes ning väärtuskonfliktidena tajuvad neid ka liikumise eestvedajad. Harmi eestvedaja tajub ka huvikonflikti aspekte, selgitades, et valla huvi on olla mõistlik majandaja, siis kogukonna huvi on olemasolevat ressursi – koolina sisustatud maja – mitte raisku lasta.

Eriti Lüganuse konfliktis esineb ka NIMBY ehk „mitte-minu-tagaaeda“ fenomen. Intervjueeritud külaesindaja hinnangul on sellised (arendus)tegevused mõistlikud, kui need ei häiri konkreetset inimeste kodusid ja elukeskkonda. Samas on eestvedaja ütlustes ka vastuolusid, sest tõdeb, et ei sooviks seda arendust pigem mitte kellegi aia taha.

L: “/.../ kindlasti saab nagu seda halvustavalt öelda, et mitte minu tagaaeda, ükskõik kus kohta mujale. Et me ei soovitaks seda küll kellelegi aia taha teha, et selles mõttes, et pigem on see suhtumine, et üldse mitte kellegi aia taha.”

Kolme juhtumit ühendas see, et eestvedajate sõnul toimus kogukonna (esmane) mobiliseerumine **orgaaniliselt**.

Põlva juhtumi puhul oli juba umbes 24 tundi pärast sünnitusosakonna sulgemisotsusest teadasaamist kogukond mobiliseerunud.

P: “See kihamine oli täiesti metsik, see oli füüsiliselt tunda ja näha, kogukond mobiliseerus ise.”

Lüganuse juhtumi puhul toimus „teise laine“ mobiliseerumine võrreldes esimese võitlusega palju loomulikumalt.

L: „/.../ esimeses etapis oli küll vist seda, et nad käisid ikkagi majast majja, /.../, et oli sellist ükselt-ükselt uksele käimist, nüüd seda enam pole tarvis.“

Harmi eestvedaja sõnul on juhtumi konfliktsusest tulenev raskus mõjutanud ka mobiliseerimist.

H: "See on olnud väga orgaaniline, me ei ole vägisi endale kedagi sisse toonud, sest et me saame aru, et see ikkagi oli konflikt ja see oli raske."

Uuritud juhtumite näitel tugines kogukonna mobiliseerumine **erinevatele aspektidele** – järgnevalt toon iga aspekti kohta vähemalt ühe uuritud juhtumitel põhineva näite. Seejuures on mingil määral neid aspekte kõigi juhtumite puhul, ent veidi erinevad vormid ja tugevus.

- **Paigakiindumus**

Lüganuse juhtumi kogukonna eestvedaja nägemuses tekitab temas kiindumust see, et küla on pika ajalooga ning seal on tema esivanemate juured.

- **Tõhusus**

Lüganuse juhtumi kogukonnale andis jõudu ja optimismi „esimese laine“ võitlusest saadud positiivne kogemus, kui (suuresti kohalike vastupanu tõttu) karjääri ei rajatud. Kogukonna mobiliseerumist toetas tunne, et neil võib olla võimalik ka sel korral karjääri rajamist takistada.

- **Sotsiaalne võrgustik**

Põlva kogukonna taju tõhususest paistis tugevdavat see, et piirkonna varasemate võitluste tõttu olid kogukonnas tekkinud sidemed ja kontaktid ehk sotsiaalne võrgustik. Sünnitusosakonna sulgemisele eelnenud aastatel toimus "koolisõda" ehk arutlusel oli gümnaasiumiosade säilitamise küsimus seoses kohalike omavalitsuste liitumisega, samuti oli vahetult enne toimunud Maanteeameti teenindusbüroo ja Telia esinduse sulgemine. Nendest kogemustest tekkinud sidemed sillutasid teatud mõttes tee ka tulevastele kogukonnaaktsioonidele.

- **Eelnevad kogemused**

Eelnevate kogemuste mõju ei pruugi mängida rolli vaid enda kogukonnaga seonduvate kogemuste baasilt. Näiteks on Lüganuse kogukonda mõjutanud ka ümberkaudses piirkonnas toimuv. Kogukond on täheldanud, et kõik teised ümberkaudsed karjäärid on alguse saanud väikesest karjäärast, ent ükski ei ole jäänud samadesse mõõtmetesse – see annab alust karta, et nii juhtuks ka Lüganusele planeeritava karjääri puhul.

L: "/.../ nii kui see auk on nagu maasse tehtud, juba mingeid rahavood hakkavad liikuma, /.../, siis on palju lihtsam seda järgmist tükki sealt juurde ampsata ja teha. Et kui see nagu näpp on antud, siis seda pidama saada on ikka väga-väga palju keerulisem juba. Et pigem

on siis see, et panustame sellesse võitlusesse enne, enne kui seda auku veel ei ole, et see ei läheks nagu kulutulena pärast edasi.”

Põlva puhul mängivad rolli eelmises punktis välja toodud varasemad võitlused, Harmi kogukonna jaoks olid näha erinevad näited teiste Eesti maakoolide saatusest.

- **Sümbolilised tähendused**

Harmi kogukonna seotus laiemalt Eesti maakoolide püsimisega annab nende tegevusele tugeva sümbolilise tähenduse, sest seisti maakoolide eest laiemalt, mitte ainult enda kooli eest. Nagu eespool välja toodud, tahtis Harmi eestvedaja sõnul kogukond vallale näidata, et *“meil on terve Eesti kogukonnana, maakoolidesse uskujana”*.

Põlva juhtumi puhul lõi tähendust Põlva haigla sünnitusosakonna hea maine – kogukond oli uhke selle üle, et neil on midagi tähtsat.

P: “/.../ sümbolina on seda isegi natuke võrreldud võib-olla mõne Tallinna jaoks tähtsa elemendi kinnipanemisega või kõrvaldamisega, /.../ Põlvale see oli hästi tähendusrikas ja tähtis. /.../ Kõik need asjad sattusid kokku – see kontekst, see tähendus, see kuuluvustunne.”

Huvitava aspektina toimus Harmi puhul maineküsimus teistpidi – kogukond aktiveerus teatavas mõttes ka selleks, et kummutada kooli halba mainet ning näidata, et kool on veel „elus“.

H: “Meil on väike moto või selline slogan, et “kool, mida on üritatud sulgeda juba aastast seitsekümmend (1970)”, ehk siis viiskümmend aastat. Selle maine on jah, väga-väga kehv. Et ma tunnen, et nagu me teeme tegelikult kommunikatsioonis, me püüame vähemalt, teha tohutult tööd, et olla kogu aeg pildis, et me elame, et me ei olegi surnud ja et siit saab ainult paremaks minna, maine mõttes.”

- **Emotsioonid**

Kõigi juhtumite puhul mängisid mobiliseerumises rolli ka emotsioonid.

Usaldamatus

Eelmiste kogemuste mõju võib võtta kokku ka usaldamatusena. Kogukonnad ei usaldanud vastaspoolt, põhinedes sellele, millist käitumist on nad varem näinud. Siin võib näiteks tuua nii eelnevad karjäärid, mis aja jooksul järjest suuremaks on kasvanud või Põlva piirkonnas erinevate asutuste sulgemise, ent usaldamatust otsustajate suhtes oli ka Harmis.

Rahulolematus

Nii Põlva kui Harmi kogukondade eestvedajate puhul andis tooni rahulolematus sellega, et kogukonda ei kuulatud. Mõlema kogukonna eestvedajad kirjeldavad vastaspoole käitumist sama fraasiga, öeldes, et kogukonnast „sõideti (lihtsalt/jõuga) üle“.

P: “Kõige rohkem häiris see, et kogukonda ei kuulatud ja lõpuks siis ka lihtsalt jõuga üle sõitmine.”

H: “/.../, ma arvan, et see on tuum, et tavaline kodanik, valla kodanik, lapsevanem, tundis, et temast sõideti konkreetset üle.”

Ka Lüganuse juhtumi puhul andis mobiliseerumisele tõuke vastaspoole suhtumine kogukonda.

L: “Tõenäoliselt paljuski mobiliseeruski sellepärast, et see vastaspoole suhtumine oli niivõrd ilmselgelt nagu üleolev.”

Taju ebaõiglusest

Harmi kogukonda mobiliseeris taju võimalikust (ebaseaduslikust) ebaõiglusest.

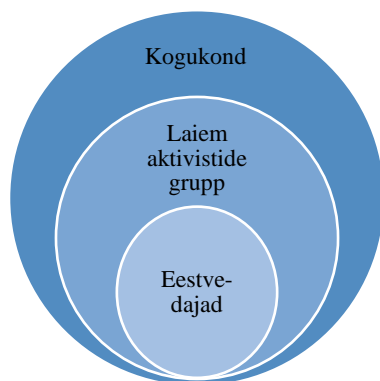
H: “/.../ sa tunned, et see vist ei ole legaalne, see on lihtsalt mingi ärategemine, siis see mobiliseeris meid, et see ebaõiglus või et mis mõttes te praegu teete nii, et ma võitlen juba sellepärast, et ma tahan nagu jonni ajada.”

4.2. Milline on nende juhtumite näitel kogukonna struktuur ning kuidas korraldatakse kogukonnas kommunikatsioonijuhtimist?

Kõigi kolme juhtumi **konflikti tuum** on erinev ning seetõttu kuuluvad kogukonda ka erinevad inimesed. Lüganuse juhtumi puhul puudutab karjääri rajamine just selle vahetus läheduses elavaid inimesi, mistõttu mobiliseerusid eelkõige Lüganuse ja Matka külade elanikud. Põlva Haigla näite puhul sidus kogukonda eelkõige seos sünnitusosakonnaga (näiteks kuulusid kogukonda inimesed, kelle lapsed peaksid sündima või on sündinud Põlva sünnitushaiglas), kuid samas tõi intervjuueritav välja ka inimesed, kes on osakonna sulgemise vastu regionaalse mõõtme tõttu ehk ka kohalikud elanikud. Harmi puhul koosnes kogukond peamiselt kooliga igapäevaselt seotud inimestest – lapsevanematest, kellest paljud olid piirkonnas uued ning polnud varasema, n-ö passiivse võitlusega kursis. Samas toob eestvedaja välja, et ehkki välistele osapooltele võib jääda mulje, et kogukond on algusest peale väga ühtne olnud, siis tegelikult ei vasta see tõele. Ta

selgitab, et liikumises on olnud kamp inimesi valla erinevatest nurkadest ning liitunud on inimesi, keda enne ei tuntud – tegu ei ole geograafiliselt kindla kogukonnaga.

Kõigi kolme juhtumi puhul võib eristada kogukonna kolme peamist kihti (vt Joonis 2): **eestvedajad** (Põlva juhtumi eestvedaja nimetab **tuumikgrupiks**), **laiem aktivistide grupp** ning üldine **kogukond**.

Joonis 2. Kogukonna jaotumine kihtideks

Iga juhtumi puhul on inimesi, kes on võtnud endale liikumises aktiivsema rolli. **Eestvedajad** on välja kujunenud erinevaid teid pidi. Lüganuse juhtumi puhul on eestkõnelejaid (nii nimetab neid Lüganuse juhtumi intervjueeritav) kolm ning nad valiti välja kogukonna koosolekul. Eestkõnelejad valiti usaldusväärseuse nimel: et oleks mõisteta, et nad ei kõnele mitte eraisikutena, vaid kogukonna eest. Põlva juhtumi eestvedaja sõnul koosneb **tuumikgrupp** “käputäiest” inimestest, initsiatiivgruppi otsiti liikmeid ka Facebooki grupi kaudu. Harmi kogukonna eestvedaja sõnul koorusid üsna kiirelt välja need isikud, kes olid valmis mitte ainult ümarlaudadel käima, vaid ka vastutust võtma – tema sõnul kuulus tuumikgruppi umbes kaheksa inimest.

Laiem aktivistide grupp, kuhu kuuluvad ka eestvedajad-eestkõnelejad, koosneb nende juhtumite näitel ligikaudu 10–20 inimesest. Eestvedajate ja laiema aktivistide grupi (või ka satelliit-tuumikgrupi, nagu Põlva juhtumi eestvedaja seda nimetab) vaheline suhtlus oli mõlema juhtumi näitel tihe. Lüganuse juhtumi puhul tehti ühiseid mõttetalguid ning jagati omavahel infot; Põlva juhtumi puhul andis laiem grupp eestvedajatele oma pädevuse piires nõu, vastas küsimustele ning aitas reflekteerida. Harmi eestvedaja sõnul eelistati regulaarselt näost näkku kohtumisi, sest kogukonna liikmed on väga erinevad ning telefoni või Facebook Messengeri teel suheldes ei suudeta üksteist täiesti õigesti mõista. Siin tuleb välja ka üks erisus – ehkki Põlva kogukond oli suurem, st kogukonna hulgas oli veel rohkem inimesi ja arvamusi, pidid nemad siiski *online-*

vahendite kaudu suhtlema. Harmi ja Lüganuse kogukonnad olid väiksemad ja omavahel rohkem seotud, mistõttu oli neil ka kergem näost näkku kokkusaamisi korraldada.

Sotsiaalmeedia omaduste tõttu võib kogukonnana tajuda väga suurt hulka inimesi – näiteks oli Põlva juhtumi Facebooki võitluse ajal oli ligi 3000 liiget. Näiliselt on selline (virtuaalne) kogukond väga suur, ent näiteks Põlva juhtumi puhul oli liikmete hulgas ka väga palju passiivseid liikmeid ning ka erapooletuid inimesi, kes liitusid grupiga eelkõige infovoos olemiseks. Samasugune (virtuaalne) kogukond oli olemas ka Lüganuse ja Harmi juhtumite puhul Facebooki lehtede näol.

Eestvedajad vastutasid kõigi kolme juhtumi puhul ka **kommunikatsioonitegevuste eest**. Nii Harmi kui Põlva eestvedajate hulgas oli olemas erialase (st kommunikatsioonialase) haridusega inimene. **Kommunikatsiooniinimese** – või “pastakaga võitleja”, nagu Harmi eestvedaja tabavalt nimetas – **rolli** peavad mõlema juhtumi eestvedajad oluliseks.

H: “Ma arvan, et me ei oleks nii nähtaval, kui meil ei oleks nii neid kirjutajaid-pildistajaid olnud, et see jääks kuskile vakka.”

P: “/.../ see on olnud hästi-hästi oluline kompetents selle jaoks, et neid sõnumeid viia kuhugi, et nad peavad mingisugusele pinnasele langema ja siis tuleb aru saada, mis see pinnas on, mille peale saab seda sõnumit istutada, et see on olnud minu hinnangul hästi abiks meile, et me suutsime seda teha /.../”

Samas nendib Põlva eestvedaja, et võib-olla on isegi olulisem olla mitte just kommunikatsiooni vallas pädev, vaid olla võimeline töötama läbi väga palju riiklikku informatsiooni. Samuti toob Harmi esindaja välja, et oluline on, et kogukonnas oleks juriidiline nõuandja.

H: “/.../ üks asi, üks faktor, mis kogukonnas alati peab olema, on juriidiline nõuandja. Et noh, sind tallutakse mutta, kui sul ei ole kedagi, kellest kinni haarata.”

Mobiliseerimis- ja mõjutustegevuseks kasutati ka sotsiaalmeedias aktiivset tegutsemist ja sisuloomet, mis üldiselt nõudis uuritud juhtumite puhul eestvedajate-poolset juhtimist. Samas dünaamika muutus – ühel või teisel moel löid kommunikatsioonitegevustes kaasa ka teised kogukonna liikmed. Näiteks aitas Põlva juhtumi puhul ligi 50 inimest korraldada paberil allkirjade kogumist, ent ei pruukinud samas teistes kommunikatsioonitegevustes kaasa lüüa.

L: “Nagu meil oli see kaevude pildistamise aktsioon, mis küll väga hästi käima ei läinud, seda pidi natukene tagant sundima ja eeskuju näitama.”

P: “et mõnel hetkel me lükkasime ise tagant seda positiivset sõnumit ja mõnel hetkel tekkis see orgaaniliselt, et ühest vastust siin või ühest sellist ei ole.”

4.3. Milliseid kommunikatsioonikanaleid ja -vahendeid kogukonnaaktivistid nende juhtumite näitel kasutavad?

Üks Põlva juhtumi kogukonna eestvedajaist, Indrek Sarapuu, ütles 23. märtsil 2018 Lõuna-Eesti Postimehele (2018), et petitsioon on üks võitluse vorm, kuid neid on veel. Tõepoolest kasutasid kogukonnad uuritud juhtumite puhul võitlemisel erinevaid kommunikatiivseid kanaleid (näiteks sotsiaalvõrgustik Facebook või telefonikõne üks-ühele suhtluseks) ja vahendeid (näiteks pikett või pöördumine omavalitsuse poole). Seejuures ei erista ma kanaleid-vahendeid rangelt, sest sõltuvalt kasutamisest võivad mõnel juhul need liigitused ka kattuda – näiteks võib meedia olla mõnel juhul vahend, mõnel juhul aga töötada pigem kanalina.

Mõned kanalitest-vahenditest olid suunatud mõjutuseks, teised täitsid aga eelkõige mobiliseerivat eesmärki.

Kõigi juhtumite esindajad tõid välja, et kogukonna mobiliseerumine toimus väga orgaaniliselt. Põlva juhtumi esindaja sõnul löid eestvedajad selle jaoks kanalid ja vahendid.

P: „Kogukond mobiliseerus ise, meie lõime neile kanalid ja vahendid selle jaoks. /.../ sellel hetkel, kui mina sinna paati sain, et Facebooki grupp oli juba olemas, seal juba oli mitu tuhat inimest, juba emotsioonid keesisid, infot vahetati.“

P: „/.../ inimesed ise tegid ka väga palju ise, et meie poolt tuli selline pigem nagu see rada või sihiseade või strateegia. /.../”

Kogukonna esmane mobiliseerumine oli nende juhtumite näitel tõesti orgaaniline. Samas võib täheldada, et tegelikult rakendati liikumise järgmistes faasides kogukonna täiendavaks mobiliseerimiseks teadlikult erinevaid kommunikatiivseid kanaleid ja vahendeid. Ülevaate kogukonnaaktivistide kasutatud kommunikatiivsetest kanalitest ja vahenditest annab Tabelis 3.

Tabel 3. Kogukonnaaktivismis kasutatud kommunikatsioonikanalid ja -vahendid

Kommunikatsioonikanal/vahend	Põlva	Lüganuse	Harmi
Näost näkku suhtlus, mh helistamine (üks ühele)	X	X	X
Näost näkku suhtlus, mh helistamine (grupi tasemel)	X	X	X
Meedia kaasamine	X	X	X
Kogukonnaüritus			X
Pöördumine riigi/omavalitsuse poole	X	X	X
Pikett/meeleavaldus	X	X	X
Prominentide kaasamine	X		X
Petitsioon (veebis)	X	X	X
Petitsioon (paberil)	X	X	
Sotsiaalmeedia (avalik)	X	X	X
Sotsiaalmeedia (kinnine)*		X	

Selgitus: *sinine taust* märgib, et kanalit/vahendit kasutati ka sisekommunikatsiooniks

* Kinnise sotsiaalmeedia all pean siinkohal silmas seda, kui kogukond on loonud eraldi lehe ja/või grupi, mida kasutati suurema hulga inimeste koondamiseks ning suuremas mahus – näiteks Lüganuse kinnine Facebooki grupp. Mingil määral kasutasid siiski kõik kogukonnad omavaheliseks suhtluseks kinnist sotsiaalmeediat, näiteks Facebook Messengeri.

Piketeerimine

Meeleavaldusi korraldati eesmärgiga vastaspoolt survestada ning näidata avalikkusele oma meelestatust.

- Harmi kogukond avaldas 3. detsembril 2018 Kose valla kultuurikeskuse ees meelt volikogu kooli sulgemise plaani vastu (Galerii: ..., Postimees, 2018).
- Lüganuse ja Matka külade elanikud osalesid 28. juunil meeleavaldusel, et volikogu istungile suunduvatele saadikutele endi hirme ja muret meelde tuletada (Kriis, 2018).
- Põlva kogukond korraldas 10. aprillil Põlvas perede jalutuskäigu lapsevankritega, üritusel osalejad avaldasid toetust nii Põlva kui Valga sünnitusosakonna säilimisele (Sang ja Meeks, 2018).

Näost-näku suhtlus (üks-ühele ja grupi tasemel)

Põlva intervjueeritava sõnul helistasid eestvedajad “oma inimesi” läbi, rääkisid nendega ja andsid sõnumit edasi – tema sõnul oli otsekontakti olemasolu sõnumi levimise juures väga oluline.

P: „Otsesuhtlus erinevate osapooltega oli tegelikult ka selline asi, mida me kasutasime. Väga paljude inimestega rääkisime, väga paljude inimestega kohtusime näost-näku või rääkisime telefoni teel /../.”

Lüganuse esindaja toob välja, et kui esimesel korral oli ka ükselt-uksele käimist, siis „teise laine“ ajal polnud seda enam tarvis.

L: “Et tegelikult oli mingi paar telefonikõne vaja teha, et rahvamajas koguneme, häireolukord, et siis juba see jutt läks nende inimeste kaudu edasi, et kokku kogunes ikkagi üllatavalt suur grupp inimesi väga kiiresti, ilma et midagi oleks olnud väga vaja teha.”

Ka Harmi eestvedaja kirjeldab, et paljude inimestega suheldi otse.

H: “Ja no eks me rääkisime ka, nagu lihtsalt rääkisime ja rääkisime konkreetselt. Mu oma vanaema Koselt küsis ka ühel hetkel, et “Millal see Harmi ikkagi kinni pannakse?” (...) Lähme räägime kõikidele pensionäridele, et ei panda kinni.”

Kogukonnaüritus

Harmi kogukond korraldas ka selliseid üritusi, mis ei olnud oma olemuselt meeleavaldused. Näiteks korraldati traditsioonilist Mihklilaata, vilistlaspidu, aga ka maakoolide konverentsi “Kuhu lähed, maakool?”. Intervjueeritava jutust kumab läbi, et ürituste taga olev visioon ei olnud päris selge ka kogukonnal endil.

Ühest küljest kirjeldab eestvedaja Mihklilaada korraldamist mõjutustegevusena:

H: “(Mihklilaada) tegime vägisi ära, et näidata, et ei, me ei ole veel kinni.”

Samas on intervjueeritava hilisemast kirjeldusest võimalik aru saada, et tegelikult oli üritus suunatud ka huviliste mobiliseerimiseks.

H: “Pigem me tegime niimoodi, et sündmusi korraldasime endale, meil oli Mihklilaat ja vilistlaspidu, kus meil oli nagu MTÜsse astumise avaldused seal valmis ja me rääkisime hästi palju, et tulge nagu toetajaliikmeks. Kõik, mis toimusid, mingid vestlusõhtud, filmiõhtud, lihtsalt kohalikele, et näidata, et kes me oleme, see ei olnud nagu tulu teenimise

koht (...), et pigem siis kohalikel oligi suunatud nagu selline “tule külla ja katsu meid” versioon.”

Võib öelda, et ürituste eesmärk oli nii mobiliseerida kui mõjutada.

Pöördumine riigi/omavalitsuse poole

Kõikide juhtumite puhul pöörduti ka riigi või omavalitsuse poole – näiteks esitasid kõik kogukonnad teabenõudeid. Suheldi ka teistel ametlikel viisidel, pidades näiteks kirjavahetust õiguskantsleriga või kirjutades erinevatele ametitele.

Meedia kaasamine

Kommunikatiivse vahendina kasutati ka ära ka meediat. Kolme juhtumi puhul nägi kõige suuremat rolli ajakirjanduse kaasamisel Põlva eestvedaja, ent meedia olulisust ei täheldanud seevastu ei Lügänu ega Harmi eestvedaja.

Põlva eestvedaja viitab, et juhtumit on algusajast saatnud laialdane meediakajastus, meediamonitooringut vaadates kajastas meedia juhtumit võitluse ajal (ligi 1,5 kuu jooksul) peaaegu iga päev. Lisaks üldisele konfliktile avamisele levitas näiteks Lõuna-Eesti Postimees (2018b) infot ka näiteks selle kohta, kus (millistes füüsilistes kohtades) saab anda petitsiooniga liitumiseks allkirju.

P: „/.../ Et, et kui nad, kui meedia oleks ignoreerinud, ma ei tea, kas oleks samamoodi see protsess läinud, aga jah, meil oli hästi hea koostöö meediaga.”

Kõiki kolme juhtumit kajastasid nii üld- kui kohalik meedia, ent kajastuste osakaal oli erinev. Kui Põlva ja Lügänu puhul domineeris eelkõige kohalik meedia, siis Harmi puhul üldmeedia.

Kohalike lehtedega oli aga kõikidel kogukondadel algusest peale üsna hea kontakt.

P: “Et meie neid sõnumeid nad (Lõuna-Eesti Postimees ja Lõunaleht – autor) ikkagi väga aktiivselt jagasid, hästi operatiivselt ka paberlehes, et selles mõttes meedial oli väga tähtis roll.”

Harmi kogukond kasutas ära kõik oma ajakirjanikest sõbrad. Tõepoolest – kogukonna väiksust arvestades oli võitlusel palju kajastusi. Eestvedaja sõnul taheti meediaga valda survestada.

Eestvedaja toob välja, et kohalik väljaanne Kose Teataja on valla hääletoru, mida tsenseeritakse. Ent samas kirjeldab ta, et osalt tutvuste tõttu ning arvatavasti ka neutraalse kirjaviisi tõttu avaldati kõik tema kirjutatud lood.

H: “Ma arvan, et ma olen suutnud nii neutraalselt kirjutada, et kõik on sisse läinud. Et see ongi võib-olla see, et ma ei olegi kirjutanud üldse süüdistavalt, ma ei ole kedagi nagu sõimanud kohalikus meedias ega nagu ennast ohvriks mänginud, vaid me räägime alati nagu eduelamustest. See on nagu see trikk, et need on sisse läinud.”

Lüganuse eestvedaja sõnul pole neil meediasse suurt väljundit tekkinud, sest tegu on lokaalse probleemiga ning suured päevalehed nendeni ei jõua. Ent hea koostöö on kogukonnal olnud kohaliku väljaande Põhjarannikuga, mis on tõepoolest karjääriga seonduvalt ka kõige aktiivsemalt kajastanud.

Murekohad

Samas toob Lüganuse eestvedaja välja, et hetkest, kui karjääri arendajad ajakirjaniku peale kaebasid, ei ole ajakirjanik tahtnud enam väga julgeid avaldusi teha.

L: “Et jälle nende (arendajate – autor) arust midagi kajastati valesti /.../. Ja ega ajakirjanik ei taha ka väga lihtsalt enam pärast julgeid avaldusi teha... väga reserveeritult (kajastab – autor).”

Harmi intervjuueeritav toob välja, et meediaga koostöö ei kujunenud ka täiesti sujuvalt – meediale iseloomulikult pealkirjastati lugusid selliselt, mis töötasid kogukonna eesmärgile (parandada kooli mainet) hoopiski vastu.

H: “/.../ ajakirjanikud väänasid ikka selle skandaali välja sealt selles mõttes, et “Harmi kooli viimane koolikell” ja siis mingi fotosessioon meie nagu tegemistest. Mis mõttes “viimane koolikell”? Me just, palusime: me võitleme. Selle asemel, et meile nagu toetav sõnum meile sinna panna, siis pandi ikkagi “viimane koolikell”, ehk siis siia maani on Harmi alt tuleb ikkagi meediakajastusi, et “kohe pannakse kinni”, (see – autor) tegelikult häiris.”

Sõltuvus välistest asjaoludest

Põlva juhtumi puhul tuli hästi välja, et meediakajastuste puhul mängib suurt rolli ka kõik muu ühiskonnas toimuv. Näiteks jäi meediamonitooringu põhjal petitsiooni raames allkirjade kogumise aega ka palju muid riiklikul tasandil olulisi sündmusi, mis ühel või teisel moel haakusid ka sünnitusosakonna sulgemise juhtumiga. Näiteks astus tervise- ja tööministri kohalt tagasi Jevgeni Ossinovski, kelle asemele tuli Riina Sikkut. Sikkutilt küsiti arvamust selle kohta, mida ta sünnitusosakondade sulgemisest arvab. Samuti tuli riigihalduse ministri Jaak Aabi asemele Janek Mäggi. Ka eestvedaja kinnitab nende sündmuste olulisust.

P: “Väga palju juhtus lihtsalt juhtus asju, /.../, Jaak Aabi asemel tuli Janek Mäggi, kes siis ütles oma kuulsa lause põllusiinnituse kohta, see sõitis nädal aega meedias. Et noh, selliste asjade kaudu, meedia kaudu teema püsis ikka igapäevaselt foonis.”

Kuna teema oli ulatuslikult meedias, juhtus eestvedaja sõnul ka see, et blogijad hakkasid teemat võimendama. Retrospektiivselt vaadates võimendasid tema hinnangul mingid sõnumid seda teemat hästi tugevasti.

P: “Mallukas kirjutas, Henry kirjutas, kõige paremini töötas Marimellide see, kui nad ütlesid, et rumalad maakad tahavad oma ebaturvalistes sünnitusosakondades sünnitada või midagi sarnast. See vihastas tohutu hulga inimesi välja, siis teema jälle sõitis.”

Petitsioon

Kõigi juhtumite puhul oli üks olulisemaid kommunikatiivseid vahendeid allkirjade kogumine ehk petitsioon. Allkirjade kogumine sai kõigi juhtumite puhul alguse veebipetitsiooni loomisest – Põlvas ja Harmis kasutati selleks petitsioon.ee keskkonda, Lüganusel loobuti sellest rahalistel põhjustel ning kasutati kodulehe lahendust.

Lisaks veebipetitsioonile alustati kõigi kolme juhtumi puhul allkirjade kogumist ka paberil. Põlva eestvedaja toob välja, et selles protsessis oli väga aktiivne kogukond laiemas mõttes, nendelt tuli idee alustada allkirjade kogumist ka paberil.

P: “/.../ kui me hakkasime allkirju koguma, siis me jõudsime vaevalt petitsiooni teksti valmis kirjutada, selle üles panna, kui meil oli juba kamp inimesi, et kuulge, teeme paberil ka.”

Petitsioonide kaastekstid (kirjeldused) erinesid oluliselt – näiteks ei olnud Harmi puhul petitsioonil üldse kaasteksti, Põlva puhul oli see lühike, Lüganuse puhul aga väga pikk. Põlva kogukond suunas petitsiooni tervise- ja tööministrile ning Eesti Haigekassa juhatuse esimehele, paludes reageerimist ja seisukohavõttu ministrilt. Lüganuse juhtumi puhul on tekst pikk, põhjalik ning ka emotsionaalne, viidates näiteks sellele, et “Lüganuse ja Matka küla kogukonna, samas ka laiemalt kogu paikkonna inimeste igapäeva osaks on aastakümneid olnud erinevate häiringute talumine“. Samuti olid välja toodud erinevad argumendid karjääri rajamise vastu.

Põhjused

Kõik eestvedajad nägid allkirjade kogumist mõjutusvahendina. Põlva eestvedaja sõnul töötas petitsioon kogukonna koondajana ning oli meede, et teha kogukonda riigi jaoks nähtavaks – kes on see hulk inimesi ning et neid on palju.

Lüganuse eestvedaja sõnul koguti allkirju, et näidata vallavolikogule ja arendajale, et kogukonnal on toetajaid.

L: “/.../ meil on nagu kogemus sellest, et milliseid argumente meile nagu vastu öeldi, et ah, te olete seal käputäis inimesi ainult, /.../, igasuguseid selliseid meid nagu pisenavaid ütlemisi on olnud. Et me siis oleme püüdnud näidata, et tegelikult on meil nagu rohkem inimesi taga.”

Harmi petitsioon loodi üsna vahetult enne 3. detsembril toimunud valla volikogu istungit, kus sel päeval pidi langetatama otsus kooli saatuse osas. Harmi kogukond soovis petitsiooniga valda survestada, näidates, et kogukond ei ole võitluses üksi.

H: “Me tahtsime valda survestada sellega, et näidata – nagu ka petitsiooni mõte oli see –, et tahtsime vallale näidata, et me ei ole üksi, umbes viis peret puukallistajaid. Meil on terve Eesti kogukonnana, maakoolidesse uskujatena, meil on kontakte. Meil on poliitikuid sõprade seas, meil on ajakirjanikke, meil on juriste. Me saame abi, et me ei ole nagu mingid “lollakad maainimesed”, keda võib kottida, et meil on kontakte, me oleme see uus generatsioon, kes suudab asju ajada legaalselt, korrektselt ja meediaga suhelda, viisakalt. Et jah, parandasid survestamiseks, et näidata, et me ei ole üksi, meil on suur kamp taga.”

Kolme kogukonna võitluse käigus allkirjade kogumise ülevaade on Tabelis 4.

Tabel 4. Ülevaade kolme kogukonna algatatud petitsioonidest

Juhtum	Pealkiri	Periood	Kogutud allkirjade arv
Põlva	„Säilitame Põlvas sünntitusosakonna“	~ kaks kuud 21.03.–28.05.2018	9292 (6539 paberil ja 2753 veebis)
Lüganuse	Petitsioon. Mure Lüganuse ja Matka külade elukeskkonna säilimise pärast	(kindel periood puudub, allkirjastamine kodulehel endiselt avatud)	300
Harmi	“Olen Harmi külakooli sulgemise vastu!”	kolm päeva 01.12.–03.12.2018	949

Allkirjade hulk tuli üllatusena

Põlva ja Harmi esindajad tõid välja, et nii suur allkirjade hulk oli nende jaoks ootamatu ja üllatav.

P: “Ja lõpuks, et neid allkirju tuli nii palju, oli lihtsalt täiesti uskumatu.”

Harmi esindaja nägi petitsioonile nii paljude allkirjade saamisel suurt rolli prominendil.

H: “Ja ma arvan, et sealt hääled tulid, täpselt mingilt üksikult kõneisikult, kes seda umbes jagas, kasvõi Liina Kersna või ma ei tea, et sealt läks nagu laiali. Meil oli tegelikult endal ka üllatus, et neid hääli nii palju tuli, aga tõesti see teema ilmselgelt kõnetas väga paljusid lapsevanemaid.”

Allkirjade üleandmine

Põlva juhtum oli ainus, kus ka allkirjade üleandmine oli eriline sündmus, nimelt anti kogutud allkirjad 1. juunil 2018 päriselus üle tervise- ja tööminister Riina Sikkutile (Rudi, 2018). Sellel kuupäeval oli eestvedajate jaoks ka sümboolne tähendus, kuivõrd tegu on lastekaitsepäevaga.

Prominentide kaasamine

Kokkuvõttes tasub välja tuua ka prominentide kasutamise rolli, mida võib eelnevate kirjelduste kaudu tõlgendada samuti ühe kommunikatiivse võttena.

Harmi kogukond korraldas maakoolide konverentsi “Kuhu liigid, maakool?”, kuhu kutsuti kokku sarnases olukorras olevate maakondade esindajad, aga ka teised väikekoolide huvilised, nagu näiteks Riigikogu liige Liina Kersna. Tema toetust kasutasid Harmi eestvedajad ära ka otsustajate survestamiseks.

H: “Et sotsiaalmeedia kaudu oli nagu hea näidata, kes on meie toetajad, palju neid on, kust nad pärit on. Et see nagu poliitikutele ka nagu käegakatsutav, et “ou-ou, mis mõttes, et Liina Kersna toetab teid”.”

Põlva kogukonna puhul aitas ootamatult viisil kaasa ka eelnevalt välja toodud n-ö blogimaailma prominentide sõnavõtted, mille puhul tuleb aga ära märkida, et kogukond neid ise ei initsieerinud, vaid see toimus loomulikult.

Sotsiaalmeedia

Üks olulisemaid kommunikatiivseid kanaleid ja vahendeid oli sotsiaalmeedia, mille rakendamist käsitlet lähemalt järgmises peatükis.

Kommunikatiivsete vahendite ja kanalite tulemuslikkus

Üheks tõhusaimaks mobiliseerimisvahendiks võib pidada Facebooki, selle olulisust tõid välja kõigi kolme juhtumi esindajad.

P: “Facebooki grupp, kõige operatiivsem, kõige tõhusam, et tõesti, inimesed tulid kokku, jagati infot, vaieldi.”

Samuti rõhutasid kõik kolm eestvedajat otsekontaktide kaudu suhtlemise olulisust.

H: “Ma arvan ikkagi, et (kõige tulemuslikum oli kogukonnaüritustele – autor) kohaletulemine, see, et inimesed nägid, mis me teeme. Ja me ei kutsunud ju võitlema, selles mõttes me me ei värvanud sinna kedagi, ei tulnud ja öelnud, et kuulge, tulge, lähme kaklema vabal ajal volikoguga. Need näited, ainult positiivseid asju, mida me teeme, seda laste õuesõpet, kultuuri- ja filmisündmusi. Enamus, kes kohale tulid, olid, et “oo, kui äge siin on”, “mis te teie plaanid on?”

Põlva eestvedaja näeb ainsana olulist rolli meedia toel.

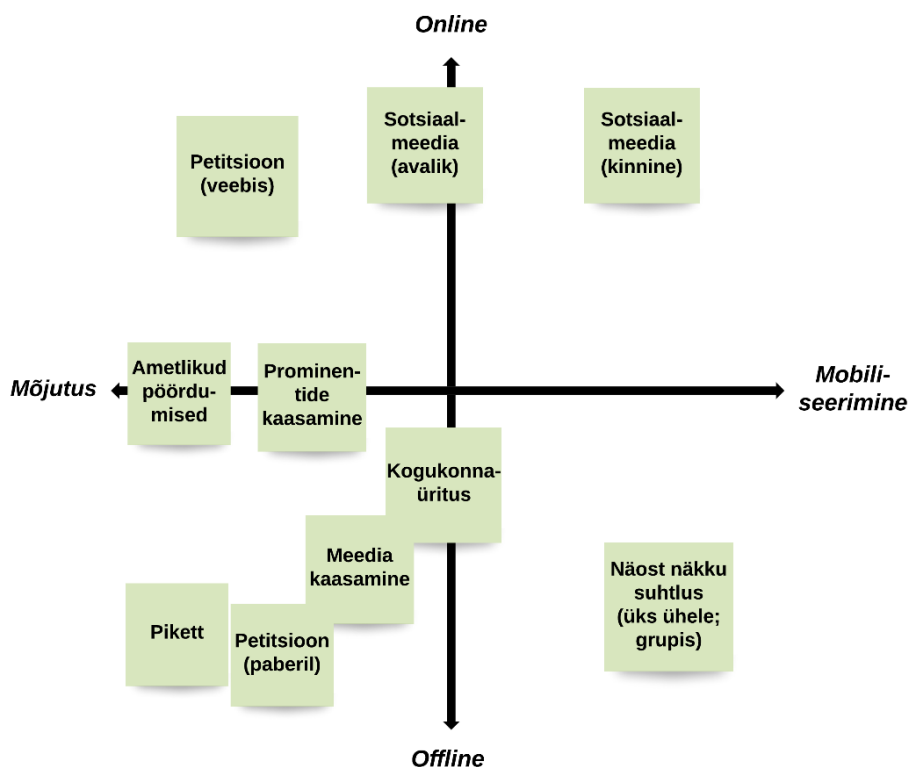
P: “/.../ tegelikult oli ka päris tõhusalt mõjus meedia. Sest et kui seda pressi- või seda meediamonitooringut vaadata, siis paari paaripäevase möödusega, see teema oli eetris sisuliselt siis 15. märtsist kuni mai alguseni välja iga päev”

Otsustajate mõjutamise osas hinnatakse kõige tõhusamaks isiklikke vahetuid kohtumisi, samas ei olnud kõik vahetud vestlused ühtviisi edukad. Põlva juhtumi eestvedaja kirjeldab, et tõhusust on keeruline hinnata – meedia vahendusel teema avamine toimus tõhusalt, aga samaaegselt ka ebatõhusalt. Tema sõnul on ajakirjanduse tähelepanu siiski hoidnud fookuses teemasid, mis muidu ehk ei olekski üldse tähelepanu saanud.

Samas on eri võtete tulemuslikkust mobiliseerimis- ja mõjutustegevuste lõikes keeruline hinnata, sest neid kasutati tihti mõlema eesmärgi nimel. Näiteks: ehkki kogukonnad tahtsid meedia kaasamisega otsustajaid survestada, levitas näiteks Lõuna-Eesti Postimees (2018b) infot ka näiteks selle kohta, millistes (füüsilistes) paikades saab anda petitsooniga liitumiseks allkirju, toetades seega ka mobiliseerumist.

Üldiselt võib kasutatud kommunikatiivsed kanalid ja vahendid jaotada

- vastavalt kasutamise kohale **online- ja offline-skaalal**;
- vastavalt eesmärgile **mobiliseerimise ja mõjutamise skaalal** (vt Joonis 3).

Joonis 3. Kommunikatsioonikanalid ja -vahendid *online-offline* ja mobiliseerimine-mõjutus skaalal

4.4. Millised on nende juhtumite näitel kogukonnaaktivismis sotsiaalmeedia kasutamise põhjused ja põhimõtted?

Mobiliseerimis- ja mõjutamistegevustes kasutasid kogukonnad ka sotsiaalmeediat, täpsemalt sotsiaalvõrgustiku Facebooki (edaspidi: FB) võimalusi (vt Tabel 5).

Tabel 5. Ülevaade võitluses kasutatud sotsiaalmeediakanalitest (09.12.2020 seisuga)

Põlva	Lüganuse	Harmi
FB-i grupp (avalik) „Põlva Sünnitusosakonna Taastamiseks“ ~3000 liiget	FB-i leht (avalik) „Lüganuse ja Matka põliskülade toetuseks“ ~500 jälgijat	FB-i leht (avalik) „Harmi mõis“ ~500 jälgijat
	FB-i grupp (kinnine) „Lüganuse Salaselts“ ~40 liiget	FB-i leht (avalik) „Harmi heaks“ ~500 jälgijat

Sotsiaalmeedia kasutamise põhjused

Lüganuse eestvedaja sõnul ei olnud aktivistidel analoogset kogemust Facebooki kasutamisel, selle kasutuselevõtmine tekkis äkkotsusena. Facebooki nähti lihtsalt ühe võimalusena ning otsustati proovida, kas see toimib.

Põlva eestvedaja sõnul on välja kujunenud, et sellistel juhtudel kasutatakse Facebooki. Seejuures toob Facebooki välja vahendina, mitte kanalina – nagu eelnevalt välja tõin, saab neid sõltuvalt kasutajast ja kasutamisest neid erinevalt liigitada.

P: „Ta tuli orgaaniliselt, me tegelikult me ei saa öelda, et me otsustasime. Facebook on praegu lihtsalt selline vahend, kus on väga lihtne inimesi nii-öelda koondada mingisugusesse gruppi, kus on võimalik infot vahetada, seda kasutavad väga paljud inimesed, ta on selles mõttes põlvkondade-ülene, noh, niivõrd-kuivõrd, aga noh, saab öelda. Et ma arvan, et seda ei saa öelda, et seda otsustati, see on lihtsalt praktiliselt niimoodi välja kujunenud, et selliste asjade jaoks kasutatakse Facebooki.”

Samuti võib põhjuseks pidada seda, et sotsiaalmeedias nähakse üleüldiselt **suurt mõjujõudu**. Põlva eestvedaja toob välja, et sünnitusosakonna n-ö sulgejate jaoks oli arusaamatu, miks on Põlva kogukond sulgemise vastu – toodi välja argument, et kui sünnitusosakonnad suleti Haapsalus ja Jõgeval, siis ei olnud kogukondadel selle vastu midagi ning sulgemine toimus edukalt. Põlva juhtumi eestvedaja kuulis oma kogukonna liikmetelt vastulausena, et nende osakondade sulgemise ajal ei olnud Facebooki – kui see oleks olemas olnud, siis ehk ei olekski neid suletud.

Sotsiaalmeedia kasutamise põhimõtted

Sotsiaalmeediat kasutati peamiselt kolme eesmärgi täitmiseks: info jagamiseks, info kogumiseks ning mobiliseerimiseks.

Ehkki sotsiaalmeediat toodi välja tõhusa mobiliseerimiskanalina, ei seadnud kõik eestvedajad selle kasutamisel seatud esmaseks eesmärgiks mobiliseerimist, vaid hoopis **informeerimist**.

P: “Esimene eesmärk oli informeerimine ja siis teine eesmärk oli info kogumine, tegelikult. Et informeerimine siis selles mõttes, et selle otsuse me tegime suhteliselt kiiresti, et me toimetame nii avalikult kui on võimalik. Et mis me teeme, mis meil plaanis on, mis sõnumitega me tegutseme, mis infot me kuskilt nagu kogunud oleme, et seda me hakkasime üsna operatiivselt üles panema.”

Ka näiteks Lügänuſe juhtumi puhul tunti „teise laine“ alguses vajadust info jagamise efektiivistamise järele ning see pani aluse Facebooki kasutamisele.

L: “Otsustasime, et, kuidas me paremini seda infot saaks nagu jagada, et ei jõua lihtsalt füüsiliselt igale ühele seletada: ahah, nüüd toimus see asi, nüüd on selline asi plaanis, et see nagu käib üle jõu lihtsalt, et tegime sellise kinnise Facebooki grupi /.../”

Facebooki kasutati kõiki kolme juhtumi puhul **mitut tüüpi info** jagamiseks. Näitena arutati Põlva juhtumi Facebooki grupis avalikult selle üle, millal oleks kogukonnale sobivaim korraldada toetusjooks (Facebook: Põlva Sünnitusosakonna Kaitseks, 28.03.2018), Lügänuſe eestvedajad andsid kogukonnale juhiseid selle kohta, kuidas protestiaktisioonis osaleda, näiteks paluti teha pilt enda koduaia kaevurakkega (Facebook: Lügänuſe ja Matka..., 13.04.2020). Samuti oli sotsiaalmeedias võimalik huvilistel tuvastada eestvedajad ning nendega ühendust võtta.

Teine eesmärk sotsiaalmeedia kasutamisel oli **info kogumine**. Sotsiaalmeedia andis kogukondadele võimaluse koguda teavet selle kohta, mida inimesed ise arvavad ning millised on nende seisukohad. Põlva intervjuueeritav toob seejuures välja väga ilmeka näite sotsiaalmeedia toimimisest kraadiklaasina.

*P: “Ühelt poolt tõesti kogukond ju tohutult kees, aga teiselt poolt me ikkagi päris alguses me ju ei teadnud, et võib-olla kogukond on rahul selle otsusega ja las ta siis läheb kinni, et mis seal ikka. Aga tegelikult tuli välja, et see ei ole niimoodi, et ta (Facebooki grupp) töötas nagu sellise nagu **kraadiklaasina** natuke, et kuidas kogukond mõtleb mingites asjades, kas laigitakse, mida laigitakse, mis läheb, mis ei lähe, kas mingid teemad tekitavad vaidlusi. Siis sai vaieldud, sai muudetud oma sõnumeid /.../, tõesti sellise nagu kraadijana või olukorra hindajana ta töötas meil alguses, ja töötab siiani.”*

Ehkki **mobiliseerimine** ei olnud näiteks Põlva juhtumi puhul Facebooki grupi loomisel esialgseks eesmärgiks (sest eestvedaja sõnul kogukond üsna kiiresti ise), siis toimus see kanal siiski üsna hea kogukonna koondajana. Avalik Facebooki grupp loodi päev pärast Haigekassa-poolse sulgemisotsusest teadlikuks saamist. Juba päev pärast grupi loomist oli grupis ligi 2090 liiget (Lõunaestlane, 2018).

Intervjuude põhjal võib täheldada, et sotsiaalmeediat kasutati eelkõige algatuse tuumikust n-ö kaugemate inimeste mobiliseerimiseks – ettevõtmisega tihedamalt seotud inimesed kaasati kas kohe alguses või said nad infot pigem otsekontaktide kaudu. Võib öelda, et kui Põlva juhtumi puhul oli Facebook nii mobiliseerimis- kui mõjutuskanal, siis Lügänuſe ja Harmi juhtumi puhul

täitis see rohkem mõjutuskanali rolli (põhjus seisneb eelkõige selles, et nt Põlva puhul on raskem otsekontakti luua, sest potentsiaalselt huvitatud inimeste olemasolust kas ei teata või ole võimalik nendega otse ühendust võtta).

Avatus vs. kinnisus

Kogukonnad lähenesid Facebooki kasutamisele küllaltki erinevalt just avatuse vs. kinnisuse nurgast. Kui Põlva eestvedaja sõnul oli info jagamine peamiseks eesmärgiks just selles mõttes, et eestvedajad langetasid üsna kiiresti otsuse selle kohta, et tegutsetakse nii avalikult kui võimalik, siis Lüganuse aktivistidel oli teistsugune lähenemine.

Eestvedaja selgitab kahe eraldi Facebooki kanali – kinnise grupi ja avaliku lehe – loomise põhjuseid järgmiselt:

L: “/.../ jõudsimegi selleni, et meil tuleb ikkagi teha kaks gruppi. Et muidu ei ole meil nagu omavaheliseks infovahetuseks sellest kasu, kui me peame kõike nagu tsenseerima ja kartma, et vaenlane näeb ja loeb.”

L: “Me tegime ka avaliku grupi kõrvale. Et üks on see, mida me siis me nagu kindlasti saame väita, sellist infot nagu jagada avalikkusega. Teine asi on see, mida me omavahel kokku leppinud, mingit järgmist tegevust või kaitsestrateegiat, mida me ei taha, et see karjääri arendaja teada saab.”

Lüganuse avaliku lehe eesmärk oli eestvedaja sõnul näidata välja, mis toimub ning teavitada avalikkust ja neid, keda toimuv vähegi huvitab. Intervjueeritav toob välja, et kõik saavad kommenteerida, postitada ja oma arvamust avaldada. Lisaks mainib eestvedaja, et ka arendaja hoiab lehel silma peal ning kommenteerib – postituste all toimub ka arendajaga argumenteerimine.

Kinnine Facebooki grupp on seevastu mõeldud info jagamiseks kitsas ringis, mis annab intervjueeritava sõnul neile ka ajalise puhvri. Intervjueeritav nimetab gruppi isegi sõjastrateegiaks.

L: “Kinnine grupp on ikkagi selles mõttes selline nagu sõjastrateegia, nagu selline pesa, et seal me saame nagu omavahel nagu avameelselt nagu nõu anda ja nõu küsida, et kõik inimesed ei jälgi kõiki neid dokumente, me saame midagi üles panna, just et see nagu annab meile natuke ajalise nagu sellise puhvri. Et meil vastane nagu ei ole kohe nagu kogu aeg kursis, mida meie juba teame ja mida me plaanime. Et see nagu annab meile sellist natukene nagu hingetõmbeaega, et ei pea kogu aeg olema nagu lahingus nagu niimoodi. Saame nagu hetke järgi mõelda, kuidas käituda, mida teha.”

Grupi nimevalikut (“Lüganuse Salaselts”) kommenteerib intervjuueeritav järgmiselt:

L: “/.../ panime vist natuke meelega selle nimel intrigeerivalt, et las nad arvavad, et meie mingit salaasja ajame seal.”

Kõikide intervjuueeritud eestvedajate sõnul **avaldas sotsiaalmeedia võitlustegevusele positiivset mõju**, näiteks võib mobiliseerimise kontekstis välja tuua Harmi esindaja tõdemuse:

H: “Ma arvan, et see on positiivne, et sa saad ikkagi väga kiirelt, kui seda oskuslikult asju ajad, onju, saad väga kiirelt endale toetuse taha.”

4.5. Milliseid sotsiaalmeedia positiivseid ja negatiivseid omadusi tajuvad eestvedajad kogukonnaaktivismi kontekstis?

Sotsiaalmeedia positiivsed omadused

- **Info jagamise operatiivsus**

Sotsiaalmeedia andis kogukondadele võimaluse operatiivselt nii infot jagada kui ka koguda.

L: “No ütleme jah, et sa suudad nagu ikkagi küllaltki suurele hulgale inimestele selle info nagu korruga välja anda ja seda värskendada, uuendada. Ütleme, e-posti teel on kindlasti ka veel palju asju võimalik, aga seal on nagu keerulisem, seda nagu sihtrühma võib-olla valida ja niimoodi. /.../ Et ta ikkagi annab nagu palju mugavamad võimalused laiemale publikule mingit asja tutvustada.”

- **Info jagamine sihtrühma arvestades**

Lüganuse näitel annab sotsiaalmeedia võimaluse info jagamisel valida ka sihtrühma ehk seda, kellega mingit teavet jagada. Lüganuse kogukond võttis vastu otsuse luua kinnine Facebooki grupp, millele saavad ligi vaid kogukonna liikmed.

L: “Kinnine grupp on ikkagi selles mõttes selline nagu sõjastrateegia, nagu selline pesa, et seal me saame nagu omavahel nagu avameelselt nagu nõu anda ja nõu küsida, et kõik inimesed ei jälgi kõiki neid dokumente, me saame midagi üles panna, just et see nagu annab meile natuke ajalise nagu sellise puhvri. Et meil vastane nagu ei ole kohe nagu kogu aeg kursis, mida meie juba teame ja mida me plaanime. Et see nagu annab meile sellist natukene

nagu hingetõmbeaega, et ei pea kogu aeg olema nagu lahingus nagu niimoodi. Saame nagu hetke järgi mõelda, kuidas käituda, mida teha.”

Lisaks pakub sotsiaalmeedia info jagamise mõttes võimalust leida üles potentsiaalsed huvigrupid, kes võiksid olla huvitatud algatuses osalemisest, sest inimesed koonduvad vastavalt huvidele gruppidesse.

H: “No see ka, et postitame ka nagu seal Kose valla Facebooki gruppides. Meelega postitame, hästi palju ka oma tegevustest nagu kajastusi. Et näidata, et millega me tegeleme, meil on päriselt nagu teist natuke teistmoodi vaade. Et kui Kose vallas on sarnase maailmavaatega inimesi, siis nad teaks meie juurde külla tulla või koonduda, et et ei pea olema kõik ühtmoodi.”

- **Info jagamise personaalsus**

Sotsiaalmeedias on igal kogukonna liikmel võimalik algatust oma sõpruskonnaga jagada – ning on suur võimalus, et just see teeb sõnumi jagamise efektiivseks, sest tuttava antud infol on usaldusväärsus.

H: “Aga sotsiaalmeedia teeb asjad nagu personaalseks, et kui minu sõbranna ütleb, et see on oluline, siis ma tegelikult nagu usaldan teda. See oli inimlik lähenemine, et see ei ole anonüümne meedia.”

- **Info kogumise operatiivsus**

Kogukondadele andis see võimaluse koguda infot selle kohta, mida inimesed ise arvavad ning millised on nende seisukohad. Põlva intervjuueeritav toob seejuures välja väga ilmeka näite, et sotsiaalmeedia toomis kraadiklaasi/olukorra hindajana.

- **Diskussioonivõimalus**

Sotsiaalmeedia ühe eelisena toob Põlva intervjuueeritav välja kahepoolsuse ehk võimaluse diskuteerida.

P: “Kahepoolsus kindlasti. Inimestega on võimalik suhelda, näiteks ka kui meie postitasime midagi ja keegi ei nõustunud sellega, siis ta sai oma vastuse öelda sinna, sai vaielda asjade üle, et noh. Kui ma mõtlen nende meetodite peale või vahendite peale, mis meil siin veel kasutusel olid, et meedia vahendamine ja petitsioon, et need olid kõik põhimõtteliselt ühepoolsed, et meie edastame oma sõnumi või siis keegi teine edastab oma sõnumi. /.../ Aga

see oli ikkagi kaks monoloogi, mitte diskussioon, kahjuks. Sotsiaalmeedia annab selle, et on võimalik pidada ka diskussiooni.”

Seda tundis ka Lüganuse eestvedaja, kes selgitab, et kogukonna avalikul Facebooki lehel hoidis silma peal ka arendaja, kes postitusi ka kommenteeris. Postituste all toimus seega ka arendajaga argumenteerimine.

L: “Näiteks mingisuguse konkreetse postitusega, et ikkagi nagu tekib arutelu, tekib diskussioon, et saab nagu poolt- ja vastuargumente seal jagada vaatamiseks, mis ei ole nagu ainult kahe inimese vaheline argumenteerimine, et see on nagu avalik, et teised ka näevad. Et see nüanss on seal juures.”

- **Arvamuste nähtavaks tegemine**

Sotsiaalmeedia ühe olulisema mõjuna toob Põlva esindaja välja, et see teeb kodanikuühiskonna mõttes laiemalt nähtavaks selle, et Eestis on väga palju erinevaid arvamusi ühiselu korraldamise osas.

P: “Mida ta kindlasti tegi, oli see, et ta tegi selle tegi pahameele nähtavaks ikkagi laiemale hulgale inimestele. Võib-olla kui varem on ka räägitud sellest, et inimesed käivad õhtuti sõpradega kuskil väljas istumas, õlleklaasi kõrvale pahandavad nende asjadega, mis neid häirivad, siis Facebook teeb selle nähtavaks, selle pahameele, või isegi mitte pahameele, aga sellise teistsuguse arvamuse, et ma ei ole sellega nõus, mul on oma nägemus sellest asjast või et me võiksime kaaluda veel mingeid selliseid asju, et seda rolli ta täidab väga hästi. Võib-olla siis kodanikuühiskonna mõttes laiemalt ta on nüüd ikkagi nähtavaks teinud selle, et meil on Eestis väga palju erinevaid arvamusi selles osas, kuidas seda ühiselu korraldada.”

Pahameele nähtavaks tegemisega seonduvalt saab välja tuua ka selle, et sotsiaalmeedia kaudu on hea võimalus näidata, et pahameelt jagavad ning algatust toetavad ka prominendid, mis toetab kogukonda survestamisel.

H: “Et sotsiaalmeedia kaudu oli nagu hea näidata, kes on meie toetajad, palju neid on, kust nad pärit on. Et see nagu poliitikutele ka nagu käegakatsutav, et “ou-ou, mis mõttes, et Liina Kersna toetab teid”.”

- **Alternatiiv füüsilist kohalolu nõudmisele**

2020. aasta kevadel ei takistas COVID-19 pandeemia Lüganuse kogukonnal paberil allkirjade kogumist. Sellistes olukordades on just sotsiaalmeedia kaudu petitsiooni jagamine väga hea võimaluse info levitamiseks ja kogukonna mobiliseerimiseks.

Sotsiaalmeedia negatiivsed omadused

- **Arvamuste paljusus pärsib kodanikuühiskonna tegevust**

Kui eelistena saab välja tuua selle, et sotsiaalmeedia teeb inimeste arvamuse ja pahameele nähtavaks, siis Põlva eestvedaja tunneb, et sellel omadusel võib olla ka varjukülg.

P: “Teine pool on see, et neid arvamusi on nii palju, et siis võib tekkida kodanikuühiskonna mõttes näiteks otsustavatel positsioonidel olevatel inimestel tunne, et neid arvamusi on nii palju, et kõik ei olegi võimalik arvesse võtta. Et see kindlasti nagu pigem nagu pärsib seda kodanikuühiskonna tegevust või edukust siis.”

- **Digilõhe**

Arvestades, et sotsiaalmeediat saavad kasutada need, kellel on võimalus ja oskus internetti kasutada, leiavad nii Põlva kui Harmi eestvedajad, et sotsiaalmeedia võib jätta mingid grupid – näiteks vanemad inimesed – arutelust kõrvale.

H: “/.../ meil mitmed inimesed ütlesid kogu aeg, et “ou-ou, miks teil kõik event’id (üritused – autor) on Facebookis, et pange kodulehele ka”. Noh, siis me vahepeal printisime ikka mingeid plakateid ja siis Kose Teatajasse pidi minema poster. Et siis need vanad inimesed, kohalikud, et nad ikkagi saaks infot, et nad Kose teatajat loevad igal juhul. Kui ta piisavalt naksakas, siis ta leiab ka selle kodulehe üles.”

Samas toob Põlva esindaja välja, et nii on igasuguste kanalite kasutamisel. Samuti ei ole ta kindel, kui palju peab see sotsiaalmeedia nõrk külg paika Eesti puhul.

P: “Eesti mõttes... noh, vaadates, kuidas meil praegu eriolukorras koolid ja ülikoolid töötavad ja asjad saavad tehtud, et siis meie selline interneti kasutamine ja ligipääs sellele on tegelikult maailma mõistes ju hästi kõrge. /.../ ma ei ole võib-olla väga kindel, kui palju see kõik Eesti puhul hästi paika peab.”

- **Info üleküllus**

Lüganuse ja Harmi esindajad leiavad, et sotsiaalmeedias on väga palju informatsiooni, milles orienteerumine on keeruline ning võtab palju aega.

H: “Et seda mis ma nagu isiklikult tunnen, et olla kursis asjadega, sa pead nagu kogu aeg seal nagu ikkagi jälgima, et seda infot tuleb nii palju, et nagu neelab su alla.”

L: “Sotsiaalmeedias ka mingid postituste nagu kommentaarid ja asjad, et neid tuleb jälgida, lihtsalt võtab aega, /.../, siis vajalikul hetkel vastata inimestele ja selgitada, et tihtipeale on selline tunne, et nagu palgaline inimene, kes nagu selle poolega tegeleb.”

Lüganuse ja Harmi esindajad toovad välja, et ainuüksi sotsiaalmeedia peale ei saa lootma jääda, sest tihtipeale võib mõnel inimesel midagi märkamata jääda ning siis tuleb eraldi kindlaks teha, kas inimene ikka (postitust) nägi.

H: “Et kui sul on nagu mingi konkreetne eesmärk, mida nagu seal ehitada, siis tihtipeale jääb ka selle taha, et inimene võib-olla ei märganud seal kõige muu juures, et mõni inimene vaatab seda kuidagi üksikud korrad, üks ole, võtabki rahulikult, ei jälgi pidevalt. (Peab – autor) ikkagi vaatama, kas ta nüüd on näinud. Et nagu selle peale ei saa nagu üksi loota, et see nüüd ongi see toimiv.”

- **Hääle andmise varjukül**

Sotsiaalmeedia teeb pahameele nähtavaks ja annab inimestele hääle, ent nagu nendib Harmi esindaja, ei ole see alati positiivne, sest mõne indiviidi mõtteavaldused võivad jätta kogukonnast negatiivse mulje.

H: “Mu esimene mõte on see, et kui asjad on nagu halvasti tehtud, onju, siis jätab vale mulje. Ja mina ju ei tea, kas on hästi või halvasti. Mina, kes ma olen see tegija, siis ma võin vaadata küll, et ma saan sada laiki, aga kas need on ka kvaliteetsetelt inimestelt. Et kui ma näen ikkagi nagu väga halba pildimaterjali ja kirjavigadega täis mingit vihakõnet, siis see pigem teeb sellele kogukonnale halba. Et ma arvan, et ka miinuspool või negatiivne pool on see, et igatiüks saab sõna ja see ei ole kvaliteetne alati.”

- **Tõsiseltvõetavuse küsimus**

Eestvedaja sõnul tekib mobiliseerumise seisukohalt Põlva juhtumi kogemusest ka tõsiseltvõetavuse küsimus – kui mingi tegevus jääb ainult Facebooki ja tal muud väljundit ei ole, siis see marginaliseerub ning võib otsustajatel tekkida suhtumine, et “las nad siis arutavad kuskil seal omaette ja elavad oma pahameele välja, elu läheb edasi”. Seetõttu suunasid Põlva eestvedajad oma tegevust seisukohtadena ning ajaleheartiklitenä ka meediasse.

- **Toetuse väljendumine reaalse tegevusena**

Ehkki Põlva juhtumi kogukonna eestvedajad suuri üritusi ei korraldanud, jääb intervjuueeritud eestvedaja sõnul alati alles see küsimus, et kui palju nendest inimestest, kes siis Facebookis aktiivselt kaasa elavad, ka päriselt on valmis midagi tegema. Ent nagu ta ise välja toob, siis nende kogemus selles osas oli positiivne.

“Teisest küljest meie kogemuses nüüd allkirjade kogumisega nad olid väga nõus tegema, et isegi palju rohkem inimesi kui siis seal grupis (inimesi) oli. /.../ eks ta kõik on selline natuke kontekstuaalne ka, et mida sinna kõrvale tehakse ja kuidas toimetatakse, et mis rolli ta siis omab. /.../ Mitmeid kanaleid kokku panna, siis saab neid negatiivseid või miinuspooli ka natukene leevendada.”

- **Kõlakambri efekt**

Ühe sotsiaalmeediaga kaasneva murekohana toodi välja ka kõlakambri efekt ning sellega kaasnevad tagajärjed.

Põlva kogukonna eestvedaja tajub ohukohana olukorda, kus kõrvale jäävad hääled enam ei panusta.

P: “Võib-olla Facebooki miinus on see, et ta ühel hetkel muutub paratamatult sellise, nagu sellise eesmärgi puhul muutub kõlakambriks, ehk et siis need hääled, kes arvaks teistmoodi, need jälgivad kõrvalt, võib-olla ühel hetkel enam väga ei panusta.”

Harmi eestvedaja toob välja, et kõlakambri ja „filtri mulli“ tekkimise vastu võib aidata kogukonnas enda sees erinevuste väärtustamine.

H: „Võib-olla hea harjutus ongi lihtsalt see ka, et me oma tuumikus oleme hästi erinevate väärtustega nagu muudes asjades. Või no mitte väärtustega, aga oma kiiksudega, üks on ikka konkreetne majandusnimene, ütleb, et ei-ei-ei, enne me ei tee ühtegi asja enne, kui Exceli teinud ja teame täpselt, kuhu raha läheb. Mina ütlen “vaatame jooksvalt”, onju, et me ajame asju nii erinevalt, et siis me saame aru, et võib olla erinevaid lähenemisi, aga peaasi, et siht on üks.“

Samas on ta enda kogemuse põhjal näinud sotsiaalmeedias ka eesmärgistatult kõlakambrisse info edastamist.

P: “Teisest küljest ma olen ka väga palju näinud seda, et ikkagi käiakse eesmärgistatult teistsugust arvamust edastamas, näiteks kuhugi kõlakambrisse või kõlakambriks

kujunevasse üksusesse või mujale, et nii ja naa. Ma ei oska öelda, millest see sõltuda võiks, et ma olen mõlemat tendentsi täheldanud, või sellist käitumist täheldanud.”

4.6. Mida soovivad kodanikuühiskonna eksperdid kogukonnaaktivistidele sotsiaalmeedia kasutamisel?

Kodanikuühiskonna ekspertide antud soovitused sündisid minu kui töö autoriga vesteldes. Andsin ekspertidele juhtumitest ülevaate ning tõin välja ka eestvedajatega tehtud intervjuudest tõstatunud murekohti, mõtteid ning küsimusi, mille üle arutledes andsid eksperdid omapoolseid soovitusi. Kuna töös keskendus juhtumitele eelkõige kogukonnaaktivistide enda nägemuse vaatenurgast, on ka soovitused suunatud eelkõige aktivistidele endile. Siiski tuleb ekspertide nägemusest välja ka otsustajate vaatenurgast olulisi mõtteid.

4.6.1. Üldised soovitused

- Kohalik, enda huvidele suunatud aktivism püüab laialt levida, et saada emotsionaalselt tähelepanu. Sotsiaalmeedia on tõestanud end selle eesmärgi täitmiseks hea kanalina, andes hääle ka kõige väikesematele kogukondadele ning tehes pahameele nähtavaks. Ent enne sotsiaalmeedia võimaluste kasutamist tasub läbi mõelda, kas kõik ratsionaalsemad vahendid on ära proovitud. (Hinsberg, 2020)
- Kui kogukond on jõudnud järelduseni, et kõik ratsionaalsemad vahendid on kasutatud, võib kätte võtta “suurema kirve” ehk näiteks sotsiaalmeedia-aktivismi ning proovida sellega oma õigust saada. (Hinsberg, 2020)
- Sotsiaalmeedia-aktivismist rääkides tuleks vältida mõtteviga, mille kohaselt on sotsiaalmeedia-aktivism juhtinud inimeste tähelepanu ära teistelt (tihti arvatakse, et ka mõjusamatelt) traditsioonilistelt meetoditelt. Inimesed, kes panevad enda profiilipildile mingi algatusega liitumiseks ikooni – need inimesed ei teinud tõenäoliselt enne lihtsalt mitte midagi. Tänu sotsiaalmeediale teeb suurem hulk inimesi midagi, kuivõrd vanasti tegid vähemad inimesed rohkem. (Noorkõiv, 2021)
- Ei tohiks unustada, et sotsiaalmeedia ei erine suures osas pärismaailmast – tavatõed on tõed. Sotsiaalmeedia-aktivist ei tegele sotsiaalmeedia-aktivismi, vaid aktivismiga. Eesmärgi saavutamiseks peab valima vahendid lähtuvalt sellest, mida saavutada üritatakse. Tahtes inimesi mobiliseerida, peab üles ehitama organisatsiooni sarnasel kujul nagu väljaspool sotsiaalmeediat. Kommunikatsioonitegevused nõuavad kommunikatsioonistrateegiaid – kui

tahta edukas olla, peab tegutsema strateegiliselt. Läbi tuleb mõelda sihtrühmad, sõnumid, mis neile korda lähevad, mis nad ära peletavad ning keda mõjutada üritatakse. Vead tekivad läbimõtlematusest. (Noorkõiv, 2021)

- Kogukondadel on probleemi ilmnemisel mõistlik teha proaktiivset tööd – kaardistada huvirühmad ehk mõelda, keda oma tegevusega puudutatakse ja reageerima kutsutakse (Hinsberg, 2020; Noorkõiv, 2021). Tuleb mõelda, kes on need, kellel on ka juriidiline vastutus kogukonda puudutav otsus teha, osapooled tuleks kaardistada võimalikult täpselt – võimaluse korral konkreetsete nimede tasandil (Hinsberg, 2020).

4.6.2. Soovitused mobiliseerimiseks

Mobiliseerimine kui aktivismi tuum

- Aktivismi vaenlane on neutraalsus. Inimesed soovivad tihti säilitada oma mugavust ning neutraalsust. Aktivismi tuum on mobiliseerimises ning kaasa tõmbamises, pannes huvituma piisavalt hulka inimesi, kes algatusse kasvõi leigelt, aga siiski pooldavalt suhtuksid. (Hinsberg, 2020)

Sotsiaalmeediatuurundus

- Seesama, mis toimib sotsiaalmeedia-turunduses ehk näiteks sotsiaalmeedias “seepi müües”, toimib ka kogukonna aktiveerimisel – peab mõtlema välja häid postitusi, looma need hea tonaalsusega, postitama õigel kellaajal. (Noorkõiv, 2021)

Läbimõeldus veebipetitsiooni loomisel

- Veebipetitsiooni loomine ning selle sotsiaalmeedias levitamine on hea vahend, ent oluline on teada, et petitsioonil ja petitsioonil on (õiguslik) vahe. Oluline on teha eeltööd. (Hinsberg, 2020)
- Veebipetitsiooni luues tuleks kasutada veebikeskkonda *Rahvaalgatus.ee*, mis on seotud Riigikogu ametliku dokumendisüsteemiga ning millel on ainsana allkirjade kogumisel ka õiguslik tagajärg, sest algatuse toetamiseks peab andma oma digiallkirja. Nii kogutud allkirju on otsustuskogudel kohustus arvesse võtta. Selleks, et kogutud allkirjadega edasi tegutsetaks, peab omavalitsustes kogutud allkirjade hulk olema 1% selle omavalitsuse sissekirjutatud elanikest; üleriigilise petitsiooni puhul peab olema kogutud 1000 allkirja. (Hinsberg, 2020)

- Teistsuguste veebikanalite abil kogutud allkirjad ei ole tõsiseltvõetavad allkirjade kogumid. Pigem on allkirjade kogumine sellisel viisil isegi ohtlik, sest nendes keskkondades ei ole isikuandmete hoiustamise osas ühtegi garantiid. Seda võib isegi näha kui vabatahtlikku oma nime sidumist mingi poliitilise eelistusega. (Hinsberg, 2020)

Digilõhe

- Digilõhe probleem eksisteerib ka Eestis – Hinsbergi (2020) nägemuses ei ole Eestil selles osas teiste riikidega vahet, Noorkõiv (2021) leiab, et ilmselt ei ole see Eestis nii suur probleem kui mõnes teises riigis.
- Tasub meeles pidada, et digilõhe tõttu on *online*-kanalite kaudu keeruline jõuda näiteks vanemate inimesteni või ka nendeni, kes end ise sotsiaalmeedias toimuvast eemal tahavad hoida. (Hinsberg, 2020; Noorkõiv, 2021)
- Oma sõnumite edastamisel ja kogukonna mobiliseerimisel võiks mõelda, kus on võimalik kõnetada neid inimesi, kes sotsiaalmeediagruppides arvatavasti üldse ei käi. (Hinsberg, 2020)

Ametlik liikmelisus

- Kommunikatsioonis tuleb silmas pidada, et kogukond koosneb tuumikgrupist, mille ümber on mitu “sibularõngast”. Inimesed on liikumise eri etappides erineva huviga ning tuleb läbi mõelda see, kuidas infofooni pidevalt üleval hoida. Ehk et kui on inimesi, kes tahavadki liikumist “kaugelt vaadata”, ent samas kursis püsida, siis peab läbi mõtlema, kuidas neile seda võimaldada. (Hinsberg, 2020)
- Aktivistid ei peaks alistuma trendile, kus kogukonnad on ühendatud vaid sotsiaalmeedia kaudu, vaid peaksid organisatsiooni liikmepõhiselt ehitama, päriselt liikmeid värbama. (Noorkõiv, 2021)

Eri kanalite ja vahendite kombineerimine

Üldjuhul ei piisa aga edukaks mobiliseerimis- ega mõjutustegevuseks ainuüksi sotsiaalmeedias sõnavõtmisest – on mitmeid põhjuseid, miks *online*- ja *offline*-kanaleid tuleks kombineerida.

- Eri kanaleid kombineerides saab nende positiivseid omadusi võimendada või negatiivseid vähendada – nii näiteks digilõhe puhul kompenseerida veebis tegutsemise puudulikkust vanemate inimesteni jõudmisel *offline*-vahenditega.
- Sotsiaalmeedias esialgne emotsioonide väljendamine ja kogunemine on lihtne, kuid tuleb keskenduda sellele, et sealne mobiliseerumine ei jääks vaid veebikeskkonda ning konverteeruks ka reaalseks tegutsemiseks. (Hinsberg, 2020)

4.6.3. Soovitused mõjutustegevuseks

Arvamuste paljususe hulgas silma paistmine

- Kogukondade protestiaktsioone on sotsiaalmeedias järjest enam, see on üsna “tihe turg”, kus otsustajatele silma paistmiseks tuleb end näidata värske ja nutikana (Hinsberg, 2020)
- Laialdaselt kasutatud võtted ühel hetkel devalveeruvad. Mida rohkem mingi asi areneb, seda tuimemaks selle suhtes muututakse – nii on ka sotsiaalmeedia (nt Facebooki protestidega) ning otsustajatega. Ka poliitikud on õppinud nii-öelda negatiivse tähelepanuga paremini hakkama saama – osatakse kontekstualiseeruda, kui suur mingi organiseerumine on. (Hinsberg 2020, Noorkõiv 2021)
- Kiiresti levivate (*viral*) kampaaniate korraldamine on keeruline, vahel ei ole väikese kogukonna mure “suure kella külge panemiseks” muud varianti kui meedia kaasamine. (Noorkõiv, 2021)
- Üks variant on liikuda ratsionaalse läbirääkimise ja huvikaitse meetodite kasutamise suunas, ent teine võimalus on tähelepanu saamiseks kasutada tugevalt eristuvaid võtteid. Näiteks on Hinsberg näinud Eesti algatuse puhul sellist lähenemist, kus üks osa kogukonnast käib tegemas ebatraditsioonilisi avalikke proteste; teine osa säilitab aga teaduspõhist lähenemist ning edastab sõnumit neutraalsemal ja tasakaalustavamal viisil. (Hinsberg, 2020)

Tõsiseltvõetavuse tagamine sotsiaalmeedias tegutsedes

- Üldjoontes võib sotsiaalmeedias toimuv jõuda pea igasuguste piiranguteta ka üldmeediasse, mistõttu ei pea kartma, et sotsiaalmeedia-algatused iseenesest tõsiseltvõetavad ei ole. (Hinsberg, 2020)
- Kanali nimest rohkem loeb oskus sõnumit kanalist “esile tõsta” ning leida platvorm kaugemale jõudmiseks. Küsimus on pigem sõnumi vormistamise ja pakendamise oskuses. Lihtsalt Facebookis arvamuse väljendamine ei ole piisav, teha tuleb ka lissamme: näiteks võtta ühendust ajakirjanikega või prominentidega, kes sõnumit toetaks. (Hinsberg, 2020)
- Väikestel kogukondadel teeb otsustajateni jõudmise lihtsamaks sotsiaalmeedia ning erinevate võimendajate kasutamine. Tuleb mõelda läbi, kelle ja milliste viiside kaudu on võimalik teha end suuremaks, kui tegelikult ollakse. (Hinsberg, 2020).

- Riikliku tasandi otsuse puhul ei pruugi paari tuhande kohaliku inimese kogunemine (nt sotsiaalmeedias) olla siiski piisavalt mõjus. Sellisel juhul on mõistlik saada oma sõnum üleriiklikku meediasse, mida jälgib üleriiklik poliitika – ning kelles võib see tekitada tunde, et see võib mõjutada ka poliitikute häälesaaki. (Noorkõiv, 2021)
- Tõsiseltvõetavus otsustajate silmis taandub kahele asjale: vägivallaohule (eelkõige minevikus) või hääletasaagi ohustamisele (tänapäeval). Mõne meediaartikli mõju võib olla palju väiksem – palju raskem on hoomata, kes seda uudist loeb; otsustajatel on kergem ignoreerida, võib tekkida mõte “homseks on nagunii uued uudised”. Ent mitu tuhat inimest (poliitiku valijad) sotsiaalmeediagrupid – see võib olla potentsiaalselt otsustajale palju ohtlikum. (Noorkõiv, 2021)

Emotsionaalsuse “doseerimine”

- Diskussioon peaks käima samal pinnal ehk tuleb vältida olukorda, kus ametnikud teevad otsuseid õiguslikele raamistikele ning majanduslikele kaalutlustele tuginedes, ent aktivistid püüavad läheneda emotsionaalsusega ning lüüa “hoopis teistsuguste vitstega” (Hinsberg, 2020).
- Emotsionaalsus peaks sõltuma kogukonna eesmärgist. Liiga emotsionaalne või agressiivne tegutsemine võib ajada poliitikud hoopiski vihaseks – lõpuks võivad vastu olla ka need poliitikud, kes enne kogukonna poolt olid. (Noorkõiv, 2021)
- Samas võib emotsionaalsus olla tulemuslik näiteks suure rahvaliidumise korraldamiseks, vihaseid inimesi allkirju andma kutsudes. (Noorkõiv, 2021)

“Pastakaga võitleja” roll

- Kui formeeruma hakata, tuleb kokku leppida selges rollijaotuses: kelle käes on juriidilised küsimused, kelle vastutusallas finantsteemad, aga väga oluline on leida ka kommunikatsioonipädevustega inimene. (Hinsberg, 2020)
- “Pastakaga võitleja” (nagu Harmi eestvedaja tabavalt nimetas) tähelepanu peaks olema suunatud ka sotsiaalmeediasse. Sotsiaalmeedia kasutamine tuleb läbi mõelda, sest olukorras, kus postituste tegemise õigus on antud igäihele, ent mõtteavaldused pole konstruktiivsed, võib kogukonnast kergesti halb mulje jääda.
- Kellegi tsenseerimine ei ole vajalik, ent kommunikatsioon (ka sotsiaalmeedias) on nagu äriplaani tegemine: tasub endalt küsida, mis viisidel jõuad oma tahtmiseni kõige paremal moel.

Lihtsalt aktiivne olemine on “eilne päev” ning ei aita kuidagimoodi eesmärgini jõuda. (Hinsberg, 2020).

- Kõiki pädevusi väikestel kogukondadel olla ei saagi – oluline on teadvustada, et kommunikatsioonikompetents on vajalik. Kui sellealase pädevusega inimesi kogukonnas ei ole, tasub abi otsida ka väljaspoolt – näiteks küsida nõu Eesti Vabariigi Vabariigi Liidult (EMSL) või otsida tutvusringkonnast väliseid inimesi, kes oskaksid nõu anda. (Hinsberg, 2020)
- Alati ei pea “ratast leiutama” – väga hea viis oma küsimustele lahenduste leidmiseks ning õppimiseks on teiste, edukalt tegutsenud kogukondade poole pöördumine. Üksteise kogemusest tasub õppida – jagada teadmisi mobiliseerimise, mõjutamise, üldise sotsiaalmeedias tegusemise või kasvõi diskussiooni modereerimise osas. (Noorkõiv, 2021)

Kõlakambri efekt

- Tuumikgrupis võiks vähemalt ühel inimesel olla ülesanne “reaalsusega sidet hoida”, mis tähendab, et tuleks pidevalt otsida tagasipeegeldust enda sõnumitele ning sondeerida neutraalset “keskmist” arvamust. Kõlakambri efekti minimeerimiseks tasub oma sotsiaalvõrgustikus hoida ka inimesi, kes on teiste elualade esindajad ning kelle arvamus võib olla täiesti teistsugune. (Hinsberg, 2020)
- Kogukonnaaktivismi kontekstis aitab vastaspoole argumentidega kursisolek tõsta ka kogukonna enda argumenteerituse taset. Tuleks vältida olukorda, kus ametnikud teevad otsuseid näiteks majanduslikele kaalutlustele tuginedes, ent aktivistid loovad neid hoopis “teistsuguste vitstega”. (Hinsberg, 2020)
- Tasub meeles pidada, et kõlakambri kontekstis võib ainult enda sõnumi ümber “vahutamine” ühel hetkel tekitada tagasilööke ka kogukonna enda sees – minnakse põlema n-ö mikroküsimuste peale, unustades seejuures ära, et enda sõnumit pole suure osa välise osapoolteni veel viidud. (Hinsberg, 2020)
- Samas tasub arvestada, et kõlakambri tekkimine ei ole siiski tingimata negatiivne – Noorkõivu nägemuses suureneb inimeste võime ühiskondlikes küsimustes kaasa mõelda siis, kui nad osalevad arutelus; ise mõtlevad, kirjutavad ja ütlevad; saavad oma sõnumile reaktsiooni. Selles mõttes on kõlakambrid ainus viis sotsialiseerida suuremat osa ühiskonnast. (Noorkõiv, 2021)

5. Järeldused ja diskussioon

Selles peatükis teen uurimuse tulemuste põhjal järeldusi vastavalt püstitatud uurimisküsimustele. Juhtumiuurimuse käigus saadud tulemusi kõrvutan teoreetilise materjaliga ning ka ekspertide nägemusega. Sünteesides oma mõtteid ning ekspertintervjuudest, töö tulemustest ja teooriast saadud teadmisi, pakun peatükis 5.6. välja omapoolsed soovitusel sotsiaalmeedia kasutamiseks kogukonnaaktivistidele. Viimase osana annan ülevaate metodikriitikast ning edasistest uurimisvõimalustest.

5.1. Kogukonna mobiliseerumise ajendid

Kõik uuritud kogukonnaaktivismi juhtumid olid konfliktid – kogukondadel ning teistel osapooltel (näiteks vallal või arendajatel) olid omavahel mitteühtivad eesmärgid, mis on Kriesbergi ja Daytoni (2012: 2) järgi sotsiaalse konflikti tunnuseks. Kogukonnad võitlesid nende jaoks olulise teenuse ning asutuse sulgemise – või hoopiski uue arenduse vastu. Seega on Gilchristi (2019: 14) jaotuse järgi tegu eelkõige eesmärgi- või olukorrapõhiste kogukondadega, mis erinevad oluliselt näiteks identiteedi- või praktikakogukondadest (*ibid.*). Kõigi kolme juhtumi „võitluseks“ nimetamine on siiski tinglik, sest juhtumid on olemuselt erinevad. Prokschi (2016: 2) järgi on minevikus konflikte võrdsustatud lahingutega, ent järjest enam nähakse konfliktides ka võimalust konstruktiivseks debatiks. Kolm juhtumit ongi võitluse ja konstruktiivsuse skaalal veidi erinevad – näiteks, kuigi ka Harmi juhtumit võib pidada võitluseks, on see kahest teisest siiski veidi konstruktiivsema loomuga. Põlva ja Lügänu juhtumite puhul oli konfrontatsioon selgem.

Prokschi (2016: 4) sõnul on konflikti puhul väga oluline selle tüübi määratlemine, sest see vähendab vale probleemiga tegelemise riski. Nii Lügänu, Harmi kui Põlva juhtumid on olemuselt väärtuskonfliktid ning sellisena tajuvad neid ka liikumise eestvedajad. Ent näiteks Harmi eestvedaja tajub juhtumit ka teatavaid huvikonflikti elemente – seda, et piirid faktide, huvide ja väärtuste vahel on sageli hägustunud, toob välja ka Coppens (2014: 106). Nägemus Harmi juhtumit kui konstruktiivsemast konfliktist ühtib seega ka huvikonflikti elementide tajumisega, kuivõrd ka Coppensi (2014: 107) järgi on huvikonflikti puhul vaidlusalused küsimused läbiräägitavad, väärtuskonflikti korral aga pigem mitte.

Kõigi kolme juhtumi puhul esineb ka NIMBY ehk „mitte-mitu-tagaaeda“-fenomen, ehkki kõige klassikalisemas vormis tuleb see välja Lügänu juhtumi puhul. Selle juhtumi eestvedaja intervjuus esines NIMBY-fenomeni mõtestamisel teatavaid vastuolusid. Hermanssoni (2007: 25)

sõnul tähendab NIMBY-kontseptsioon rohkem kui lihtsalt vastandumist, sest tihti on oponendid vastu arendusele enda naabruskonnas, ent neil ei ole vastuväiteid sarnastele arendustele mujal. Ka Lüganuse eestvedaja leiab, et sellised (arendus)tegevused mõistlikud ja head, kui need ei häiri konkreetselt inimeste kodusid ja elukeskkonda. Samas toob intervjueeritud Lüganuse eestvedaja välja, et ta ei sooviks seda siiski pigem mitte kellegi aia taha – sellist nägemuse iseloomustamiseks võib kasutada hoopiski akronüümi BANANA (ingl *build absolutely nothing anywhere near anyone*), mis on Schively (2007: 255) järgi samuti suhteliselt negatiivse konnotatsiooniga.

(Esmane) mobiliseerumine toimus uuritud juhtumite puhul orgaaniliselt ning toetus erinevatele aspektidele. Inimesed on valmis võitlema kohtade nimel, mis on nende identiteedis kesksel kohal – ning seda eriti siis, kui eeldatav muutus ohustab olulisi **sümbolilisi tähendusi** (Stedman, 2002: 577). Põlva juhtumi puhul lõi tähendust Põlva haigla sünnitusosakonna hea maine. Kogukond oli uhke selle üle, et neil on midagi tähtsat – võib öelda, et sealne kogukond oli omaks võtnud sünnitusosakonna hea maine kui (sümbolilise) tähenduse.

Kohati võivad **NIMBY-fenomen ja sümbolilised tähendused ka vastandlikena paista**. Näiteks andis Harmi kogukond kommunikatiivselt selgelt märku, et nad kõnelevad kõigi maakoolide, mitte vaid konkreetse kooli eest – seetõttu justkui ei saakski NIMBY-fenomeni esinemist välja tuua. Ka Põlva juhtumi puhul räägiti teistest (sünnitus)haiglatest. Kõik kolm juhtumit ongi selles osas pisut erinevad – võib öelda, et Harmi ja Põlva puhul suudeti NIMBY-t kommunikatiivselt rohkem vältida, Lüganuse juhtumil on see tugevamalt küljes. Ent rohkemal või vähemal määral võib kõigi kolme juhtumi puhul leida NIMBY-fenomeni elemente.

Uuritud juhtumite näitel toetub mobiliseerumine muuhulgas **paigakiindumusele** (Stedman, 2002: 572). Kõrge paigakiindumus iseloomustab Tartu Ülikooli uurimisrühma tehtud uurimuse järgi ka Lüganuse ja Matka külade elanikke (Orru jt, 2018: 30). Näiteks mõjutab Lüganuse juhtumi eestvedaja nägemuses tema enda kiindumust see, et küla on pika ajaloo ja seal on tema esivanemate juured. Samuti sõltub juhtumite näitel mobiliseerumine **tõhususest** ehk eeldusest, et protesti kaudu on võimalik tingimusi või poliitikat muuta (Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1). Seda kinnitas Lüganuse juhtumi näide, kus mobiliseerumist toetas „esimese laine“ ajal saadud positiivne kogemus (toona karjääri ei rajatud), mis tekitas kogukonnale tunde, et nad saavad ka sel korral karjääri rajamist mõjutada.

Nagu selgub Lüganuse juhtumi näitel, ei pruugi **eelnevate kogemuste mõju** mängida rolli vaid enda kogukonnaga seonduvate kogemuste baasilt. Sealset kogukonda on mõjutanud ka ümberkaudses piirkonnas toimuv. Näiteks on kogukond täheldanud, et kõik teised ümberkaudsed

karjäärid on alguse saanud väikesest karjäärast, ent ükski ei ole jäänud samadesse mõõtmetesse – see annab alust karta, et nii juhtuks ka Lüganusele planeeritava karjääri puhul. Sarnane on ka Põlva juhtumi näide, kuivõrd sünnitusosakonna sulgemisele eelnenud aastatel on olnud esil “koolisõda” ning toimunud mitme asutuse kohaliku esinduse sulgemine. Need kogemused sillutasid tee ka tulevastele kogukonnaaaktioonidele ning eeldatavasti aitasid kaasa ka kohalikus kogukonnas **sotsiaalsete võrgustike** tekkimisele. Sotsiaalsetesse võrgustikesse integreerituse olulisust kinnitavad Mannarini jt (2009: 912), kelle järgi parandasid võrgustikud märgatavalt osalejate värbamist.

Nii Lüganuse, Harmi kui ka Põlva juhtumi puhul oli oma roll ka **emotsioonidel**, mida on samuti sotsiaalsetes liikumistes osalemise selgitamiseks kasutatud (Van Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1). Näiteks mobiliseerus Lüganuse kogukond seetõttu, et vastaspoole suhtumine oli nende hinnangul olnud üleolev. Põlva ja Harmi juhtumi puhul andis tooni usaldamatus ning kogukonna rahulolematus sellega, et kogukonda ei kuulatud ning et eestvedaja sõnul „sõideti neist jõuga üle“. Klandermansi (1997, viidatud Stekelenburg ja Klandermans, 2013: 1 kaudu) järgi on liikumistes osalemise puhul kesksel kohal ka näiteks rahulolematus või kogemus ebaseaduslikust ebavõrdsusest (*ibid.*). Võimaliku ebaseadusliku tegevuse tajumise tõi olulise aspektina välja näiteks Harmi esindaja. Lisaks võib mobiliseerumise eeltingimust mõjutada ka sotsiaalmeedia, millest pikemalt kirjutasin selle töö peatükis 5.5.

5.2. Kogukonna struktuur ja kommunikatsioonijuhtimise korraldus

Kuigi kõiki kolme juhtumit ühendab konfliktisus, on konflikti tuum juhtumite lõikes siiski erinev. Seetõttu koosneb ka kogukond erinevatest inimestest. Lüganuse ja Harmi kogukonnad olid võrreldes Põlva kogukonnaga **üksteisele lähemal** nii geograafiliselt kui ka sotsiaalse sidususe poolest – näiteks huvitab karjääri rajamisega seonduv peamiselt selle läheduses elavaid inimesi ning ehkki Harmi kooli toodi lapsi ka kaugemalt, on enamasti siiski pärit Harmi lähedalt; näiteks suur osa kooli säilimise nimel võitlejaist olid tuttavad juba varem. Põlva kogukond oli rohkem laiali – sünnitushaigla olemasolu mõjutab ka kaugemate piirkondade elanikke, sest lähimad sünnitushaiglad paiknevad pärast sulgemist Võrust ja Tartus; ning kogukond ei olnud üksteisega varasemast niivõrd hästi tuttav.

Van der Horsti (2007: 2710) järgi saab aktiviste jaotada protesti liidriteks-organisaatoriteks ning laiemaks grupiks inimesteks, kes on valmis oma muret väljendama ehk näiteks petitsoone allkirjastama või protestimarsiga ühinema. Ka Põlva, Lüganuse ja Harmi juhtumi puhul on kogukonnas aktiivse rolli võtnud inimesed, kes jagunevad omakorda kahte gruppi, milleks on 1)

eestvedajad (umbes 3–8 inimest) ja 2) laiem aktivistide grupp (10–20 inimest). Tulemuste peatükis toodud kogukondade struktuuri iseloomustava Joonise 2 kontekstis on huvitav, et ka Hinsberg (2020) kirjeldab kogukonda järgmiselt: “nii-öelda lähiring ja õige mitu sibularõngast seal ümber”. Eestvedajate ja laiema aktivistide grupi vaheline suhtlus oli kõigi juhtumite näitel tihe, infot vahetati nii näost näkku mõttetalguid korraldades kui ka *online*-kanalite vahendusel. Sotsiaalmeedia roll siseringi infovahetuses oli kahtlemata suurem näiteks Põlva juhtumi puhul, kus kogukond oli ehk kõige rohkem “laiali”; Lüganuse-Harmi juhtumite puhul toimus enim suhtlust näost näkku.

Vallimäe ja Vihma (2019: 185) toovad välja, et Eesti kodanikuühenduste sisemise dünaamika seisukohalt on märkimisväärne sotsiaalmeedia kui võrgustumisvahendi tähtsuse kasv ning et üha enam inimesi osaleb kodanikualgatuses organisatsioonidega formaalselt liitumata (*ibid.*: 184). Tõepoolest, uuritud juhtumite näitel võib sotsiaalmeedia tõttu kogukonnana näha väga suurt hulka inimesi – näiteks Põlva juhtumi Facebooki grupiga liitunud ligi 3000 inimest, kelle seas oli tegelikult ka palju passiivseid liikmeid või lihtsalt huvilisi. Sotsiaalmeediaga kaasnevat pühendumuse vähenemist ning erinevate liikumistega liitumise ning nendest eemaldumise lihtsust toob esile ka Van Laer (2010: 406). Sotsiaalmeedia kaudu ühenduse hoidmisega kaasnevad teatud ohukohad, millega peaks arvestama nii kogukonnad ise kui ka otsustajad. Näiteks toovad Vallimäe ja Vihma (2019: 185) välja, et avalikul sektoril on keeruline hinnata, milliseid ühendusi poliitikakujundamisse kaasata – ka väikese formaalse liikmeskonnaga ühendusel võib olla sotsiaalmeedia vahendusel elanikelt tugev mandaat. Samas leiab Noorkõiv (2021), et aktivistid ei peaks alistuma trendile, kus kogukonnad on ühendatud vaid sotsiaalmeedia kaudu, vaid peaksid organisatsiooni liikmepõhiselt ehitama.

Kommunikatsioonitegevuste eest vastutasid suuresti eestvedajad, kelle hulka kuulus nii Põlva kui Harmi puhul ka kommunikatsioonialase haridusega inimene. Edukaks mobiliseerimis- ja mõjutustegevuseks vajati sotsiaalmeedias aktiivset tegutsemist ja sisuloomet, mis üldiselt nõudis uuritud juhtumite puhul eestvedajate-poolset juhtimist, ent samas olid teatud hetkedel ka kogukonnad ise väga aktiivsed. Mõlema juhtumi eestvedajad pidasid “pastakaga võitleja” ehk kommunikatsiooniinimese rolli oluliseks – tajuti, et sõnumite edastamise oskus oli suureks abiks. Ka Vallimäe ja Vihma (2019: 185) analüüsivad Eesti näitel, et ühendused tunnetavad vajadust heade digioskuste järele, et sotsiaalmeedia kaudu inimesteni jõuda (*ibid.*). Samas toodi välja, et oluline on üldine oskus suures informatsioonihulgas orienteeruda ning rõhutati ka juriidiliste teadmiste olulisust. Hinsberg (2020) selgitab, et kõiki pädevusi väikestel kogukondadel olla ei saagi; Noorkõiv (2021) soovitab nõuandeid küsida näiteks ka teistelt edukatelt kogukondadelt.

5.3. Kommunikatsioonikanalid ja -vahendid kogukonnaaktivismis

Sommerfeldti (2013: 349) järgi on aktivism fundamentaalselt sõltuv ressursside mobiliseerimisest ja haldamisest. Kui esmane mobiliseerumine toimus kogukondades loomulikult, siis liikumise järgmistes faasides kasutati kogukonna täiendavaks **mobiliseerimiseks** teadlikult erinevaid kommunikatiivseid kanaleid ja vahendeid – näiteks näost näkku suhtlust, aga ka sotsiaalmeediat. Samas täitsid mitmed kasutusel olnud võtted hoopis **mõjutavat** eesmärki (näiteks petitsioonid, piketid). Kirjanduses (Ruiu ja Ragnedda, 2017; Kübar, 2011) on välja toodud erinevaid mobiliseerimiseks ja mõjutamiseks/huvikaitseks suunatud kommunikatiivseid kanaleid-vahendeid – ning seejuures on mitmed neist kattuvad ehk et neid saab kasutada mõlema eesmärgi täitmiseks. Ka töö tulemusena koostatud maatriksist (vt Joonis 3) võib näha, et nii kogukonnad rakendasid teatud kanaleid-vahendeid mõlemal suunal – sellised olid näiteks mobiliseerimise ja mõjutamise ühenduskohas paiknev kogukonnaüritus või avalik sotsiaalmeedia.

Ühest küljest ongi kattuvus tingitud ilmselt sellest, et mõni kanal-vahend on multifunktsionaalne – näiteks saab kogukonnaüritustel uusi liikmeid värvata, ent samas ka õnnestunud üritusega otsustajatele laiaast toetusbaasist märku anda. Samas kumas eestvedajatega tehtud intervjuudest läbi, et kogukondadel ei olnud iga kanali-vahendi kasutamisel eelnevat kogemust, tuginedi oma parimale teadmisele või otsustati lihtsalt katsetada – näiteks põhjendas Lüganuse eestvedaja nii Facebooki kasutamist. Seda, et üldine ettevalmistus ei olnud ühelgi kogukonnal täiuslik ning **kohati alustati kommunikatsioonitegevustega põhjaliku eeltööta**, ilmestab ka asjaolu, et veebipetitsiooni loomiseks kasutati kas *Petitsioon.ee* veebilehte või kodulehe süsteemi – samas kui Hinsberg (2020) soovib kasutada ainult *Rahvaalgatus.ee* keskkonda, mis on veebipetitsiooni-keskkondadest ainsana õigusliku tagajärgega. Ent kuna mõnel juhul tulid kogukonda puudutavad otsused inimeste jaoks küllaltki ootamatult, on mõistetav, et eeltöö tegemiseks võib jääda vähe aega, sest tegutseda tuleb operatiivselt.

Lisaks traditsioonilistele *offline*-kanalite ja vahendite kasutamisele on juhtumite puhul näha ka laialdast *online*-tegevuste rakendamist. Interneti rolli kasvamist on kirjeldanud ka Ruiu ja Ragnedda (2017: 51), kes selgitavad, et interneti kasutamine pakub kogukonnaaktivistidele võimaluse väljendada end nii kohalikes piirides kui ka väljaspool. Kui Põlva kogukonna eestvedaja tõi välja, et nii on justkui välja kujunenud, et inimeste gruppi koondamiseks Facebooki kasutatakse, siis intervjuudest kumab välja, et interneti kasutamisele võib kogukonnaaktiviste suunata ka traditsiooniliste meediumitega kaasnevate murekohtade tajumine.

Näiteks toodi **tõhusaimate mobiliseerimiskanalinate- ja vahenditena** välja Facebook ja otsekontaktide kaudu suhtlus, samas kui meedia rolli hindab selles kontekstis oluliseks vaid sünnitusosakonna juhtumi eestvedaja. Hoffmani (2006: 68) järgi on peavoolumeedial piiratud võime mobiliseerumist puudutava info levitamisel, sest paljude ajakirjanduslike osapoolte jaoks raskendab seda tüüpi sisu neutraalsuse norme. Maapiirkondades toetab kohalik meedia tihtipeale kohalikku võimu (Nicodemus, 2004: 172). Ka Harmi esindaja leiab, et kohalik väljaanne on „valla hääleтору“.

Samas toob Nicodemus (*ibid.*) välja, et kui konflikti põhjusena tajutakse välist riski ning selle suhtes on kõrge ka kogukonna konsensus, võivad kohalikud ajakirjanikud pakkuda sellist meediakajastust, mis motiveeriks inimesi ühiselt ohu suhtes tegutsema (Nicodemus, 2004: 172). Tõepoolest jagas näiteks Lõuna-Eesti Postimees (2018b) infot selle kohta, millistes kohtades saab sünnitushaigla petitsioonile füüsiliselt allkirju anda. Ühe meediaga seonduva murekohana toob Harmi esindaja välja ka selle, et ajakirjanik pealkirjastas oma loo selliselt (*Harmi „viimane koolikell“*), et see võib kogukonna eesmärgile vastu töötada. Ka Ferrari (2016: 144) järgi võivad aktivistid avastada, et meedia naeruvääristab või depolitiseerib neid – või kujundab nende sõnumeid ümber.

Tõhusaimaks otsustajate mõjutamise vahendiks peetakse isiklikke vahetuid kohtumisi – ka Cammaerts (2007: 17) leiab, et ametlike poliitiliste osalejate kaasamine on olnud n-ö alternatiivsete diskursuste ühiskonnale tutvustamisel mõjukam kui internet (*ibid.*). Ent nagu kirjeldab Põlva esindaja, ei olnud kõik vahetud vestlused ühtviisi edukad. Samuti nendib ta esindaja, et kanalite-vahendite tõhusust on keeruline hinnata – meedia vahendusel teema avamine toimis tõhusalt, aga samaaegselt ka ebatõhusalt, sest võib ühtaegu teemale tähelepanu tõmmata, ent ka otsustajaid ärritada.

Samas, nagu toovad välja Greijdanus jt (2020: 51), on paljudel juhtudel *online*- ja *offline*-aktivism omavahel põimunud. Näiteks koguti juhtumite puhul petitsioonidele allkirju paralleelselt nii veebis kui ka paberil – uued meetodid toetasid traditsioonilisi. Valenzuela (2013: 17) leiab, et ühiskonnas muutusi läbi viivad liikumised peaksid mõistma, et *online*-platvormid saavad aidata kaasa kodanikuosaluse *offline*-vormidele, selle asemel et olla kaks eraldiseisvat ja paralleelset aktivismivormi. Ka Van Laeri ja Van Aelsti (2010: 4) järgi võib veebivahendeid näha olemasolevate vahendite „pikendustena“. Samas toovad nad välja, et internet mitte ainult ei toeta traditsioonilisi *offline*-tegevusi, vaid loob ka täiesti uusi *online*-protesti tegevusi (*ibid.*: 2). Uusim vahend kogukonnaaktivistide tööriistakastis on sotsiaalmeedia.

5.4. Sotsiaalmeedia kasutamise põhjused ja põhimõtted kogukonnaaktivismis

Sotsiaalmeedia on hakanud avaldama ühiskonnale palju mõju ning ka sotsiaalsed liikumised on oma mõtete ühiskonnas levitamiseks ja poolehoidjate leidmise kiirendamiseks hakanud sotsiaalmeediat ära kasutama (Imhonopi, Adenike ja Urim, 2013: 84). Ka Põlva, Lüganuse ja Harmi juhtumite puhul kasutasid aktivistid aktiivselt sotsiaalmeediat ning see oli ka eeldus nende juhtumite valimisse lisamiseks. Kõikide juhtumite puhul kasutati ainsa sotsiaalmeediakanalina Facebooki, luues seal nii avalikke lehti (Lüganuse, Harmi) kui ka avalikku grupp (Põlva), aga ka näiteks üks kinnine grupp (Lüganuse).

Peatükis 5.3. selgitasin muuhulgas meediakajastustega kaasnevat miinuseid, mis on ilmselt üheks põhjuseks erinevate *online*-kanalite kasutuselevõtmisel. Ent töö tulemusena selgus, et **Facebooki otsustati kasutada erinevatel põhjustel**: näiteks tajuti Põlva kogukonnas, et see on vahend, millega on väga lihtne inimesi gruppi koondada ja infot vahetada – ning et on lihtsalt välja kujunenud, et Facebooki sellistel puhkudel kasutatakse. Samas ei olnud näiteks Lüganuse kogukonnal selle võrgustiku kasutamisel varasemat kogemust ning otsustati lihtsalt katsetada.

Samuti selgus töö käigus, et sotsiaalmeedia mõju otsustusprotsesside mõjutamisele nähakse kohati väga suurena, mis on küllap samuti üks põhjustest, miks Facebooki kasutama hakati. Põlva juhtumi näitel oli sünnitusosakonna n-ö sulgejate jaoks arusaamatu, miks on Põlva kogukond sulgemise vastu – toodi välja argument, et kui sünnitusosakonnad suleti Haapsalus ja Jõgeval, siis ei olnud kogukondadel selle vastu midagi ning sulgemine toimus edukalt. Põlva juhtumi eestvedaja kuulis oma kogukonna liikmetelt arvamusi selle kohta, et nende osakondade sulgemise ajal ei olnud Facebooki – kui see oleks olemas olnud, siis ehk ei olekski neid suletud. Ka Afouxenidise (2014: 3) uuritud Kreeka ülikoolisüsteemi juhtumi näitel leidis 95% uuringus osalenutest, et aktiivset gruppi ei oleks ilma vastava internetileheta üldse tekkinudki. Seega omistavad kogukonnaliikmed **sotsiaalmeediale kohati lausa otsustavat mõjujõudu**.

Sotsiaalmeedia kasutamise **peamised eesmärgid** olid info jagamine, info kogumine ning mobiliseerimine. Valenzuela (2013: 6) järgi pakub sotsiaalmeedia võrreldes teiste meediumitega sobivaid võimalusi kõiki kolme tüüpi mobiliseeriva informatsiooniga kokkupuutumiseks ehk nii **identifitseerivat, asukohapõhist kui ka taktikalist teavet**. Ehkki eestvedajate nägemust seoses sotsiaalmeedia positiivsete ja negatiivsete mõjudega võtan täpsemalt kokku järgmises peatükis, võib üldistavalt öelda, et kogukonnad kasutasid ära Facebooki võimalusi kõiki kolme tüüpi info jagamiseks – arutati nii ürituste korraldamisega seonduvat infot (asukohapõhine); jagati

protestiaktsioonis osalemiseks juhiseid (taktikaline), aga pakuti kogukondadele võimalust ka eestvedajatega otse ühendust võtta (identifitseeriv).

Info kogumise mõttes tuli huvitava mõttena välja, et ühe (Põlva) juhtumi esindaja tajus, et Facebook töötas teatavas mõttes **kraadiklaasi ning olukorra hindajana** – kuna alguses ei teatud, kas kogukond on sulgemisotsusega rahul või mitte, andis see eestvedajaile head sisendit mõistmaks kogukonna meelestatust.

Mobiliseerimine ei olnud eestvedajate sõnul Facebooki kasutamisel esmaseks eesmärgiks. Seda võib seostada ka ühe minu poolt välja toodud järeldusega, et sotsiaalmeediat kasutati eelkõige **tuumikust kaugemalolevate inimeste mobiliseerimiseks**. Võib öelda, et kui Põlva juhtumi puhul oli Facebook nii mobiliseerimis- kui mõjutuskanal, siis Lüganuse ja Harmi juhtumi puhul täitis see rohkem mõjutuskanali rolli. Seda seetõttu, et Põlva kui rohkem hajali kogukonna puhul on raskem otsekontakti luua, sest potentsiaalselt huvitatud inimeste olemasolust kas ei teata või ole võimalik nendega otse ühendust võtta. Ka Ruiu ja Ragnedda (2017: 64) toovad välja, et väikestes kogukondades, kus sotsiaalne sidusus on niigi kõrge, suhtlevad inimesed peamiselt näost näkku.

Kogukondade Facebooki kasutamise **põhimõtted erinesid ka avatuse vs. kinnisuse vaatenurgast**. Põlva eestvedajad langetasid üsna kiiresti otsuse selle kohta, et tegutsetakse nii avalikult kui võimalik, ent Lüganuse aktivistidel oli teistsugune lähenemine. Lüganuse kogukond lõi kogukonna-siseseks infovahetuseks kinnise Facebooki grupi, mida nimetati ka sõjastrateegiaks. Selle peamise eelisenähtisena nähti ajalist puhvrit, mida see kogukonnale arendaja ees pakub.

5.5. Sotsiaalmeedia positiivsete ja negatiivsete omaduste tajumine kogukonnaaktivismi kontekstis

Kui esialgu oli üheks Facebooki kasutamise põhjuseks ka varasema kogemuse puudumise tõttu lihtsalt katsetamine, siis aktivismi käigus said kõik eestvedajad sotsiaalmeedia kasutamisel arvestatava kogemuse. Tagantjärele oskasid aktivistid oma kogemusele tuginedes tuua välja ka aktivismi käigus kogetud sotsiaalmeedia positiivseid ja negatiivseid omadusi. Sotsiaalmeedia mängib uuritud juhtumite näitel **kogukonnaaktivismis (nii mobiliseerimis- kui mõjutusprotsessis) suurt rolli** – seda ka kogukonnaaktivistide arvates.

Kasulikkus hajali kogukondade jaoks

Kolme uuritud juhtumi näitel võib öelda, et sotsiaalmeedial on kõige suuremad eelised nende kogukondade jaoks, kus kogukond on laiali nii geograafilises kui sotsiaalse siduduse mõttes.

Sotsiaalmeedia **lihtsustab kogukondade** (kui suures pildis üsna väikeste gruppide) **jaoks nii mobiliseerumist kui ka mõjutamist** – ka Ruju ja Ragnedda (2017: 64) toovad välja, et väikestes kogukondades, kus sotsiaalne sidusus on niigi kõrge, suhtlevad inimesed peamiselt näost näkku.

Kogukondade arvamus nähtavaks

Greijdanus jt (2020: 51) toovad välja, et vähemusrühmad saavad sotsiaalmeedia vahendusel luua hõlpsamini kontakte ja teha ennast kuuldavaks. Ka kõigi kolme kogukonna eestvedajad tunnevad, et **sotsiaalmeedia annab neile hääle ja teeb pahameele nähtavaks**. Põlva eestvedaja kirjeldab, et kodanikuühiskonna mõttes on sotsiaalmeedia teinud laiemalt nähtavaks selle, et Eestis on väga palju erinevaid arvamusi selles osas, kuidas ühiskonda korraldada. Selle tulemusena tekivad pluralism on hea omadus (Greijdanus jt, 2020: 52).

Ent samas kaasneb pahameele nähtavaks tegemisega ka sotsiaalmeedia kasutamise varjukülg, mida nimetaksin **arvamuste paljususe** efektiks. Põlva kogukonna eestvedaja toob välja tundmuse, et kui arvamusi on nii palju, võib tekkida otsustavatel positsioonidel olevatel inimestel tunne, et kõikide arvamust ei olegi võimalik arvesse võtta. See aga pärsib kogukonnaühiskonna tegevust ja edukust. Eesti näitel kinnitab sellise kogukonnavõitluste omavahelise konkurentsi olemasolu ka Hille Hinsberg (2020), kinnitades, et see on tõesti “päris tihe turg”. Kodanikuühiskonna eksperdid (Hinsberg, 2020, Noorkõiv, 2021) toovad välja, et tavapärased meetodid – nii plakatiprotestid kui ka näiteks Facebooki protestid – ühel hetkel paratamatult devalveeruvad. Van Laeri ja Van Aelsti (2010: 18) sõnul on “uus meedia” kaotanud oma uudsuse.

Toetuse väljendumine reaalse tegevusena

Uuritud juhtumite näitel võib öelda, et sotsiaalmeedia aitab kogukonna mobiliseerumisele kaasa, ent samas tasub tähelepanu pöörata sellele, kas näiteks tuhanded Facebooki grupiga liitujad annavad algatusele ka reaalset väärtust. Põlva juhtumi eestvedaja sõnul ei korraldanud nad küll väga suuri üritusi, ent nende jaoks jäi õhku küsimus, kui paljud nendest inimestest, kes Facebookis aktiivselt kaasa elavad, on valmis ka päriselt midagi tegema. Kriitikute silmis ongi *online*-aktivism *slacktivism*, mis tekitab küll inimestes hea tunde, ent võib tegelikult kodanike tähelepanu teistest ja efektiivsematest osalusvormidest kõrvale juhtida (Christensen, 2011: 9).

Ent kui vaadelda näiteks Põlva kogukonna allkirjade kogumise aktsiooni, saab järeldada, et inimeste kaasalöömine näiteks Facebooki grupiga liitumise näol väljendus tõesti ka reaalses tegutsemises. Kogutud allkirjade hulk oli väga kõrge ning ka paberil allkirjade kogumine ei algatanud mitte eestvedajad, vaid teised kogukonna liikmed. Ka Põlva kogukonna eestvedaja leiab,

et allkirjade kogumise näitel oli valmis tegutsema palju rohkem inimesi, kui oli liikmeid Facebooki grupis. Eestvedaja lisab, et kõik see on ka kontekstuaalne ning sõltub sellest, mida kõrvale tehakse ja mis kanaleid veel kasutatakse – kombineerides on võimalik eri kanalite miinuspooli vähendada. Noorkõivu (2021) hinnangul tuleks võrrelda võrreldavaid asjaolusid – paljud inimesed, kes on võib-olla ainult sotsiaalmeediaaktivistid, ei teinud enne tõenäoliselt mitte midagi. Igal juhul tuleb aga silmas pidada, et sotsiaalmeedias esmane emotsiooniväljendus muutuks ka päris tegevuseks (Hinsberg, 2020).

Tõsiseltvõetavuse küsimus

Online-aktivismi puhul toob Põlva juhtumi esindaja välja **tõsiseltvõetavuse** küsimuse: kui mingi tegevus jääb vaid Facebooki, siis ta marginaliseerub ning otsustajatel võib tekkida suhtumine, et „las nad siis arutavad kuskil seal omaette ja elavad oma pahameele välja, elu läheb edasi“. Põlva esindaja leiab, et seetõttu on hea oma tegevust seisukohtadena ka näiteks meediasse viia. Van Laer ja Van Aelst (2010: 17) leiavad, et paraku ei taju otsustajad isikupärastamata e-maili võrdväärseks käsitsi kirjutatud kirjaga (*ibid.*). Hinsberg (2020) siiski sotsiaalmeedia puhul tõsiseltvõetavuse puudumise ohtu ei näe – kanali nime asemel loeb tema sõnul rohkem see, kas osatakse sõnumit kanalist „esile tõsta“, leida õige platvorm sõnumi levimiseks ehk üldine sõnumi vormistamise ja pakendamise oskus. Ka Noorkõivu (2021) hinnangul võib meediaartiklite mõju olla sotsiaalmeedia omast hoopis väiksem – suur hulk poliitiku valijaid ühes grupis võib olla otsustaja jaoks palju ohtlikum.

Sotsiaalmeediapädevuse puudumine

Harmi esindaja arutles, et sotsiaalmeedia annab küll kogukondadele hääle, aga igäihte arvamus ei ole alati kvaliteetselt esitatud ning võib sellisel juhul jätta kogukonnast halva mulje. Harmi eestvedaja nägi, et kogukonna puhul oli sotsiaalmeediakanalite kasutamine läbi mõtlemata ning kuna postitusi said teha mitmed kogukonna liikmed, tekkis olukord, kus kanaleid kasutati läbisegi. Hinsberg (2020) arvates ei ole kellegi tsenseerimine vajalik, ent nii nagu kõikide ülesannete juures, tuleb ka sotsiaalmeedias puhul rollijaotus formeerumisel läbi mõelda, sest lihtalt aktiivne postitamine ei aita jõuda eesmärkideni. „Pastakaga võitleja” ning digipädevustega inimeste rolli peavad oluliseks nii eestvedajad kui eksperdid, seejuures soovivad Noorkõiv (2021) kogukondadel õppida ka teiste edukate kogukondade kogemusest.

Digilõhe

Sotsiaalvõrgustikega kaasneb risk süvendada ebavõrdsust, kui sotsiaalmeedia kasutajate populatsioon kaldub tehnoloogiliselt asjatundlike ning kõrge inim-, sotsiaalse ja majandusliku

kapitaliga inimeste poole (Valenzuela jt, 2012: 13). Näiteks on töölisklassi inimesed veebis poliitiliselt vähem aktiivsed, sest nad tunnevad end tehnoloogiliselt vähem pädevana (Greijdanus jt, 2020: 50). Lisaks on tõestatud, et noored inimesed tegutsevad rohkem *online*'is ja vanemad mehed enam *offline*'is (Greijdanus jt, 2020: 50). Nii Harmi kui Põlva esindajad tundsid, et sotsiaalmeedia jätab mõned kogukonna liikmed/inimesed arutlust kõrvale. Eestvedajad kombineerisid kogukonna mobiliseerimisel *online*- ja *offline*-kanaleid, näiteks pidid nad lisapingutusi tegema vanemate inimestega ühenduse saamiseks, kellega suhtlesid nad näiteks telefoni teel või kasutasid kohalikesse uudisväljaannetesse teadete lisamise võimalusi.

Samas arutles Põlva eestvedaja, et COVID-19 pandeemia näitel tegutsevad Eesti koolid väga edukalt ka eriolukorras ning kuna ligipääs internetile on maailma mõistes väga kõrge, ei ole ta kindel, kas digilõhe Eesti puhul paika peab. Tõepoolest on Euroopa Poliitikauuringute Keskuse 2019. aasta raporti andmetel Eesti digitaalse õppimise poolest Euroopa Liidu riikide seas esimesel kohal, muuhulgas tuuakse Eesti elanikel kõrge arvutialane kirjaoskus (HITSA, 2019). Siiski eksisteerib digilõhe probleem ekspertide sõnul ka Eestis – Hinsbergi (2020) nägemuses ei ole Eestil selles osas teiste riikidega vahet; Noorkõiv (2021) leiab, et ilmselt ei ole see Eestis nii suur probleem kui mõnes teises riigis. Ekspertide sõnul on kogukondadel *online*-kanalite kaudu keerulisem jõuda nii vanemate inimesteni kui ka nendeni, kes end ise sotsiaalmeediast eemale hoiavad (Hinsberg, 2020, Noorkõiv, 2021) – sellega peavad kogukonnaaktivistid arvestama.

Kõlakambri efekt

Hille Hinsberg (2020) toob välja, et aktivismi vaenlane on neutraalsus – inimesed soovivad tihti säilitada oma mugavust ning erapooletust. Aktivismi tuum on mobiliseerimises ning kaasa tõmbamises, pannes huvituma piisavalt hulka inimesi, kes algatusse pooldavalt suhtusid (*ibid.*). Näen, et sotsiaalmeedias tekkiv kõlakambri efekt võib olla üks põhjustest, mis Eesti kogukonnaaktivismi juhtumite hulka on kasvatanud. Kõlakambri efekti tekkimise võimalust toob välja Põlva juhtumi esindaja, kelle sõnul muutub Facebook sellise eesmärgi (aktivismi) puhul ühel hetkel paratamatult kõlakambriks. Greijdanuse jt (2020: 50) järgi soodustavad sotsiaalmeedia omadused (näiteks inimeste sõbralistist eemaldamise lihtsus) kõlakambrite teket (Greijdanus jt, 2020: 50).

See tähendab, et “ühine reaalsus” saab kõlakambri sotsiaalselt valideeritud ning see võib tugevdada inimeste maailmavaateid (*ibid.*). Tugevnev maailmapilt on aga kaugemal neutraalsusest, mis inimesi algatuses kaasa löömisest eemale hoiab – nagu seda kirjeldab Hinsberg – ning on selge, et kirglikkus mingi teema suhtes kipub väljenduma ka aktiivsemas sõnavõtus ja

enda nägemuse eest seismises – väljendugu see siis kas näiteks külakoolide kui väärtuse eest seismises või veendumuses, et sünnitusosakond peab säilima ka väiksema sündide arvuga haiglates. Noorkõivu (2021) nägemuses suureneb inimeste võime ühiskondlikes küsimustes kaasa mõelda siis, kui nad osalevad arutelus; ise mõtlevad, kirjutavad ja ütlevad; saavad oma sõnumile reaktsiooni ning selles mõttes on kõlakambrid ainus viis sotsialiseerida suuremat osa ühiskonnast.

Ent ehkki ägedad debatid aitavad inimesi mobiliseerida, leitakse, et viimasel ajal on avalikud debatid ülearu emotsionaalsed, mis toob kaasa polariseerumise ega ole kasuks ühenduste huvikaitseliste pikaajaliste eesmärkide elluviimisele (Vallimäe ja Vihma, 2019: 182). Töö tulemusena selgus, et emotsionaalseid tekste kasutasid kõikide juhtumite aktivistid – kes petitsioonitekstis, kes sotsiaalmeedias tegutsedes. Ka Greijdanus jt (2020: 52) toovad sotsiaalmeedia heade omaduste kõrval välja, et sotsiaalmeedia poolt nähtavaks tehtavad arvamused võivad tekitada ka polariseerumist.

Mõjutustegevuse ja kõlakambri kontekstis on oluline mõista, et kogukonna teadlikkus sellest, millele tuginedes otsuseid tehakse – ning mis on teiste huvirühmade, mh ka otsustajate nägemus – mõjutab otseselt huvikaitsese edukust. Kõlakambris võib kergesti tekkida olukord, kus liigne emotsionaalsus takistab konstruktiivse argumentatsiooni teket ning seetõttu otseselt ka kogukonna edukust diskussioonis osalemises. Ka Hinsberg (2020) soovib vältida olukorda, kus ametnikud teevad otsuseid näiteks majanduslikele kaalutlustele tuginedes, ent aktivistid loovad neid hoopis “teistsuguste vitstega”. Samas toob Noorkõiv (2021) välja, et emotsionaalsuse kasutamine peaks sõltuma kogukonna eesmärgist – suure rahvaliikumise korraldamiseks võib olla tulemuslik, ent liiga agressiivne tegutsemine hoopis poliitikud välja vihastada ning kogukonna vastu töötada.

Uuritud juhtumite näitel võib suurt oht kõlakambri tekkeks olla Lüganuse kogukonnas sealse kinnise Facebooki grupi tõttu, mida nimetati ka “sõjastrateegiaks”. Kogukond nägi grupi eelisena ajalise puhvri tekitamist, mis annab kogukonnale informeerituse mõttes eelise. Kinnises grupis toimus aktiivne infovahetus ning väliseid osapooli sinna gruppi vastu ei võetud – seega ei lubatud oma inforuumi ka alternatiivseid argumente ega arvamusi. Siiski tasakaalustas Lüganuse juhtumi puhul kinnist gruppi avalik leht ning Lüganuse eestvedaja oli ka ainuke, kes kirjeldab, kuidas kogukonna veetaval avalikul lehel vastaspoole (ehk arendajaga) lausa diskuteeriti. Hinsberg (2020) leiab, et ainult enda sõnumi ümber “vahutamine” võib ühel hetkel tekitada tagasilööke ka kogukonna enda sees – minnakse põlema n-ö mikroküsimuste peale, unustades seejuures ära, et enda sõnumit pole suure osa väliste osapoolteni veel viidud.

Kõlakambri efekt ja vaikuse spiraal

Põlva juhtumi eestvedaja tajub Facebooki ühe miinusena kõlakambri tekkimisega kaasneva olukorra, kus hääled, kes arvaks teistmoodi, jälgivad kõrvalt ning ühel hetkel ehk enam väga ei panusta. Vaikuse spiraali teooria järgi tsenseerivad inimesed arvamusi, mille puhul nad eeldavad, et need on ebapopulaarsed (Greijdanus jt, 2020: 50). On selge, et mida “laiemana” hoida kogukonna sõnum, mida välistele osapooltele edastatakse, seda rohkem inimesi selle “laiema” sõnumi alla ka mahub. Liigselt polariseerudes ning äärmuslikuks minnes (mida soodustab kõlakambri efekt) võib kogukond seega hoopiski liikmeskonda kaotada, sest ühisosa jääb järjest väiksemaks. Samas arutleb Viik (2019), et sotsiaalsete keskkondade ümbert seinte ära kadumise tõttu peab iga ütleja arvestama sellega, et ta kas solvab kedagi või silub oma sõnumi nii lahjaks, et ei paku enam kellelegi huvi.

Samas võib sotsiaalmeedia vaikuse spiraali teooriast lähtuvalt avaldada mobiliseerumisele positiivset mõju. Van Zomereni jt (2004: 651) järgi on üks mobiliseerumise eeltingimustest taju tõhususest, mida tõstab tunne, et teised grupiliikmed on valmis tegutsema (*ibid.*). Uuritud juhtumite eestvedajad arvavad, et ka sotsiaalmeedia võib sellise taju tekkimist soodustada. Leian, et indiviidil on oluliselt kergem algatusega liituda, kui ta näeb, et näiteks mõne aktivismi Facebooki grupi liikmete hulgas on juba 100 tema sõpra või 10 naabrit. Traditsioonilised meediakanalid võivad küll edastada infot protestialgatusest, aga kui indiviid ei tea, kas ja kui palju teisi inimesi ja/või tuttavaid algatusega liitub, on küllap ka tema taju tõhususest nõrgem.

5.6. Sotsiaalmeedia-alased soovitused kogukonnaaktivistidele

- Enne sotsiaalmeedias algatuse loomist tasub veenduda, et kõik ratsionaalsemad kanalid ja vahendid on ära proovitud.
- Ettevalmistus on sotsiaalmeedia kasutamisel väga oluline – tuleb selgelt kaardistada, kelleni oma sõnumitega jõuda soovitakse ning milliseid lahendusi on hea selleks kasutada.
- Kuna sotsiaalmeedias on järjest kasvav hulk erinevaid algatusi ja arvamusi, ei piisa teiste kogukondade seas silma paistmiseks ainult tavapärasest protestiüritusest Facebookis. Loovus ja värskus aitavad silma paista.
- Lisaks sotsiaalmeedias tegutsemisele tuleb kasuks paralleelselt teiste vahendite-kanalite kasutamine, sest eri tegevusi kombineerides saab iga kanali-vahendi positiivseid omadusi võimendada või negatiivseid vähendada. Näiteks saab digilõhe puhul kompenseerida veebivahendite puudujääke vanemate inimesteni jõudmisel *offline*-vahenditega.
- Ehkki emotsionaalsed sõnumid levivad sotsiaalmeedias hästi, ei tasu nendega liialdada ning tuleb hoolikalt läbi mõelda, millised on kogukonna eesmärgid. Liikmete mobiliseerimisel võivad need hästi töötada, ent need ei pruugi olla sama tõhusad otsustajate mõjutamisel – halval juhul võib liigne agressiivsus hoopis kogukonna vastu töötada.
- Kuna otsustajad langetavad otsuseid enamasti majanduslikele või õiguslikele raamistikele tuginedes, tasub emotsionaalsuse asemel läheneda esmalt ratsionaalsemate võtetega ja sõnumitega, mis peavad olema hästi argumenteeritud.
- Heale argumentatsioonile aitab kaasa teiste osapoolte nägemusega kursis olemine – see vähendab ka kõlakambri efekti teket. See tähendab, et ainult enda kogukonna liikmetega suhtlemise asemel tuleb silma peal hoida laiemal infovool, mh näiteks vastaspoole sotsiaalmeediasisul.
- Sotsiaalmeedia on võimekas kanal, mille oskuslikust kasutamisest võib kogukond palju kasu lõigata – see eeldab aga sotsiaalmeediamaaistikul hästi orienteeruvat kogukonnaliiget. Kui kogukonnaliikmetel puuduvad vajalikud oskused, tasub sotsiaalmeedia-alast nõu küsida teistelt edukatelt kogukondadelt, tuttavatelt või näiteks Eesti Vabaihenduste Liidult.

5.7. Meetodikriitika ja edasised uurimisvõimalused

Üldjoontes pean bakalaureusetöös kasutatud meetodeid õigustatuks. Bakalaureusetöö kujunes kirjutamise käigus väga mahukaks ning seda suuresti seetõttu, et uurisin kolme eraldi juhtumit – see kasvas teksti, mh ka näiteks kasutatud materjalide, mahtu kohati kolmekordseks. Samas leian, et mitme-juhtumi disainiga uurimus oli töö seisukohast väga vajalik. Yini (2018: 61) järgi on analüütilised järeldused, mis kooruvad iseseisvalt kahest juhtumist, tugevamad kui need, mis tulenevad vaid ühe-juhtumi disainiga uurimusest. Ka mina tundsin töös järeldusi kirjutades, et näited kolmest juhtumist annavad millegi väitmiseks suurema kindluse ning ka parema võrdlusbaasi. Samuti tundsin, et peab paika väide, et juhtumiuurimuses on oluline kasutada erinevatest allikatest pärinevaid andmeid, näiteks dokumendiinfot ja intervjuusid (Laherand, 2012: 83).

Kõige rohkem väljakutseid esitas töös dokumendianalüüs andmekogumismeetodina. Dokumendianalüüsi tehes pidin läbi töötama väga suure hulga materjale, muuhulgas ka sotsiaalmeediapostitusi, mida on kohati küllaltki keerukas süstematiseerida. Materjale läbi töötades tekkisid aeg-ajalt kahtlused, mida oluliseks pidada ning mida lähemast uurimisest välja jätta. Yini (2018: 115) sõnul peab dokumentide käsitlemisel olema hoolikas ning arvestama, et need ei ole päriseluliste sündmuste täpsed üleskirjutised. Dokumente ei tohiks võtta kui erapooletuid andmeid (Flick, 2009: 55). Seetõttu oli dokumendianalüüsi käigus kogutud andmete kontrollimine eestvedajatega tehtud poolstruktureeritud intervjuude kaudu väga kasulik, sest sain enda märgitule kinnitust intervjuueeritavate nägemuse kaudu. Ekspertidega tehtud intervjuud lisasid tasakaalukust töö tulemuste analüüsimisse, sest ekspertide nägemus oli mitmel juhul kogukonnaaktivistide arvamusest erinev.

Samas kaasnesid omad murekohad ka intervjuudega, kuivõrd planeeritud aja sisse oli keeruline mahutada kõiki mind huvitanud aspekte: küsida samaaegselt nii taustainfo täpsustamise seisukohast olulisi küsimusi, uurida intervjuueeritava nägemust toimunu kohta ning proovida analüütilisemalt läheneda ka kommunikatiivsele küljele. Tundsin, et intervjuu kulges lihtsamini Põlva juhtumi eestvedajaga, sest meediaalase hariduse tõttu mõistis ta minu küsimusi hästi ja oskas välja tuua aspekte, millele ma ise mõelnud ei olnud. Lüganuse eestvedajaga tehtud intervjuu puhul tajusin, et soovisin kohati saada liiga analüütilisi vastuseid, mida ei saa paratamatult anda inimene,

kes ei ole kommunikatiivset külge ise uurinud – on just uurija ülesanne leida intervjueeritavat arvestades sobivamaid küsimused.

Tegin iga juhtumi kohta vaid ühe intervjuu ning samuti ei kontrollinud ma intervjueeritavate väiteid eraldi. Sõltusin juhtumite kirjeldamisel nende inimeste nägemusest ning kuna tegu on polariseerivate teemadega, on need kindlasti mingil määral kallutatud. Samas ei seadnudki ma endale eesmärgiks juhtumitest täiesti tasakaalustatud pildi avamist, vaid keskendusin kommunikatiivsetele protsessidele ning detailsemalt just aktivistide nägemusele ja tegevusele.

Töö tulemusena saadud andmestikku analüüsisin kvalitatiivse temaatilise sisuanalüüsi kaudu. Juhtumeid läbiv (*cross-case analysis*) analüüsimine on keeruline ja mahukas töö – ühest küljest suure andmestiku tõttu ning teisalt ka seepärast, et kõik kolm juhtumit erinevad üksteisest ning alati ei ole lihtne leida kõrvutatavaid asjaolusid. Nagu toovad välja Kalmus jt (2015), loob võrdlusvõimalus loob eeldused suuremaks üldistatavuseks võrreldes juhtumipõhise analüüsiga. Samas on kvalitatiivse sisuanalüüsi peamiseks puuduseks, et see loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali (sageli mitteteadlikuks) kogumiseks ning uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks (*ibid.*). Seda ohtu tajusin töö koostamisel ka mina, ent samas püüdsin järjepidevalt silmas pidada seda, et ma ei “väänaks” üldistuste tegemiseks ühegi juhtumi eraldiseisvaid tulemusi. Ilmselt aitas seda vältida ka triangulatsioon ehk eri tüüpi andmekogumismeetodite kasutamine.

Piiratud mahu tõttu ei jõudnud ma bakalaureusetöö raames uurida sugugi kõike, mis tegelikult uurimist väärt oleks. Oma töös keskendusin rohkem kogukonnaaktivistide endi nägemusele kogukonnaaktivismist – seda tasakaalustasin küll ekspertide kaasamisega, ent siiski olid ka soovitused suunatud just kogukondadele. Seetõttu oleks **edasise uurimisvõimalusena** huvitav käsitleda ka n-ö vastaspoolte (näiteks haigla, kohalikud omavalitsused, arendaja) vaatenurki seoses nende juhtumite ja näidetega. Kuna kogukonnaaktivismiga tegelemisel on suur roll ka avalikul sektoril, näen olulise uurimissuunana keskendumist ka sellele osapooltele. Uurimist väärivad see, kas ja kuidas otsustajad sotsiaalmeedia ning kogukonnaaktivismi tugevnemisega toime tulevad – ning kindlasti oleksid väärtuslikud ka praktilised soovitused selles osas, kuidas sotsiaalmeedias tegutsevaid kogukondasid otsustamisprotsessidesse paremini kaasata.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida sotsiaalmeedia rolli kogukonnaaktivismis kolme juhtumi – juba eelnevalt mainitud Põlva Haigla sünnitusosakonna, Lüganuse lubjakivikarjääri ning Harmi kooli – näitel. Selleks kaardistasin kommunikatiivsete aspektide, aga eelkõige sotsiaalmeedia mõju kogukonnaaktivismile nii mobiliseerimis- kui mõjutustegevuste vaatenurgast. Samuti soovisin tööga kodanikuühiskonna ekspertide nägemusele tuginedes välja pakkuda sotsiaalmeedia kasutamise soovitusel kogukonnaaktivistidele. Kuna kogukonnaaktivismi mõistmine eeldab laiemat pildi ning taustsüsteemi mõistmist, uurisin ka kogukondade mobiliseerumist, sisemist struktuuri ja kommunikatsioonijuhtimise korraldust ning kommunikatiivsete vahendite ja kanalite kasutamist laiemalt.

Uurimismeetodina kasutasin kvalitatiivset mitme-juhtumi disainiga juhtumiuurimust – selle käigus kogusin andmeid dokumendianalüüsi ja poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Dokumendianalüüsi käigus kasutasin nii avalikke allikaid, uuringuid, veebilehekülgi, meediakajastusi kui ka muid dokumente. Seejuures intervjuueerisin kõigi kolme juhtumi üht eestvedajat ning soovitusel saamiseks kahte kodanikuühiskonna eksperti. Kogutud andmeid analüüsisin kvalitatiivse temaatilise sisuanalüüsi kaudu – viisin läbi juhtumeid läbiva (*cross-case*) analüüsi, mis keskendus kolme juhtumi põhjal üldistuste tegemisele.

Uurimistöö tulemustest selgus, et kõik kolm juhtumit olid olemuselt väärtuskonfliktid, kus kogukonna esmane mobiliseerumine toimus orgaaniliselt. Kogukondade mobiliseerumine toetus eri ajenditele – paigakiindumusele, tõhususele, sotsiaalsetele võrgustikele, eelnevatele kogemustele, sümbolilistele tähendustele, emotsioonidele ja ka kommunikatiivsetele aspektidele.

Mobiliseerunud kogukonnas võis kõigi kolme juhtumi puhul eristada kolme peamist kihti: eestvedajad (tuumikgrupp), laiem aktivistide grupp ning üldine kogukond. Kommunikatsioonitegevuste eest vastutasid peamiselt eestvedajad, ent samas oli mõne juhtumi puhul aeg-ajalt oluline roll ka teistel kogukonna liikmetel. Kommunikatsiooniinimese ehk “pastakaga võitleja” rolli pidasid eestvedajad väga oluliseks, ent samas tajuti ka teiste oskuste, näiteks juriidilise info läbitöötamise, tähtsust. Mobiliseerimis- ja mõjutustegevuseks kasutati ka sotsiaalmeedias aktiivset tegutsemist ja sisuloomet, mis nõudis eestvedajate-poolset juhtimist.

Kommunikatiivsetest kanalite ja vahendite kasutamise uurimisel selgus, et kui kogukondade esmane mobiliseerumine oli orgaaniline, siis liikumise järgmistes faasides kasutati kogukonna täiendavaks mobiliseerimiseks teadlikult erinevaid kommunikatiivseid kanaleid ja vahendeid.

Samuti kasutati vahendeid-kanaleid, mis olid suunatud mõjutamiseks. Töö tulemusena valmis ka vahendeid-kanaleid *online-offline* ja mobiliseerimise-mõjutuse skaalal määratlev maatriks. Lisaks traditsiooniliste meetodite (näiteks näost näkku suhtluse, meedia kaasamise või pikettide) kasutamisele tegelesid kõik kogukonnad ka *online*-aktivismiga, löid veebipetitsioone ning tegutsesid aktiivselt sotsiaalmeedias. Kui tulemuslikemate mobiliseerimistegevustena toodi välja Facebook, näost näkku suhtlus ja meedia, siis mõjutamise puhul peeti kõige mõjusamaks just isiklikku vahetuid kohtumisi otsustajatega. Samas nenditi, et üks võte ei pruugi tõhus kogu võitluse jooksul.

Sotsiaalmeediakanalitest kasutasid aktivistid sotsiaalvõrgustikku Facebook, luues seal avalikke lehti, aga ka kinniseid ja avalikke gruppe. Sotsiaalmeedia kasutamise põhjustena toodi väljakujunenud tava selliseks puhuks Facebooki kasutamist, samuti võib põhjusena mõista suurt sotsiaalmeediale omistatud mõjujõudu, aga ühel juhul otsustati varasema kogemuse puudumise tõttu selle kanaliga lihtsalt katsetada. Sotsiaalmeediat kasutati eelkõige info jagamiseks, info kogumiseks ja mobiliseerimiseks. Sotsiaalmeedia kasutamise põhimõtted erinesid kogukonniti oluliselt – kui näiteks Põlva kogukond otsustas tegutseda nii avalikult kui võimalik, siis Lüganuse juhtumi puhul loodi teadlikult ainult kogukonna liikmete infovahetuseks mõeldud kinnine Facebooki grupp.

Eestvedajad nägid sotsiaalmeedial olulist rolli nii mobiliseerimis- kui ka mõjutamisprotsessis, ent samuti tajusid nad nii sotsiaalmeedia positiivseid kui ka võimalikke negatiivseid omadusi, mis kogukonnaaktivismile mõju võivad avaldada. Positiivsete omadustena tajuti mitmekülgset info jagamise ja kogumise võimalust, diskussioonivõimalust, kogukonna arvamuse nähtavaks tegemist ning alternatiivi füüsilise kohalolu nõudmisele. Võimalike negatiivsete omadustena toodi esile arvamuste paljususe efekti tekkimist, digilõhe aspekti, tõsiseltvõetavuse vähenemist, info üleküllust, kõigile hääle andmise varjukülge ning kõlakambri efekti tekkimist.

Kodanikuühiskonna ekspertide Hille Hinsbergi ja Martin Noorkõivuga vestlemise põhjal pakkusin välja kokkuvõtlikud soovitusel kogukonnaaktivismis sotsiaalmeedia kasutamiseks. Mõned olulisemad soovitusel olid järgmised: kombineerida tasub nii *online*- kui *offline*-kanaleid; loovus ja värskus aitavad teiste algatuste-arvamuste seas silma paista; kõlakambri efekti vältimiseks ning hea argumentatsiooni tagamiseks tuleks hoida silma peal ka vastaspoole sotsiaalmeediasisul; sotsiaalmeedia-alaste oskuste puudumisel võib tuleks nõu küsida teistelt edukatelt kogukondadelt, tuttavatelt või näiteks Eesti Vabariiklaste Liidult.

Summary

The role of social media in community activism based on the example of three conflict cases

The aim of this bachelor's thesis was to study the role of social media in community activism based on three conflict cases whereby local communities stood against the closure of Põlva hospital's maternity department and the local school of Harmi, as well as the construction of the limestone quarry in Lügänuuse. In order to do that, I mapped the role of communicative aspects, in particular social media, in community activism from the viewpoint of both mobilization and influencing decision-makers. In addition, my goal was to offer recommendations for using social media in community activism. As an understanding of the overall picture is a prerequisite for understanding activism, I also studied the mobilization process and the structure of the communities, communication management in communities, and the use of communication channels and tools.

I carried out a qualitative multiple-case study in which I collected data using two methods – desk research and semi-structured interviews. The desk research sample mainly included media articles, public documentation, websites and various social media pages and groups used by the communities. I used qualitative content analysis to examine collected data – I conducted a cross-case analysis which focused on making generalizations based on the three cases.

It appeared from the research that all three cases were value conflicts by nature and initial mobilization occurred organically. The study also confirmed that place attachment, efficacy, social embeddedness, previous experiences, symbolic meanings, emotions and communicative aspects can be used to explain the mobilization of communities.

It is possible to distinct three main levels in a mobilized community: leaders, a wider group of activist and general community. Leaders were responsible for communication activities, although in some cases, the community members also had an important role to play. The interviewed leaders perceived the role of a communication specialist as highly important, although they also valued other skills, for example legal knowledge. Social media was widely used for both mobilization and influencing decision-making and content creation demanded management by the leaders.

It emerged that even though the initial mobilization was organic, the following stages of the movement were less so, as activists consciously used various communicative channels and tools. They also used channels and tools directed towards influencing the decision-makers. I compiled a

matrix which positioned used channels and tools on the online-offline and mobilization-influencing-scale. In addition to traditional methods such as demonstrations or involving media, various online-activism methods were used. For example, activists created online-petitions and operated in social media. Facebook, face-to-face communication and media were pointed out as the most effective mobilization activities, and the importance of face-to-face communication was also emphasized in terms of influencing decision-making. However, it was noted that one channel or tool might not always be effective.

The activists used the social media platform Facebook, where they created public pages and both private and public groups. Activists explained that Facebook was taken into use as it is common practice that the social network is used in such situations. In addition, activists attributing strong influence to social media can be interpreted as a sound reason, why they chose to use it in the first place. In one case, activists simply decided to test out social media's opportunities, as they did not have any previous experience in this field. Social media was mainly used for sharing and collecting information, as well as for mobilization. The principles of using social media differed noticeably by case – while Põlva's community decided to act as publicly as possible, the Lügause community instead created a private Facebook group for communication inside the community.

The community leaders perceived the role of social media as an important factor in both mobilization and decision-making process. However, they also recognized social media's positive and possibly negative features which can affect community activism. The activists perceived positive features such as the fact that diverse information can be shared and collected, the possibility to have discussions and to share the opinions of the community with the public, as well as having an alternative to having to be physically present in discussions. Large number of different opinions, digital divides, decrease of reliability, abundance of information, the emergence of an echo chamber, and the drawback of everyone being able to voice their opinions as features with possible negative effect.

Based on the vision and recommendations of civil society experts Hille Hinsberg and Martin Noorkõiv, I composed general recommendations for community activists for taking advantage of social media. Some of the main recommendations were as follows: combine *online-* and *offline-* activities; be creative in order to be visible among many other opinions; to avoid the emergence of an echo chamber, keep an eye on the opposite party's social media content; if social media know-how is needed, ask recommendations from other successful communities or the Network of Estonian Nonprofit Organizations.

Lisad

Lisa 1. Dokumendianalüüsis kasutatud allikate nimistu

Põlva juhtum

Avalikud allikad			
Dokumendi nimetus	Autor/väljaandja	Materjali kuupäev	Link
Pressiteade: Valitsus kiitis heaks 2019. aasta riigieelarve	Valitsuse kommunikatsioonibüroo	26.09.2018	https://www.valitsus.ee/et/uudised/valitsus-kiitis-heaks-2019-aasta-riigieelarve
2019. aasta riigieelarve seletuskiri	Rahandusministeerium	26.09.2018	https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/2019.aasta_riigieelarve_seaduse_seletuskiri.pdf?download=1
PRESSITEADE: Põlva ja Valga haiglate sünnitusosakonnad suletakse	Haigekassa	15.03.2018	https://www.haigekassa.ee/uudised/pressiteade-polva-ja-valga-haiglate-sunnitusosakonnad-suletakse
Muud dokumendid			
Dokumendi nimetus	Autor/väljaandja	Materjali kuupäev	Link
Avalik pöördumine	MTÜ Põlva Kodanik	15.05.2018	https://docs.google.com/document/d/1PdY0_QyyWktEcpu-cGKhaW3CbLqeIY7qIzsv9sIhq4M/edit?fbclid=IwAR0jeOorvHJVf5TRo4cg5XJFH7jsCpAE186lkr-nOR-Z9gCribkpKCZz-c8
Veebileheküljed			
Nimetus	Link		
Petitsioon: Säilitame Põlvas sünnitusosakonna	https://petitsioon.ee/sailitame-polvas-sunnitusosakonna		
Sotsiaalmeedia: Facebooki postitused			
Lehekülje nimi	Kasutatud postitused		
Grupp: Põlva Sünnitusosakonna Kaitseks (praegu Põlva Sünnitusosakonna Taastamiseks)	<p>Töötasin dokumendianalüüsi tehes läbi suure hulga sealseid postitusi. Paratamatult pole kõiki välja tuua lihtsalt võimalik, ent mõned olulisematest postitusest on tehtud järgmistel kuupäeval:</p> <p>19. märts 2018 20. märts 2018 28. märts 2018 28. mai 2018 31. mai 2018</p>		

Meediamonitooring				
Artikli pealkiri	Väljaanne	Kuupäev	Autor	Link/paberlehe lehekül

Haigekassa sulgeb Põlva haigla sünnitusosakonna, sama saatus ootab valgat	ERR	15.03.2018	-	https://www.err.ee/689927/haigekassa-sulgeb-polva-haigla-sunnitusosakonna-sama-saatus-ootab-valgat
Põlva ja Valga haiglate sünnitusosakonnad suletakse	Postimees	15.03.2018	-	https://tervis.postimees.ee/4440517/polva-ja-valga-haiglate-sunnitusosakonnad-suletakse
Põlva vald ei kavatse haigla sulgemisega leppida	ERR	16.03.2018	Karin Koppel	https://www.err.ee/690093/polva-vald-ei-kavatse-haigla-sunnitusosakonna-sulgemisega-leppida
Põlvakad sünnitusosakonna sulgemisega ei lepi	Lõuna-Eesti Postimees	17.03.2018	Tiit Loim	https://lounapostimees.postimees.ee/4442299/polvakad-sunnitusosakonna-sulgemisega-ei-lepi?fbclid=IwAR0zzZj-JPySUTM_hYTBto2w4eGBQfMCxSPcwzRJ8HWFGuinkR8HVgZ7oM
Maivi Parv ja Mart Einasto: Põlva haigla sünnitusmaja sulgemine on parim võimalik lahendus Kagu-Eesti sünnitajatele	Postimees	19.03.2018	Maivi Parv, Mart Einasto	https://arvamus.postimees.ee/4443783/maivi-parv-ja-mart-einasto-polva-haigla-sunnitusmaja-sulgemine-on-parim-voimalik-lahendus-kagu-estis-sunnitajatele
Einasto: sünnitusteenus jääb Kagu-Eestis kodulähedaseks	ERR	20.03.2018	-	https://www.err.ee/690850/einasto-sunnitusteenus-jaab-kagu-estis-kodulahedaseks
Mari-Liisa Parder ja Indrek Sarapuu: sünnitusosakond Põlvas peab säilima	Postimees	20.03.2018	Mari-Liisa Parder, Indrek Sarapuu	https://arvamus.postimees.ee/4445005/mari-liisa-parder-ja-indrek-sarapuu-sunnitusosakond-polvas-peab-sailima?fbclid=IwAR1eUHmJ_VzAY-EfrFw-JnGv-9Yfen_KJHBapxcCB18ei7fHc9d4pNH7HIU
Kliinikum ei taha endale sünnituskombinaadi mainet	Tartu Postimees	21.03.2018	Henri Zeigo	https://tartu.postimees.ee/4445555/kliinikum-ei-taha-endale-sunnituskombinaadi-mainet
Algas allkirjade kogumine Põlva sünnitusosakonna kaitseks	Lõuna-Eesti Postimees	22.03.2018	-	https://lounapostimees.postimees.ee/4447409/algas-allkirjade-kogumine-polva-sunnitusosakonna-kaitseks?fbclid=IwAR2H1FK3EGC8KYB9NRbKv17hlfD40QaIswELChKB-ydW5XLE3XItZMPkE
Ossinovski asus Põlva haiglat kaitsma	ERR	23.03.2018	-	https://www.err.ee/691683/ossinovski-asus-polva-ja-valga-haiglat-kaitsma
Põlva sünnitusosakonna kaitseks koguti esimese päevaga üle 1300 allkirja	Lõuna-Eesti Postimees	23.03.2018	-	https://lounapostimees.postimees.ee/4448239/polva-sunnitusosakonna-kaitseks-koguti-esimese-paevaga-ule-1300-allkirja?fbclid=IwAR2vhWO3YWM1R8goGxONJlq9MMTN7JZ4WWMQF3q2Ds0BChD2sLzIvm6ek2w
Ivo Linna tuleb Põlva haigla sünnitusosakonna kaitseks laulma	Õhtuleht	23.03.2018		https://www.oh tuleht.ee/866642/ivo-linna-tuleb-polva-haigla-sunnitusosakonna-kaitseks-laulma
Graafik: Põlva haigla paistab silma sünnitusturismiga	Postimees	28.03.2018	Hanneli Rudi	https://www.postimees.ee/4453191/graafik-polva-haigla-paistab-silma-sunnitusturismiga
Üle 70 protsendi Eesti lastest sünnib kolmes suurhaiglas	ERR	28.03.2018	Karin Koppel	https://www.err.ee/692403/ule-70-protsendi-estis-lastest-sunnib-kolmes-suurhaiglas
Rahvas ei lase Põlva sünnitusosakonda maha kanda	Postimees	01.04.2018	Anneli Ammas	https://leht.postimees.ee/4456789/rahvas-ei-lase-

				polva-sunnitusosakondamaha-kanda
Ossinovski: enne kindlustunde tagamist ei saa sünnitusosakondi sulgeda	ERR	02.04.2018	Mirjam Nutov, Ragnar Kond	https://www.err.ee/693510/ossinovski-enne-kindlustunde-tagamist-ei-saa-sunnitusosakondi-sulgeda
Henri Zeigo: kuidas me mure jagamise asemel võimendada hoopis hirmu	Tartu Postimees	02.04.2018	Henri Zeigo	https://tartu.postimees.ee/4458177/henri-zeigo-kuidas-me-mure-jagamise-asetel-voimendame-koopis-hirmu
Juhtkiri: sünnitusosakondade sulgemise sõnum	Eesti Päevaleht	03.04.2018	-	https://epl.delfi.ee/arvamus/juhtkiri-sunnitusosakondade-sulgemise-sonum?id=81637467
Valga haiglas neli last ilmale toonud Suule: tean naise, kes tulevad ka pealinnast Valga või Põlva haiglasse sünnitama	Eesti Päevaleht	03.04.2018	Liina Kanarbik	https://epl.delfi.ee/eesti/strong-valga-haiglas-neli-last-ilmale-toonud-suule-tean-naisi-kes-tulevad-ka-pealinnast-valga-voi-polva-haiglasse-sunnitama-strong?id=81636651
Ossinovski loobub ministriametist	Postimees	07.04.2018	Karel Reisenbuk, Sander Punamäe	https://poliitika.postimees.ee/4463511/ossinovski-loobub-ministriametist?fbclid=IwAR3zJ-N6aZldzrPugU-xlXiIu4cw5jLfvv310kRvXKJV47AhxpgGSMnV7Q
Galerii: Põlvamaa pered kõndisid sünnitusosakondade toetuseks	Lõuna-Eesti Postimees	10.04.2018	Sten Sang, Arvo Meeks	https://lounapostimees.postimees.ee/4465945/galerii-polvamaa-pered-kondisid-sunnitusosakondade-toetuseks
Mari-Liisa Parder sünnitusosakondade sulgemisest: kas kommunikatsioonips või hämamine?	Postimees	11.04.2018	Mari-Liisa Parder	https://arvamus.postimees.ee/4467633/mari-liisa-parder-sunnitusosakondade-sulgemisest-kas-kommunikatsioonips-voi-hamamine
Igor Taro: Mart Einasto peab Tartu kliinikumi eesotsast lahkuma, sest ei otsi Põlva sünnitusosakonna küsimuses kompromissi	Eesti Päevaleht	13.04.2018	Igor Taro	https://epl.delfi.ee/arvamus/igor-taro-mart-einasto-peab-tartu-kliinikumi-eesotsast-lahkuma-sest-ei-otsi-polva-sunnitusosakonna-kusimuses-kompromissi?id=81752909
Ossinovski kuri kiri TÜ kliinikumile: eirasite kokkuleppeid	ERR	20.04.2018	-	https://www.err.ee/823618/ossinovski-kuri-kiri-tu-kliinikumile-eirasite-kokkuleppeid
Kersti Kaljulaidi kättemaks. Janek Mäggi: sain presidendilt korraliku peapeasu juba aasta tagasi, nüüd jälle	Eesti Ekspress	09.05.2018	Sulev Vedler	https://ekspress.delfi.ee/intervjuu/kersti-kaljulaidi-kattemaks-janek-maggi-sain-presidendilt-korraliku-peapesu-juba-aasta-tagasi-nuud-jalle?id=82012131
Tamm: Põlva haigla sünnitusosakonna sulgemine 2019. aasta lõpus pole veel kindel	ERR	21.05.2018	-	https://www.err.ee/833306/tamm-polva-sunnitusosakonna-sulgemine-2019-aasta-lopus-pole-veel-kindel
Põlva sünnitusosakond jääb esialgu alles	Lõuna-Eesti Postimees	23.05.2018	Tiit Loim	https://lounapostimees.postimees.ee/4492621/polva-sunnitusosakond-jaab-esialgu-alles?fbclid=IwAR0mXWjxDHr0yNXT27kLZM186nOkET8kY9_lj4FnFgdUpMnpB-YfpgzB7q0
Galerii: Põlva haigla sünnitusosakonna kaitseks koguti üle 9000 allkirja	Postimees	01.06.2018	Hanneli Rudi	https://www.postimees.ee/4497845/galerii-polva-haigla-sunnitusosakonna-kaitseks-koguti-ule-9000-allkirja

Valitsus hakkab Põlva haiglale tuleva aasta riigieelarvest lisaraha otsima	ERR	26.06.2018	Karin Koppel	https://www.err.ee/842256/valitsus-hakkab-polva-haiglale-tuleva-aasta-riigieelarvest-lisaraha-otsima
Tunnustati Põlvamaa parimaid kodanikuühiskonna edendajaid	Lõunaestlane	01.12.2018		https://lounaestlane.ee/tunnustati-polvamaa-parimaid-kodanikuühiskonna-edendajaid/
Põlvas saab sünnitada kahel päeval nädalas	ERR	24.07.2019	Hanneli Rudi	https://www.err.ee/964296/polvas-saab-sunnitada-kahel-paeval-nadalas
Põlva haiglas on kavas suured muudatused	ERR	15.10.2019	Mirjam Möttus	https://www.err.ee/992268/polva-haiglas-on-kavas-suured-muudatused
Põlva vallavolikogu süüdistab TÜ kliinikumi volituste ületamises	ERR	27.10.2019	Mirjam Möttus	https://www.err.ee/996527/polva-vallavolikogu-suudistab-tu-kliinikumi-volituste-uletamises
Põlva haiglast kaob uuest aastast sünnitusabi teenus	ERR	12.11.2019	-	https://www.err.ee/1002193/polva-haiglast-kaob-ueest-aastast-sunnitusabi-teenus
Põlva haigla nõukogu sünnitusosakonnale lisaraha ei küsi, osakond suletakse aasta lõpus	Lõuna-Eesti Postimees	12.11.2019	Tiit Loim	https://lounapostimees.postimees.ee/6824415/polva-haigla-noukogu-sunnitusosakonnale-lisaraha-ei-kusi-osakond-suletakse-aasta-lopus
Otsustatud: uuest aastast Põlvas sünnitada ei saa	Postimees	13.11.2019	Tiit Loim	https://leht.postimees.ee/6824569/otsustatud-ueest-aastast-polvas-sunnitada-ei-saa
Põlva vallavanem ja kogukond on haigla otsuses pettunud	ERR raadiouudised	13.11.2019	-	https://www.err.ee/1002487/polva-vallavanem-ja-kogukond-on-haigla-otsuses-pettunud
Kliinikum surus sünnitusosakonna sulgemise jõuga läbi	LõunaLeht	14.11.2019	Ülle Harju	http://www.lounaleht.ee/index.php?page=1&id=27847&type=2
Põlva sünnitusosakonna sulgemine määrati juba kahe aasta eest	LõunaLeht	21.11.2019	Ülle Harju	http://lounaleht.ee/?page=1&id=27883&fbclid=IwAR0zzZj-JPySUTM_hYTBto2w4eGBQfMCxSPcwzRJ8HWFGuinkR8HVgZ7oM
Põlva haiglas ei saa alates 1. jaanuarist enam sünnitada	ERR	01.01.2020	-	https://www.err.ee/1019304/polva-haiglas-ei-saa-alates-1-jaanuarist-enam-sunnitada

Lüganuse juhtum

Uuringud			
Dokumendi nimetus	Autor/väljaandja	Materjali kuupäev	Allikas
Lüganuse lubjakivikarjääri rajamisega kaasnevate keskkonnahäiringute ning leevendus- ja kompensatsioonimeetmete analüüs	Tartu Ülikool (ühiskonnateaduste instituudi uurijad Kati Orru, Marko Uibu, Triin Vihalemm, Sten Torpan, Liis Kangur, Karin Kangur, Hans Orru, Alar Rosentau)	november 2018	
Veebileheküljed			
Nimetus	Link		
Petitsioon. Mure Lüganuse ja Matka külade elukeskkonna säilimise pärast	https://lyganuse.wixsite.com/petitsioon		
Sotsiaalmeedia: Facebooki postitused			
Lehekülje nimi	Kasutatud postitused		
Lüganuse ja Matka põliskülade toetuseks	Töötasin dokumendianalüüsi tehes läbi suure hulga sealseid postitusi. Paratamatult pole kõiki välja tuua lihtsalt võimalik, ent mõned		

	olulisematest postitusest on tehtud järgmistel kuupäeval: 22. jaanuar 2018 18. mai 2018 3. juuli 2018 8. august 2018 24. november 2018 29. aprill 2019 13. aprill 2020
Grupp: Lüganuse Salaselts	-

Meediamonitooring				
Artikli pealkiri	Väljaanne	Kuupäev	Autor	Link
Tosina aasta eest tegemata jäänud karjäär on uuesti päevakorral	Põhjarannik	18.01.2017	Gerli Romanovitš	https://pohjarannik.postimees.ee/6581970/tosina-aasta-eest-tegemata-jaanud-karjaar-on-uuesti-paevakorral
Tuleb midagi vastu pakkuda	Põhjarannik	18.01.2017	Juhtkiri	https://pohjarannik.postimees.ee/6581971/tuleb-midagi-vastu-pakkuda
Ida-Virumaa kõrtsiomanikud tahavad käivitada vaidlusi tekitanud paekivikarjääri	Delfi Ärileht	19.01.2017	Aivar Õepa	https://arileht.delfi.ee/news/uudised/ida-virumaa-kortsioomanikud-tahavad-kaivitada-vaidlusi-tekitanud-paekivikarjaari?id=76953312
Aasta küla kandidaat ajab karjäärile sõrad vastu	Põhjarannik	31.01.2017	Gerli Romanovitš	https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=pohjarannik20170131.2.6.8
Lüganuse rahvas läheb lubjakarjääri vastu kaitsealagga	Põhjarannik	16.03.2017	Küllli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6582188/luganuse-rahvas-laheb-lubjakarjaari-vastu-kaitsealagga
Kavandatav paekivikarjäär kütab üha rohkem kirgi	Põhjarannik	17.02.2018	Küllli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6583092/kavandatav-paekivikarjaari-kutab-uha-rohkem-kirgi
Lüganuse küla hirmud paekarjääri ees pole kadunud	Põhjarannik	28.02.2018	Küllli Kriis	https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=pohjarannik20180228.2.6.3
Kui rahvas on vastu	Põhjarannik	22.03.2018	Juhtkiri	https://pohjarannik.postimees.ee/6583227/juhtkiri-kui-rahvas-on-vastu
Karjääri kartuses kaalutakse kodukohast lahkumist	Põhjarannik	22.04.2018	Küllli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6583357/karjaari-kartuses-kaalutakse-kodukohast-lahkumist
Terviseamet peab vajalikuks karjääri keskkonnamõju hinnata	Põhjarannik	28.04.2018	-	
Arendaja süüdistab vaikust ja rahu ihkavat külarahvast fanaatilises kiusus	Maaleht	16.05.2018	Rein Sikk	https://maaleht.delfi.ee/ta-subteada/arendaja-suudistab-vaikust-ja-rahuhkavat-kularahvast-fanaatilises-kiusus?id=82100081
Lüganuse volikogu ei toetanud paekarjääri rajamist	Põhjarannik	30.06.2018	Küllli Kriis	https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=pohjarannik20180630&l=et
Lüganuse paekarjäärile vastuseisu toidab usaldamatus	Põhjarannik	23.11.2018	Küllli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6584059/luganuse-paekarjaarile-vastuseisu-toidab-usaldamatus
Lüganuse vald küsib paekarjääri otsuse jaoks taas ajapikendust	Põhjarannik	26.03.2019	Küllli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6553769/luganuse-vald-kusib-paekarjaari-otsuse-jaoks-taas-ajapikendust
Virumaal protestitakse lubjakivikaevanduse vastu	Tallinna TV	01.05.2019	-	

Pildigalerii: Lüganuse elanikud võitlevad paekivikarjääri vastu	Põhjarannik	02.05.2019	-	https://pohjarannik.postimees.ee/6673820/pildigalerii-luganuse-elanikud-voitlevad-paekivikarjaari-vastu
Lüganuse volikogu põrgatas paekarjääri rajamise kohtule tagasi	Põhjarannik	04.05.2019	Külli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6675158/luganuse-volikogu-porgatas-paekarjaari-rajamise-kohtule-tagasi
Lüganuse volikogu peab paekarjääri puudutava otsuse üle vaatama	Põhjarannik	13.04.2020	Külli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6898397/luganuse-volikogu-peab-paekarjaari-puudutava-otsuse-ule-vaatama
Lüganuse volikogu ei suutnud paekarjääri kohta otsust vastu võtta	Põhjarannik	24.04.2020	Külli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/6958002/luganuse-volikogu-ei-suutnud-paekarjaari-kohta-otsust-vastu-votta
Lüganuse ja Matka küla rahvas jäi paekarjäärile alla	Põhjarannik	19.11.2020	Külli Kriis	https://pohjarannik.postimees.ee/7112948/luganuse-ja-matka-kula-rahvas-jai-paekarjaarile-alla

Harmi juhtum

Uuringud			
Dokumendi nimetus	Autor/väljaandja	Materjali kuupäev	Allikas
Veebileheküljed			
Nimetus	Link		
Petitsioon. Oleme Harmi külakooli sulgemise vastu	https://petitsioon.ee/oleme-harmi-kulakooli-sulgemise-vastu		
Harmi mõisa ja Gaia individuaalõppekeskuse kodulehekülj	https://harmi.ee/		
Sotsiaalmeedia: Facebooki postitused			
Lehekülje nimi	Kasutatud postitused		
Harmi Heaks	Töötasin dokumendianalüüsi tehes läbi suure hulga sealseid postitusi. Paratamatult pole kõiki välja tuua lihtsalt võimalik, ent mõned olulisematest postitusest on tehtud järgmistel kuupäeval: 3. september 2018 4. september 2018 5. september 2018 27. september 2018 18. november 2018 3. detsember 2018		
Harmi mõis	17. november 2018 18. november 2018		

Meediamonitooring				
Artikli pealkiri	Väljaanne	Kuupäev	Autor	Link
Kui kool külas kinni panna, kolivad ära ka inimesed	Eesti Ekspress	04.02.2015	Madis Jürgen	https://ekspress.delfi.ee/elu/kui-kool-kulas-kinni-panna-kolivad-ara-ka-inimesed?id=70701391
Eliitkool 29 lapsele vanas mõisas	Maaleht	03.09.2015	Jana Rand	https://maaleht.delfi.ee/ta-subteada/eliitkool-29-lapsele-vasas-moisas?id=72345367
Pisike Harmi kool liidetakse Kose gümnaasiumiga	Harju Elu	13.04.2017	-	https://www.harjuelu.ee/pisike-harmi-kool-liidetakse-kose-gymnaasiumiga/

Kokkuhoiutuhin koolimaastikul: sügisel kaob taas kaheksa kooli, kaks neist jäädavalt	Õhtuleht	18.04.2017	Asso Ladva	https://www.oh tuleht.ee/799824/kokkuhoiutuhin-koolimaastikul-sugisel-kaob-taas-kaheksa-kooli-kaks-neist-jaadavalt
Harjumaal avab ukсед ratsutamiskallakuga kool	Maaleht	13.08.2017	Anne-Mari Alver	https://maaleht.delfi.ee/ta-subteada/harjumaal-avab-uksed-ratsutamiskallakuga-kool?id=79170222
Pisikool kui kogukonna süda	ERR	05.09.2017	Mirjam Nutov	https://www.err.ee/859020/mirjam-nutov-pisikool-kui-kogukonna-suda
Harmilt ähvardab kaduda kooliharidus	Harju Elu	14.09.2018	Marko Tooming	https://www.harjuelu.ee/harmilt-ahvardab-kaduda-kooliharidus/
Kuidas sulgeda kool üht lauset muutes? Kose vald näitab ette	Delfi	30.10.2018	Heliis Nemsitsveridze	https://epi.delfi.ee/eesiti/kuidas-sulgeda-kool-uh-t-lauset-muutes-kose-vald-na-itab-et-te?id=84151911
FOTOLUGU Mõisakooli viimane kuldne koolisügis	Delfi	04.11.2018	Heliis Nemsitsveridze, Tiit Blaas	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/suurespil-dis/fotolugu-moisakooli-viimane-kuldne-koolisugis?id=84203071
Igasse külla oma kool!	Õpetajate Leht	23.11.2018	Heiki Raudla	http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pdf-station.ee/opetajate_leht/2018/11/23/p14.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJMCZLEYS3TMYI7Q&Expires=1605441993&Signature=%2Fs4edc%2FLv25VUSWo717epVwcS10%3D
FOTOD Protest kooli eest: Harmi mõisakooli viimased hingetõmbed? Lausemuudatusega suletav kool sai loa maini jätkata	Delfi	03.12.2018	Heliis Nemsitsveridze	https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesiti/fotod-protest-kooli-ees-t-harmi-moisakooli-viimased-hingetomb-ed-lausemuudatusega-suletav-kool-sai-loa-maini-jatkata?id=84642297
Galerii: väikese Harmi kooli sulgemise plaanid kütavad Kose vallas kirgi	Postimees	03.12.2018	-	https://www.postimees.ee/6468746/galerii-vaikese-harmi-kooli-sulgemise-plaanid-kutavad-kose-vallas-kirgi
Reporter: Harmi kooli õpilased, lapsevanemad ja nende sõbrad haarasid plakatid	Postimees TV	04.12.2018	Kaspar Pokk	https://tv.postimees.ee/6469573/reporter-harmi-kooli-opilased-lapsevanemad-ja-nende-sobrad-haarasid-plakatid
Harmi õpipaik pannakse kinni	Harju Elu	07.12.2018	Marko Tooming	http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pdf-station.ee/harju_elu/2018/12/07/p1.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJMCZLEYS3TMYI7Q&Expires=1605441582&Signature=yWqdr5yYMUy62GWtXwrAt%2FlnNw%3D
Külakoolide hoidmisest sõltub Eesti maaelu kestmajäämine 4	Eesti Ekspress	22.02.2019	Liisa-Lota Kaivo	https://ekspress.delfi.ee/arvamus/kulakoolide-hoidmisest-soltub-ees-ti-maaelu-kestmajaamine?id=85405119
Väikekoolidel peab olema koht meie haridusmaastikul	Õpetajate Leht	17.04.2019	Reet Saar	http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pdf-station.ee/raplammaa_sonu_mid/2019/04/17/p6.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJMCZLEYS3TMYI7Q&Expires=1605441525&Signature=l0dpR8i8HgIEGnNRy1LX5vo327s%3D
Millised on väikekooli võimalused ellu jääda?	Õpetajate Leht	03.05.2019	Ants Tammar	https://opleht.ee/2019/05/millised-on-vaikerekooli-voimalused-ellu-jaada/
Harmi mõisas alustas tööd Gaia kooli	Harju Elu	07.02.2020	Helen Kari	http://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pdf-st

individuaalõppekeskus				ation.ee/harju_elu/2020/02/07/p13.pdf?AWSAccessKeyId=AKIAJMCAZLEYS3TMYI7Q&Expires=1605441430&Signature=c4R4qyGqULUz%2FyBhmqmc%2FH4F%2FA%3D
Pidupäeva emotsioonid pildis Tänapäeva peategelased: 1. klassi minejad üle Eesti. Ühe lapse koolis käib 67 õpilast, teise koolis 1430	Pere ja Kodu	01.09.2020	Hele-Mai Alamaa	https://lood.delfi.ee/perej akodu/ajakirjalood/pidup aeva-emotsioonid-pildis-tanase-paeva-peategelased-1-klassi-minejad-ule-eesti-uhelapse-koolis-kaib-67-opilast-teise-koolis-1430?id=90900325

Lisa 2. Intervjuukavade koostamise alused

Intervjuukava alus kogukonna eestvedaja intervjuerimiseks

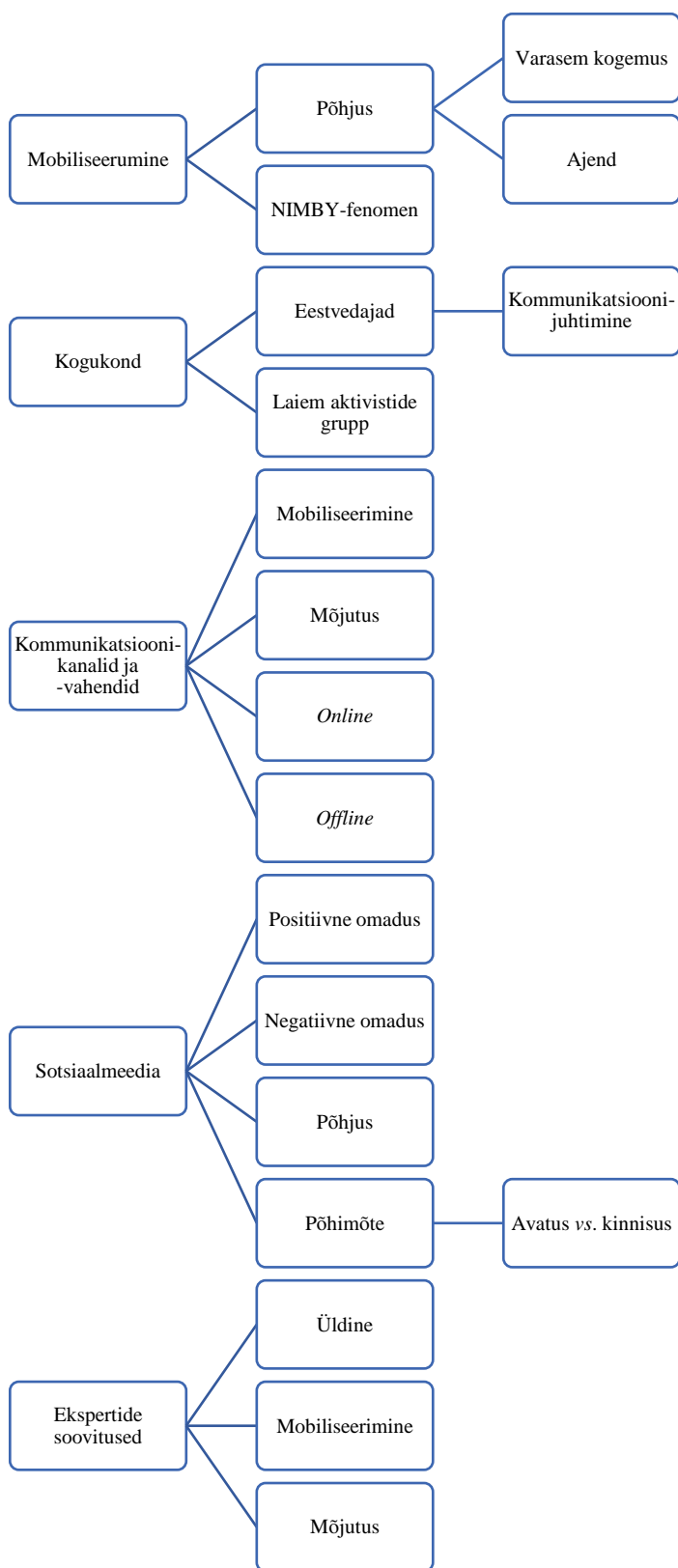
Intervjuukava koostamise alus		
Teemaplokk	Eesmärk	Näide
Sissejuhatus	Intervjueeritavale veel kord ennast ning bakalaureusetöö ja intervjuu eesmärke tutvustada; kergendada intervjueeritava jaoks intervjuusse sisseelamist.	Mis hetkest olete teie juhtumiga seotud?
Taustaküsimused	Saada ülevaade tausta mõttes olulistest asjaoludest, mis vajavad täpsustamist ja/või mille kohta ei õnnestunud dokumendianalüüsi käigus infot koguda.	Kui suur oli inimeste hulk, kes tegutsesid (konkreetse juhtumi) puhul kommunikatsioonialaste tegevustega (näiteks avalike pöördumiste kirjutamine, Facebooki grupi haldamine jms)?
Mobiliseerumise põhjused ja mobiliseerunud kogukond	Saada ülevaade sellest, miks põhjustel ja ajenditel kogukond mobiliseerus ning kes on kogukond ja selle selle eestvedajad.	Kes teie hinnangul selles konfliktis on see nii-öelda kogukond ja kuhu te ise kuulute ja keda te esindate?
Mobiliseerimisel kasutatud kommunikatsioonivõtted	Saada ülevaade intervjueeritava nägemusest seoses mobiliseerumisprotsessi ning selle käigus kasutatud kommunikatsioonivõtetega.	Millised kommunikatiivseid strateegiad ja vahendid strateegiad osutusid kogukonna mobiliseerimise seisukohast teie hinnangul kõige tulemuslikumaks?
Sotsiaalmeedia roll mobiliseerimisprotsessis	Saada täpsem ülevaade intervjueeritava nägemusest seoses sotsiaalmeedia rolliga mobiliseerimisprotsessis.	Millisena nägite Facebooki grupi eesmärki selle loomise hetkel?
Väljajuhatus	Tänada intervjueerijat osalemise eest ning küsida luba kontakteerumiseks juhul, kui on vaja küsida täpsustavaid küsimusi.	

Intervjuukava alus kodanikuühiskonna eksperdi intervjuerimiseks

Intervjuukava koostamise alus		
Teemaplokk	Eesmärk	Näide
Sissejuhatus	Intervjueeritavale veel kord ennast ning bakalaureusetöö ja intervjuu eesmärke	„Keskendun oma bakalaureusetöös kogukonnaaktivismi kommunikatiivsetele aspektidele, eriti sotsiaalmeediale.“

	tutvustada; kergendada intervjuueeritava jaoks intervjuusse sisseelamist.	
Ülevaade juhtumitest	Kirjeldada eksperdile kolme juhtumi tausta.	–
<i>Online-offline</i> -aktivismi suhe	Uurida eksperdi nägemust seoses <i>online</i> - ja <i>offline</i> -aktivismi suhtega ning koostada soovitus(ed) kogukonnale.	Kas sotsiaalmeedia toetab ka n-ö päriselulistest protestides osalemist?
Kõlakambri efekt ja vaikuse spiraal	Saada täpsem ülevaade intervjuueeritava nägemusest seoses sotsiaalmeedia rolliga mobiliseerimisprotsessis ning koostada soovitus(ed) kogukonnale.	Mida soovitaksite kogukonnaaktivistidel kõlakambri tekkimise vältimiseks silmas pidada?
Digilõhe	Uurida eksperdi nägemust seoses digilõhega ning koostada soovitus(ed) kogukonnale.	Kuidas suhtute ühe eestvedaja mõttesse, et Eestis ei pruugi digilõhega seonduv probleem olla sama tõsine kui mujal maailmas?
Väljajuhatus	Tänada intervjuueerijat osalemise eest ning küsida luba kontakteerumiseks juhul, kui on vaja küsida täpsustavaid küsimusi.	

Lisa 3. Koodipuu

Kasutatud kirjandus

Siin nimekirjas on välja toodud kasutatud materjalid, millele viitasin töö kirjalikus osas. Teised, st dokumendianalüüsi raames kasutatud materjalid, millele töös kirjalikult viidatud ei ole, on esitatud Lisas 1 iga juhtumi lõikes eraldi.

Afouxenidis, A. (2014). Social Media and Political Participation: An Investigation of Small Scale Activism in Greece. *Advances in Applied Sociology* 2014, 4(1), 1–4. <http://dx.doi.org/10.4236/aasoci.2014.41001>

Algas allkirjade kogumine Põlva sünnitusosakonna kaitseks. (2018a). *Lõuna-Eesti Postimees*, 22. märts. Kasutatud 20.04.2020, <https://lounapostimees.postimees.ee/4447409/algas-allkirjade-kogumine-polva-sunnitusosakonna-kaitseks>

Algas allkirjade kogumine Põlva sünnitusosakonna kaitseks. (2018a). *Lõuna-Eesti Postimees*, 22. märts. Kasutatud 20.04.2020, <https://lounapostimees.postimees.ee/4447409/algas-allkirjade-kogumine-polva-sunnitusosakonna-kaitseks>

Alver, M.-L. (2017). Harjumaal avab ukсед ratsutamiskallakuga kool. *Maaleht*, 13. august. Kasutatud 24.11.2020, <https://maaleht.delfi.ee/tasubteada/harjumaal-avab-uksed-ratsutamiskallakuga-kool?id=79170222>

Baxter, P., Jack, S. (2008). Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 542–559. Kasutatud 12.04.2020, <https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2>

Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: a meta- analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524–538. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2015.1008542>

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press

Cammaerts, B. (2015). Social media and activism. R. Mansell, P. Hwa (toim). *The International Encyclopedia of Digital Communication and Society*, 1027–1034. Oxford: Wiley-Blackwell. Kasutatud 20.12.2020, https://eprints.lse.ac.uk/62090/1/Social_media_and.pdf

Cammerts, B. (2007). Media and communication strategies of glocalized activists: Beyond media-centric thinking. *The London School of Economics and Political Science*, jaanuar. Kasutatud 15.12.2020,

https://www.researchgate.net/publication/30523299_Media_and_communication_strategies_of_globalized_activists_Beyond_media-centric_thinking

Christensen, H. S. (2011). Political activities on the Internet: Slacktivism or political participation by other means. *First Monday*, 16(2), 1–13. <https://doi.org/10.5210/fm.v16i2.3336>

Christiansen, J. (2009). Social Movement and Collective Behavior: Four Stages of Social Movement. *EBSCO Research Starter*, 1–7. Kasutatud 22.02.2020, <https://www.ebscohost.com/uploads/imported/thisTopic-dbTopic-1248.pdf>

Coppens, T. (2014). How to Turn a Planning Conflict into a Planning Success? Conditions for Constructive Conflict Management in the Case of Rugeveld-Boterlaar-Silsburg in Antwerp, Belgium. *Planning, Practice & Research*, 29(1), 96–111. <http://dx.doi.org/10.1080/02697459.2013.872912>

Dear, M. (1992). Understanding and Overcoming the NIMBY Syndrome American Planning Association. *Journal of the American Planning Association*, 58(3), 288–300. <http://dx.doi.org/10.1080/01944369208975808>

della Porta, D., Diani, M. (2006). *Social Movements. An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.

Devine-Wright, P. (2009). Rethinking NIMBYism: The Role of Place Attachment and Place Identity in Explaining Place-protective Action. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 19, 426–441. <http://dx.doi.org/10.1002/casp.1004>

Eesti Kodanikuühiskonna Arengu Kontseptsioon. (2002). *Siseministerumi kodulehekülj*. Kasutatud 21.02.2020, https://www.siseministerium.ee/sites/default/files/eesti_kodanikuuhiskonna_arengu_kontseptsioon.pdf

Eesti on kõige digiõpihimulisem riik Euroopas. (2019). *HITSA*, 11. detsember. Kasutatud 02.02.2020, <https://www.hitsa.ee/uudised-1/eesti-on-koige-digiopihimulisem-riik-euroopas>

Eesti Õigekeelsussõnaraamat. (2018). *Eesti Keele Instituudi kodulehekülj*. Kasutatud 22.05.2020, <https://www.eki.ee/dict/qs/>

Elliott, T., Earl, J. (2018). Online protest participation and the digital divide: Modeling the effect of the digital divide on online petition-signing. *new media & society*, 20(2), 698–719. <https://doi.org/10.1177/1461444816669159>

- ETV saade “Suud puhtaks” osa nr 31. *ERR-i arhiiv*, 18. aprill. Kasutatud 01.05.2020, <https://arhiiv.err.ee/vaata/suud-puhtaks-31-248922>
- E-äriregistri statistika. (2019). Registrate ja Infosüsteemide Keskus. Kasutatud 21.02.2020, <https://www.rik.ee/et/e-ariregister/statistika>
- Ferrari, E. (2016). Social media for the 99%? Rethinking social movements’ identity and strategy in the corporate web 2.0. *Communication and the Public*, 1(2), 143–158. <https://doi.org/10.1177/2057047316642608>
- Flick, U. (2009). *An Introduction to Qualitative Research*. California: Sage Publication
- Freeman, J., Johnson, J. (1999). *Waves of Protest. Social Movements Since the Sixties*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishing. Kasutatud 16.03.2020, https://books.google.ee/books?printsec=frontcover&vid=LCCN98051041&redir_esc=y#v=snippet&q=fads&f=false
- Gaia kooli individuaalõppekeskus. (2020b). *Harmi kooli kodulehekülg*. Kasutatud 24.11.2020, <https://harmi.ee/gaia-iok/>
- Gilchrist, A. (2019). *The Well Connected Community. A Networking Approach to Community Development*. Bristol: Policy Press.
- Greijdanus, H., Fernandes, C. A., Turner-Zwinkels, F., Honari, A., Roos, C.A., Rosenbusch, H., Postmes, T. (2020). The psychology of online activism and social movements: relations between online and offline collective action. *Current Opinion in Psychology*, 35, 49–54. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2020.03.003>
- Hermansson, H. (2007). The Ethics of NIMBY Conflicts. *Ethic Theory & Moral Practice*, 10, lk 23–34.
- Hinsberg, H. (2020). *Autori intervjuu*. Veebi vahendusel, 2. detsember.
- Hoffman, L. H. (2006). Is Internet Content Different After All? A Content Analysis of Mobilizing Information in Online and Print Newspapers. *J&MC Quarterly*, 83(1), 76–86. Kasutatud 16.03.2020, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/107769900608300105>
- Imhonopi, D., Onifade, C. D., Urim, U. M. (2013). Collective Behaviour and Social Movements: a Conceptual Review. *Research on Humanities and Social Sciences*, 3(10), 76–86. Kasutatud 16.03.2020,

https://www.researchgate.net/publication/307918853_Collective_Behaviour_and_Social_Movements_Conceptual_Review

Jürgen, M. (2015). Kui kool külas kinni panna, kolivad ära ka inimesed. *Eesti Ekspress*, 4. veebruar. Kasutatud 24.11.2020, <https://ekspress.delfi.ee/elu/kui-kool-kulas-kinni-panna-kolivad-ara-ka-inimesed?id=70701391>

Kalmus, V., Masso, A., Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaas (SAMM)*. Kasutatud 10.04.2020, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kodanikuühiskond. Üldandmed ja statistika. (2019). *Siseministeeriumi kodulehekülg*. Kasutatud 21.02.2020, <https://www.siseministeerium.ee/et/eesmark-tegevused/kodanikuuhiskond/uldandmed-ja-statistika>

Koppel, K. (2018). Põlva vald ei kavatse haigla sünnitusosakonna sulgemisega leppida. *ERR*, 16. märts. Kasutatud 20.04.2020, <https://www.err.ee/690093/polva-vald-ei-kavatse-haigla-sunnitusosakonna-sulgemisega-leppida>

Kriesberg, L., Dayton, B. W. (2012). *Constructive Conflicts From Escalation to Resolution*. Plymouth: Rowman & Littlefield Publishers. Kasutatud 02.03.2020, <https://searchworks.stanford.edu/view/9921324>

Kriis, K. (2018). Lüganuse volikogu ei toetanud paekarjääri rajamist. *Põhjarannik*, 30. juuni. Kasutatud 14.05.2020, <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=pohjarannik20180630&l=et>

Kriis, K. (2018a). Kavandatav paekivikarjäär kütab üha rohkem kirgi. *Põhjarannik*, 17. veebruar. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6583092/kavandatav-paekivikarjaarkutab-uha-rohkem-kirgi>

Kriis, K. (2018b). Lüganuse küla hirmud paekarjääri ees pole kadunud. *Põhjarannik*, 28. veebruar. Kasutatud 05.05.2020, <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=pohjarannik20180228.2.6.3>

Kriis, K. (2018c). Lüganuse paekarjäärile vastuseisu toidab usaldamatus. *Põhjarannik*, 23. november. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6584059/luganuse-paekarjaarile-vastuseisu-toidab-usaldamatus>

Kriis, K. (2019a). Lüganuse vald küsib paekarjääri otsuse jaoks taas ajapikendust. *Põhjarannik*, 26. märts. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6553769/luganuse-vald-kusib-paekarjaari-otsuse-jaoks-taas-ajapikendust>

- Kriis, K. (2019b). Lügänuſe volikogu põrgatas paekarjääri rajamise kohtule tagasi. *Põhjarannik*, 4. mai. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6675158/luganuse-volikogu-porgatas-paekarjaari-rajamise-kohtule-tagasi>
- Kriis, K. (2020a). Lügänuſe volikogu peab paekarjääri puudutava otsuse üle vaatama. *Põhjarannik*, 13. veebruar. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6898397/luganuse-volikogu-peab-paekarjaari-puudutava-otsuse-ule-vaatama>
- Kriis, K. (2020b). Lügänuſe volikogu ei suutnud paekarjääri kohta otsust vastu võtta. *Põhjarannik*, 24. aprill. Kasutatud 05.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6958002/luganuse-volikogu-ei-suutnud-paekarjaari-kohta-otsust-vastu-votta>
- Kriis, K. (2020c). Lügänuſe ja Matka küla rahvas jäi paekarjäärile alla. *Põhjarannik*, 19. november. Kasutatud 28.12.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/7112948/luganuse-ja-matka-kula-rahvas-jai-paekarjaarile-alla>
- Krista Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M., Strömpl, J. (2014). Intervjuu. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaas (SAMM)*. Kasutatud 12.04.2020, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kõiv, H. (2020). Kodanikuühiskond. *Vikerkaar*, november. Kasutatud 03.01.2020, <http://www.vikerkaar.ee/archives/26614>
- Kätt, K. (2016). *Usulise konflikti tasandid*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, usuteaduskond. Kasutatud 01.03.2020, http://dSPACE.ut.ee/bitstream/handle/10062/52857/BA_Katt2016.pdf
- Kübar, U. (2011). Hea huvikaitse. Kuidas kaasata liitlaseid ja mõjutada otsuseid? *Vabariiklaste liit EMSL*. Kasutatud 28.02.2020, <http://www.ngo.ee/sites/default/files/files/Hea%20Huvikaitse.pdf>
- Lagerspetz, M. (2017). Ühiskonna uurimise meetodid: sissejuhatus ja väljajuhatus. Tallinn: Tallina Ülikool.
- Lagerspetz, M. (2018). Estonian NGOs at the Crossroads of Professionalization and Grassroots Activism. D. H. Smith, A. V. Moldavanova, S. Krasynska (toim). *The Nonprofit Sector in Eastern Europe, Russia, and Central Asia. Civil Society Advances and Challenges* (lk 154–173). Leiden: Brill. https://doi.org/10.1163/9789004380622_008
- Laherand, M.-L. (2012). Kvalitatiivne uurimisviis. Tallinn: Sulesepp

Lüganuse ja Matka põliskülade toetuseks. (2020). *Avalik Facebooki leht*. Kasutatud 22.04.2020, <https://www.facebook.com/Luganusetoetuseks/>

Mannarini, T., Roccato, M., Fedi, A., Rovere, A. (2009). Six Factors Fostering Protest: Predicting Participation in Locally Unwanted Land Uses Movements. *Political Psychology*, 30(6), 895–920. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2009.00732.x>

Marcus, E. C. (2014). Change and Conflict. Motivation, Resistance and Commitment. P. T. Coleman, M. Deutsch, E. C. Marcus (toim). *The Handbook of Conflict Resolution* (lk 513–532). San Fransisco: Jossey-Bass.

Nemsitsveridze, H. (2018a). Kuidas sulgeda kool üht lauset muutes? Kose vald näitab ette. *Eesti Päevaleht*, 30. oktoober. Kasutatud 24.11.2020, <https://epl.delfi.ee/eesti/kuidas-sulgeda-kool-uht-lauset-muutes-kose-vald-naitab-ette?id=84151911>

Nemsitsveridze, H. (2018b). Protest kooli eest: Harmi mõisakooli viimased hingetõmbed? Lausemuudatusega suletav kool sai loa maini jätkata. *Eesti Päevaleht*, 3. detsember. Kasutatud 24.11.2020, <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/fotod-protest-kooli-eest-harmi-moisakooli-viimased-hingetombed-lausemuudatusega-suletav-kool-sai-loa-maini-jatkata?id=84642297>

Nicodemus, D. (2004). Mobilizing Information: Local News and the Formation of a Viable Political Community. *Political Communication*, 21, 161-176. <http://dx.doi.org/10.1080/10584600490443868>

Noorkõiv, M. (2021). *Autori intervjuu*. Veebi vahendusel, 4. jaanuar.

Oliver, P. E., Marwell, G. (1992). Mobilizing Technologies for Collective Action. A. D. Morris, C. McClurg Moeller (toim). *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven and London: Yale University Press. Kasutatud 20.03.2020, <https://www.ssc.wisc.edu/~oliver/wp/wp-content/uploads/2015/07/MobTechOliverMarwell.pdf>

Organisatsioonist. (2020a). *Harmi kooli kodulehekülg*. Kasutatud 24.11.2020, <https://harmi.ee/organisatsioonist/>

Orru, K., Uibu, M., Vihalemm, T., Torpan, S., Kangur, L., Kangur, K., Orru, H., Rosentau, A. (2018). *Lüganuse lubjakivikarjääri rajamisega kaasnevate keskkonnahäiringute ning leevendusja kompensatsioonimeetmete analüüs*. Uurimuse aruanne. Tartu Ülikool

Poell, T, Van Dijck, J. (2015). Social Media and Activist Communication. C. Atton (toim). *The Routledge Companion to Alternative and Community Media*, 527–537. London: Routledge.

PRESSITEADE: Põlva ja Valga haiglate sünnitusosakonnad suletakse. *Eesti Haigekassa kodulehekülg*, 15. märts. Kasutatud 28.04.2020, <https://www.haigekassa.ee/uudised/pressiteade-polva-ja-valga-haiglate-sunnitusosakonnad-suletakse>

PRESSITEADE: Põlva ja Valga haiglate sünnitusosakonnad suletakse. *Eesti Haigekassa kodulehekülg*, 15. märts. Kasutatud 28.04.2020, <https://www.haigekassa.ee/uudised/pressiteade-polva-ja-valga-haiglate-sunnitusosakonnad-suletakse>

Proksch, S. (2016). Conflict Management. Springer International Publishing. Kasutatud 29.02.2020, <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-31885-1>

Põlva haiglas ei saa alates 1. jaanuarist enam sünnitada. (2020). *ERR*, 1. jaanuar. Kasutatud 20.04.2020, <https://www.err.ee/1019304/polva-haiglas-ei-saa-alates-1-jaanuarist-enam-sunnitada>

Põlva haiglast kaob uuest aastast sünnitusabi teenus. (2019). *ERR*, 12. november. Kasutatud 20.04.2020, <https://www.err.ee/1002193/polva-haiglast-kaob-uuest-aastast-sunnitusabi-teenus>

Põlva Sünnitusosakonna Kaitseks [nüüd: Taastamiseks]. (2020). *Avalik Facebooki grupp*. Kasutatud 14.03.2020, <https://www.facebook.com/groups/737087203148568>

Põlva sünnitusosakonna kaitseks koguti esimese päevaga üle 1300 allkirja. (2018b). *Lõuna-Eesti Postimees*, 23. märts. Kasutatud 01.05.2020, <https://lounapostimees.postimees.ee/4448239/polva-sunnitusosakonna-kaitseks-koguti-esimese-paevaga-ule-1300-allkirja>

Rand, J. (2015). Eliitkool 29 lapsele vanas mõisas. *Maaleht*, 3. september. Kasutatud 24.11.2020, <https://maaleht.delfi.ee/tasubteada/eliitkool-29-lapsele-vanas-moisas?id=72345367>

Realo, A. (2019). Eesti elanike väärtuste ja hoiakute muutus. M. Ainsaar, T. Strenze (toim), *Väärtused kui inimvara ja nende seos ühiskonna arenguga* (lk 19–35). Tartu: Arenguseire Keskus, Tartu Ülikool. Kasutatud 21.02.2020, https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2019/02/V%C3%A4%C3%A4rtused-kui-inimvara-ja-nende-seos-%C3%BChiskonna-arenguga_2019-1.pdf

Riigieelarve seaduse seletuskiri. (2019). *Rahandusministeeriumi kodulehekülg*. https://www.rahandusministeerium.ee/system/files_force/document_files/2019.aasta_riigieelarve_seaduse_seletuskiri.pdf?download=1

- Romanovitš, G. (2017). Tosina aasta eest tegemata jäänud karjäär on uuesti päevakorral. Põhjarannik, 18. jaanuar. Kasutatud 14.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6581970/tosina-aasta-eest-tegemata-jaanud-karjaar-on-uuesti-paevakorral>
- Romanovitš, G. (2017). Tosina aasta eest tegemata jäänud karjäär on uuesti päevakorral. Põhjarannik, 18. jaanuar. Kasutatud 14.05.2020, <https://pohjarannik.postimees.ee/6581970/tosina-aasta-eest-tegemata-jaanud-karjaar-on-uuesti-paevakorral>
- Rotman, D., Vieweg, S., Yardi, S., Chi, E. H., Preece, J., Shneiderman, B., Pirolli, P., Glaisyer, T. (2011). From Slacktivism to Activism: Participatory Culture in the Age of Social Media. *Conference: Proceedings of the International Conference on Human Factors in Computing Systems, CHI 2011, Extended Abstracts Volume*, 820–822. Kasutatud 10.01.1010, <https://dl.acm.org/doi/pdf/10.1145/1979742.1979543>
- Rudi, H. (2018). Galerii: Põlva haigla sünnitusosakonna kaitseks koguti üle 9000 allkirja. *Postimees*, 1. juuni. Kasutatud 28.04.2020, <https://www.postimees.ee/4497845/galerii-polva-haigla-sunnitusosakonna-kaitseks-koguti-ule-9000-allkirja>
- Ruiu, M., Ragnedda, M. (2017). Empowering local communities through collective grassroots actions: The case of “No AI Progetto Eleonora” in the Arborea District (OR, Sardinia). *The Communication Review*, 20(1), 50–67. <https://doi.org/10.1080/10714421.2016.1272274>
- Sang, S., Meeks, A. (2018). Galerii: Põlvamaa pered kõndisid sünnitusosakondade toetuseks. *Lõuna-Eesti Postimees*, 10. aprill. <https://lounapostimees.postimees.ee/4465945/galerii-polvamaa-pered-kondisid-sunnitusosakondade-toetuseks>
- Sarapuu, I., P, M.-L. (2018). Mari-Liisa Parder ja Indrek Sarapuu: sünnitusosakond Põlvas peab säilima. *Postimees*, 20. märts. Kasutatud 20.04.2020, <https://arvamus.postimees.ee/4445005/mari-liisa-parder-ja-indrek-sarapuu-sunnitusosakond-polvas-peab-sailima>
- Schively, C. (2007). Understanding the NIMBY and LULU Phenomena: Reassessing Our Knowledge Base and Informing Future Research. *Journal of Planning Literature*, 21(3), 255–266. <https://doi.org/10.1177/0885412206295845>
- Siibak, A. (2015). Facebooki “hea uus ilm”. *Sirp*, 23. oktoober. Kasutatud 13.05.2020, <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c21-teadus/facebooki-hea-uus-ilm/>

- Smith, M. F. (2005). Activism. R. L. Heath (toim.). *Encyclopedia of public relations*, 5–9. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Snow, D. A., Soule, S. A., Kriesi, H., McCammon, H. J. (2019). Introduction: Mapping and Opening Up the Terrain. David A. Snow, Sarah A. Soule, H. Kriesi, H. J. McCammon (toim.). *The Wiley Blackwell Companion to Social Movements* (lk 1–16). Oxford: John Wiley & Sons Ltd.
- Sommerfeldt, E. (2013). Online Power Resource Management: Activist Resource Mobilization, Communication Strategy, and Organizational Structure. *Journal of Public Relations Research*, 25, 347–367. <https://doi.org/10.1080/1062726X.2013.806871>
- Stake, R. (2005). Qualitative Case Studies. N. K. Denzin, Y. S. Lincoln (toim.). *The Sage Handbook of Qualitative Research* (lk 443–466). California: Sage Publications
- Stedman, R. C. (2002). Toward a Social Psychology of Place. *Environment and Behavior*, 34(5), 561–581. Kasutatud 10.03.2020, <https://dx.doi.org/10.1177/0013916502034005001>
- Strömpl, J. (2014). Juhtumiuurimus. *Sotsiaalse Analüüsi Meetodite ja Metodoloogia Õpibaas (SAMM)*. Kasutatud 10.04.2020, <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Tamm: Põlva sünnitusosakonna sulgemine 2019. aasta lõpus pole veel kindel. (2018). *ERR*, 21. mai. Kasutatud 20.04.2020, <https://www.err.ee/833306/tamm-polva-sunnitusosakonna-sulgemine-2019-aasta-lopus-pole-veel-kindel>
- TLÜ, IBS, Turu-uuringute AS. (2019). Kodanikuühiskonna arengukava vahehindamine. *Uuringu algataja ja tellija esindaja: Siseministeerium*. Kasutatud 21.02.2020, https://www.siseministeerium.ee/sites/default/files/dokumendid/Uuringud/Kodanikuühiskond/2019_kodanikuühiskonna_arengukava_mojude_vahehindamine.pdf
- Tufekci, Z., Wilson, C. (2012). Social Media and the Decision to Participate in Political Protest: Observations From Tahrir Square. *Journal of Communication*, 62(2), 363–379. Kasutatud 16.03.2020, <http://dx.doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01629.x>
- Tunnustati Põlvamaa parimaid kodanikuühiskonna edendajaid. (2018). *Lõunaestlane*, 1. detsember. Kasutatud 01.05.2020, <https://lounaestlane.ee/tunnustati-polvamaa-parimaid-kodanikuühiskonna-edendajaid/>
- Valenzuela, S. (2013). Unpacking the Use of Social Media for Protest Behavior: The Roles of Information, Opinion Expression, and Activism. *American Behavioural Scientist*, 57(7), 1–23. Kasutatud 10.03.2020, <https://doi.org/10.1177/0002764213479375>

Valenzuela, S., Arriagada, A., Scherman, A. (2012). *The Social Media Basis of Youth Protest Behavior: The Case of Chile*. *Journal of Communication*, 62(2), 299–314. Kasutatud 15.03.2020, <https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2012.01635.x>

Vallimäe, P., Vihma, T. (2019). Eesti mittetulundusühingud ja koostöö. *Riigikogu toimetised*, 40, 177–189. Kasutatud 22.02.2020, <https://rito.riigikogu.ee/nr-40/eesti-mittetulundusuhingud-ja-koostoo/>

van der Horst, D. (2007). NIMBY or not? Exploring the relevance of location and the politics of voiced opinions in renewable energy siting controversies. *Energy Policy*, 35, 2705–2714. Kasutatud 22.04.2020, <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2006.12.012>

Van Laer, J. (2010). Activists Online and Offline: The Internet as an Information Channel for Protest Demonstrations. *Mobilization*, 15(3). <https://doi.org/10.17813/maiq.15.3.8028585100245801>

Van Laer, J., Van Aelst, P. (2010). Internet and Social Movement Action Repertoires. *Information Communication and Society Communication & Society*, 8, 1–26. <https://doi.org/10.1080/13691181003628307>

Van Stekelenburg, J., Klandermans, B. (2013). The social psychology of protest. *SAGE: Current Sociology*, 15. märts. Kasutatud 15.03.2020, <https://doi.org/10.1177/0011392113479314>

Van Zomeren, M., Spears, R., Fischer, A. H., Leach, C. W. (2004). Put Your Money Where Your Mouth Is! Explaining Collective Action Tendencies Through Group-Based Anger and Group Efficacy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87(5), 649–664. Kasutatud 15.03.2020, <https://doi.org/10.1037/0022-3514.87.5.649>

Ventsel, A., Madisson, M.-L. (2017). Tõejärgse retoorika tõetingimused. *Sirp*, 27. jaanuar. <https://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/toejargse-retoorika-toetingimused/>

Viik, K. (2019). Konteksti häving sotsiaalmeedias. *Postimees*, 17. oktoober. Kasutatud 11.01.2020, <https://kultuur.err.ee/992749/kadi-viik-konteksti-having-sotsiaalmeedias>

Vorkinn, M., Riese, H. (2001). Environmental Concern in a Local Context. The Significance of Place Attachment. *Environment and Behavior*, 33(2), 249–263. Kasutatud 16.03.2020, <https://doi.org/10.1177/00139160121972972>

Võrk, G. J. (2019). *Kommunikatsiooni roll tööstus- ja energeetikaarajatiste arendamise protsessis Lüganuse lubjakivikarjääri näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

Kasutatud

01.05.2020,

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/64011/v6rk_greetel_ba_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Yin, R. K. (2018). *Case Study Research and Applications. Design and Methods*. Los Angeles:

Sage

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Laura Põldma,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) minu loodud teose “Sotsiaalmeedia roll kogukonnaaktivismis kolme konfliktse juhtumi näitel”, mille juhendaja on Marko Uibu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Laura Põldma

20.01.2021